

AUTORSKIE PROGRAMY KSZTAŁTOWANIA KOMPETENCJI KLUCZOWYCH

**Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1
w Kluczborku**

Kluczbork 2010

Copyright © by Dolnośląska Szkoła Wyższa
Wrocław 2010

SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny program rozwijania umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych Polski centralnej i południowo – zachodniej” realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia

Publikacja dystrybuowana jest bezpłatnie

LIDER PROJEKTU

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9

tel./fax +48 817491777

email: Sekretariat@wsei.lublin.pl

PARTNER PROJEKTU

Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

53-609 Wrocław, ul. Wagonowa 9

tel./fax +48 713561538

email: skk@dswe.pl

Spis treści

Część I	
Język niemiecki	5
Część II	
Matematyka	51
Część III	
Podstawy przedsiębiorczości	83
Część IV	
Technologia informacyjna	113

Cześć I

JĘZYK NIEMIECKI

Opracowanie: Jolanta Skrzyszewska

Koordinator: Anna Abramczyk

Spis treści

Notatka o autorze.....	9
1. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu.....	9
2. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania	10
2.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji.....	10
2.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty	11
2.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy.....	11
2.4. Szczegółowe cele wynikające z podstawy programowej	12
3. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi	13
3.1. Zakres tematyczny: Człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje.....	13
3.2. Zakres tematyczny: Dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu ich wyposażenia, wynajmowanie mieszkania, elementy umeblowania i wyposażenia pokoju hotelowego	14
3.3. Zakres tematyczny: Szkoła - przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne	14
3.4. Zakres tematyczny: Praca – popularne zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza	15
3.5. Zakres tematyczny: Życie rodzinne i towarzyskie – okresy życia, członkowie rodziny, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia.....	15
3.6. Zakres tematyczny: Żywnienie – artykuły spożywcze, przygotowanie potraw, posiłki, lokale gastronomiczne	16
3.7. Zakres tematyczny: Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług.....	17
3.8. Zakres tematyczny: Podróżowanie i turystyka – środki transportu, baza noclegowa, informacja turystyczne, wycieczki, zwiedzanie, wypadki i awarie.....	17
3.9. Zakres tematyczny: Kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze	18
3.10. Zakres tematyczny: Sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe	18

3.11. Zakres tematyczny: Zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia.....	19
3.12. Zakres tematyczny: Nauka, technika – odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych	19
3.13. Zakres tematyczny: Świat przyrody – klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, kłęski żywiolowe	20
3.14. Zakres tematyczny: Państwo i społeczeństwo – struktura państwa, urzędy, organizacje międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość	21
3.15. Zakres tematyczny: Elementy wiedzy o krajach obszaru niemieckojęzycznego	21
4. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych	22
4.1. Założenia metodyczne	22
4.2. Proponowany podział godzin	23
4.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się	26
4.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej	33
4.5. Literatura przedmiotowa	34
5. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny	35
5.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu język niemiecki	39
5.2. Metody oceny osiągnięć uczniów	41
5.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów	41
6. Ewaluacja programu nauczania	43
7. Przykładowy scenariusz lekcji	49

Notatka o autorze

Jolanta Skrzyszewska – nauczycielka języka niemieckiego z piętnastoletnim stażem. Posiada doświadczenie zarówno w pracy z dziećmi (szkoła podstawowa), jak i w nauczaniu dorosłych (kursy dla nauczycieli oraz studentów Uniwersytetu Trzeciego Wieku). Od 1997 roku pracuje w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Kluczborku.

W 2001 r. uzyskała stopień nauczyciela dyplomowanego i została wpisana do ewidencji egzaminatorów okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Wielokrotnie uczestniczyła w kursach doskonalących w kraju i za granicą, organizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Opolu, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, Goethe Institut i Herder Institut.

Jest inicjatorką i współorganizatorką, trwającej od 10 lat międzyszkolnej wymiany młodzieży.

1. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu

Program przeznaczony jest dla IV etapu edukacyjnego uczniów klas I – IV technikum hotelarskiego, kontynuujących naukę języka niemieckiego w szkole ponadgimnazjalnej – wariant B podstawy programowej.

Program napisany jest w oparciu o aktualne Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. nr 89 poz. 703 z dnia 8 czerwca 2009 r.) i jest zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. – Dz. U. nr 51 poz. 458).

Program zakłada opanowanie języka na poziomie zapewniającym w miarę sprawną komunikację w odniesieniu do spraw życia codziennego oraz uwzględnia standardy wymagań egzaminacyjnych i umożliwia przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego z języka niemieckiego na poziomie podstawowym oraz do egzaminu zawodowego.

W programie położono szczególny nacisk na rozwój kompetencji kluczowych, zgodnych z priorytetami Strategii Lizbońskiej i związanych z profilem kształcenia. W związku z globalizacją i mobilnością obywateli ideą programu jest, aby uczeń odnalazł się w Europie, potrafił posługiwać się językiem niemieckim w sytuacjach życia codziennego i na rynku pracy.

Program jest zgodny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, Programem Wychowawczym i Profilaktycznym Szkoły: umożliwi indywidualizację pracy z uczniem, uwzględni potrzeby uczniów z dysfunkcjami oraz zwraca uwagę na kształtowanie postaw.

Program będzie realizowany w cyklu 2-3 godzin tygodniowo w grupach do 15 osób. Przewiduje się realizację programu w grupach większych, ale odbędzie się to kosztem obniżenia wymiaru kształcenia. Przy wdrażaniu programu przewiduje się udział uczestników w obozie językowym oraz wycieczkę do Berlina.

2. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania

2.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji

Kompetencje kluczowe niezbędne są każdemu człowiekowi do samorealizacji i rozwoju osobistego, do bycia aktywnym we współczesnym świecie, służą niewątpliwie integracji społecznej i konkurencyjności na rynku pracy.

Wśród ośmiu kompetencji kluczowych koniecznych obywatelom Unii Europejskiej, ustanowionych przez Parlament Europejski i Radę Europy znalazła się umiejętność porozumiewania się w językach obcych.

Kompetencje w zakresie języków obcych nie ograniczają się do technicznej sprawności posługiwania się danym językiem, ale obejmują też otwarcie się na inne kultury oraz poszanowanie dla innych osób. Opanowywanie języków obcych promuje szersze poczucie tożsamości i pozwala identyfikować się z wieloma społecznościami kulturowo – językowymi. Może też przyczynić się do zwiększenia szans zatrudnienia i możliwości kształcenia.

Do szczegółowych celów wynikających z kluczowej kompetencji „porozumiewanie się w językach obcych” należą:

- nabywanie i rozwijanie czterech podstawowych sprawności językowych (słuchania, mówienia, czytania i pisanie), służących komunikowaniu się zarówno w sytuacjach życia codziennego, jak i na rynku pracy;
- poznawanie specyfiki kulturowej krajów niemieckiego obszaru językowego (elementy realioznawcze, wybrane zwyczaje i tradycje, elementy kultury młodzieżowej).

Ponadto program zawiera elementy innych kompetencji kluczowych, takich jak:

- umiejętność posługiwania się różnymi źródłami informacji, w szczególności wykorzystywanie w nauce języków kompetencji informatycznej;

- doskonalenie umiejętności samodzielnego uczenia się (planowanie pracy, różne strategie uczenia się, stosowanie samooceny);

2.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty

Z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy wynika, iż największy popyt na nowych pracowników występuje w branży przemysłowej i rzemieślniczej oraz usługowej, posiadających wykształcenie zawodowe.

Ze względu na obecność na lokalnym rynku pracodawców i przedsiębiorców posiadających kapitał zagraniczny oraz częste wizyty obcokrajowców, umiejętność posługiwania się językiem obcym jest niezbędna w funkcjonowaniu na regionalnym rynku i pracy i w życiu codziennym.

Uwzględniając diagnozę lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty, niniejszy program wskazuje na następujące cele szczegółowe:

- wdrażanie do posługiwania się językiem niemieckim w ramach wykonywanego zawodu;
- kształcenie umiejętności językowych, niezbędnych do przyszłej współpracy z zagranicznymi partnerami gospodarczymi;
- przygotowanie do dalszej samodzielnej nauki języka niemieckiego w celu zwiększenia możliwości zawodowych na rynku pracy i uzyskania dodatkowych kwalifikacji zawodowych;
- przygotowanie uczniów do kontaktu z przedstawicielami społeczności, dla której język niemiecki jest językiem ojczystym;
- kształcenie umiejętności zaprezentowania siebie jako potencjalnego pracownika branży hotelarskiej;
- kształcenie umiejętności sporządzania dokumentacji niezbędnej do ubiegania się o miejsce pracy w branży hotelarskiej.

2.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy

Program przewidziany jest dla uczniów czteroletniego technikum hotelarskiego i ze względu na profil zawodowy klasy zakłada realizację następujących celów szczegółowych:

- nabywanie umiejętności udzielania informacji na temat walorów i atrakcji turystycznych Polski;
- nabywanie umiejętności sporządzania dokumentów w języku niemieckim związanych z pobytem gościa w hotelu i korzystaniem z różnego rodzaju usług;
- rozwijanie umiejętności rozumienia tekstu czytanego (ostrzeżenia, informacje i ogłoszenia);

- kształcenie umiejętności prowadzenia rozmowy z klientem / gościem (przekazanie informacji na temat cen, godzin, terminów i dat);
- rozwijanie umiejętności prezentacji w formie ustnej i pisemnej informacji o usługach hotelu;
- rozwijanie umiejętności przyjmowania i realizacji zamówień od konsumenta;
- kształcenie umiejętności pisemnego i ustnego formułowania wypowiedzi w języku niemieckim związanych z kompleksową obsługą gościa hotelu z zastosowaniem odpowiednich form grzecznościowych;
- rozwijanie poczucia własnej tożsamości kulturowej;
- rozwijanie ciekawości i otwartości wobec innych kultur.

2.4. Szczegółowe cele wynikające z podstawy programowej

Program napisany został w oparciu o wariant B podstawy programowej kształcenia ogólnego (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. – Dz. U. nr 51 poz. 458) i zakłada realizację następujących celów szczegółowych:

cele poznawcze:

- opanowanie słownictwa i struktur morfosyntaktycznych umożliwiających formułowanie prostych wypowiedzi w języku niemieckim w odniesieniu do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz relacji przestrzennych;
- zdobywanie wiadomości kulturowo – cywilizacyjnych na temat kraju / obszaru niemieckojęzycznego;

cele kształcące:

- kształcenie umiejętności posługiwania się językiem niemieckim w sytuacjach życia codziennego za pomocą funkcji językowych;
- rozwijanie umiejętności posługiwania się słownictwem dotyczącym życia codziennego, uwzględniającym realia kraju / obszaru niemieckojęzycznego oraz kraju ojczystego;
- nabywanie umiejętności językowych poprzez kontakt z autentycznymi wypowiedziami ustnymi i pisemnymi;
- rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia z zastosowaniem zasad wymowy;
- rozwijanie sprawności czytania i pisanie z zastosowaniem zasad ortografii;
- rozwijanie integracji sprawności językowych (czytanie, pisanie, słuchanie, mówienie);
- kształcenie umiejętności korzystania z wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie nauki innego języka obcego oraz pozostałych przedmiotów;

- kształcenie umiejętności rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu języka;
- rozwijanie umiejętności korzystania z technik kompensacyjnych;
cele wychowawcze:
- wszechstronny rozwój osobowości poprzez nabywanie wiedzy i umiejętności językowych i pozajęzykowych;
- rozpoznawanie wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości;
- kształtowanie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów;
- rozwijanie tolerancji wobec innych kultur i zachowań;
- rozwijanie motywacji do nauki języka niemieckiego poprzez umożliwienie uczniom dostępu do materiałów autentycznych oraz stwarzanie sytuacji umożliwiających stosowanie języka jako narzędzia pracy w różnorodnych, kreatywnych projektach interdyscyplinarnych.

3. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi

Materiał nauczania opracowany został w oparciu o standardy wymagań, będących podstawą przeprowadzenia egzaminu maturalnego z języków obcych nowożytnych i uzupełniony treściami dla profilu technikum hotelarskiego. Według standardów uczeń zna proste struktury leksykalno-gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem fonetycznym, ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym w zakresie wymienionych poniżej tematów. W osiągnięciach ucznia wskazano tylko umiejętności komunikacyjne, jednak uczeń powinien opanować podane w każdym dziale zagadnienia gramatyczne, których zakres odpowiada standardom egzaminacyjnym i umożliwia skuteczne komunikowanie się.

3.1. Zakres tematyczny: Człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje

Intencje komunikacyjne:

Powitanie, pożegnanie, przedstawianie siebie i innych, nawiązywanie, prowadzenie i kończenie rozmowy, pytanie o dane personalne i udzielanie informacji, przyjmowanie gości w recepcji hotelu; charakteryzowanie osób - opis wyglądu zewnętrznego i cech charakteru, wyrażanie uczuć i emocji; kształtowanie postawy poczucia własnej wartości i tożsamości narodowej.

Środki językowe:

Leksyka: formy grzecznościowe, dane osobowe – imię, nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania, kraj pochodzenia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru.

Zagadnienia gramatyczne: odmiana czasowników regularnych i czasowników „sein” i „haben” w czasie teraźniejszym, zaimki pytające, negacja: „nicht” / „kein” w bierniku, rodzajnik nieokreślony w bierniku, zaimek osobowy i rodzajnik określony w mianowniku i bierniku, przymiotnik jako orzecznik, zdania pytające i oznajmujące, prosty szyk wyrazów, przyimki: „in”, „aus”, liczebniki główne, przymiotnik z rodzajnikiem określonym i nieokreślonym, zdania porównawcze z „so wie”, „als”, przymiotniki w porównaniach.

3.2. Zakres tematyczny: Dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu ich wyposażenia, wynajmowanie mieszkania, elementy umeblowania i wyposażenia pokoju hotelowego

Intencje komunikacyjne:

Udzielanie informacji na temat miejsca zamieszkania, lokalizacja mebli i urządzeń w mieszkaniu, opis umeblowania pokoju, opis okolicy, czytanie ze zrozumieniem ogłoszeń mieszkaniowych, prowadzenie rozmowy na temat wynajęcia mieszkania, pytanie i udzielanie informacji na temat wyposażenia pokoju hotelowego, przygotowywanie prezentacji dotyczącej obiektu hotelarskiego.

Środki językowe:

Leksyka: typy budynków mieszkalnych, lokalizacja mieszkania, nazwy mebli, kolory, materiały, wielkości, nazwy urządzeń, słownictwo związane z ogłoszeniami mieszkaniowymi.

Zagadnienia gramatyczne: rodzajnik określony, rodzajnik nieokreślony „einer”, „keiner”, „welche”, rzeczowniki złożone, rzeczowniki w celowniku i bierniku, przyimki z celownikiem i biernikiem, przyimek „für”.

3.3. Zakres tematyczny: Szkoła - przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne

Intencje komunikacyjne:

Informowanie o szkole, przedmiotach szkolnych, ocenach i wymaganiach, planie lekcji, zajęciach pozaszkolnych, wyrażanie opinii na temat przedmiotów szkolnych, strategie uczenia się, zasady współżycia w klasie (grupie), opis przebiegu kształcenia.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy dni tygodnia, nazwy przedmiotów i ocen w szkole, plan lekcji, nazwy przyborów szkolnych, czynności wykonywane na lekcji, nazwy typów szkół.

Zagadnienia gramatyczne: rodzajniki określone i nieokreślone w mianowniku i bierniku, czasownik modalny „mögen”, przeczenie „nicht”, czas przeszły Perfekt czasowników: „lernen”, „besuchen”, czasowniki modalne w czasie Präteritum, zdania złożone współrzędnie ze spójnikiem „trotzdem”, zdania przyzwalające z „obwohl”.

3.4. Zakres tematyczny: Praca – popularne zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza

Intencje komunikacyjne:

Poznanie nazw zawodów i związanych z nimi czynności, formułowanie wypowiedzi na temat wymarzonego zawodu i uzasadnianie jego wyboru,

wyszukiwanie informacji w ogłoszeniach prasowych oferujących pracę, prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej z pracodawcą, pisanie życiorysu i podania o pracę, sporządzanie dokumentów związanych z zatrudnieniem w branży hotelarskiej; kształtowanie postawy asertywnej.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy zawodów, słownictwo związane z wybranymi zawodami, słownictwo związane z ogłoszeniami prasowymi o pracy i poszukiwaniem pracy, słownictwo związane z ubieganiem się o pracę, słownictwo związane z pisaniem życiorysu i podaniem o pracę.

Zagadnienia gramatyczne: czasownik modalny „wollen”, rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności, czasowniki modalne w czasie Präteritum, zdania z „denn”, „deshalb” „weil” i „obwohl”, liczebniki porządkowe, stopniowanie przymiotnika, zdania pytające.

3.5. Zakres tematyczny: Życie rodzinne i towarzyskie – okresy życia, członkowie rodziny, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia

Intencje komunikacyjne:

Opisywanie poszczególnych członków rodziny i typowych ról pełnionych przez poszczególnych członków rodziny; znajomość okresów życia: dzieciństwo, młodość, dojrzałość, starość; prowadzenie rozmowy na temat relacji w rodzinie; nazywanie czynności dnia codziennego z zastosowaniem czasu zegarowego; nazywanie czyn-

ności w czasie wolnym; składanie propozycji spędzenia czasu wolnego; znajomość słownictwa związanego ze świętami i uroczystościami: nazwy poszczególnych świąt i uroczystości, zwyczaje, przygotowania, udział w nich, zapraszanie, składanie życzeń, prezenty; rozwijanie poczucia własnej tożsamości kulturowej i tolerancji wobec innych kultur i zwyczajów; formułowanie wypowiedzi na temat stylu życia.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy członków rodziny; słownictwo związane z pełnieniem ról przez poszczególnych członków rodziny i wzajemnymi relacjami; nazwy okresów życia; nazwy czynności dnia codziennego; nazwy czynności wykonywanych w czasie wolnym; wyrażenia służące składaniu propozycji; nazwy świąt i uroczystości, słownictwo związane ze świętami i uroczystościami; słownictwo związane ze stylem życia.

Zagadnienia gramatyczne: zaimek dzierżawczy, stopniowanie przymiotnika, przymiotnik w funkcji przydawki, przymiotniki z przedrostkiem un-, czasowniki zwrotne, czasowniki modalne, czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone, przysłówki określone czasu i miejsca, czas przeszły Präteritum, zdania czasowe z „als” i „wenn”, dopełnienie w celowniku i bierniku, konstrukcje bezokolicznikowe z „zu” i bez „zu”.

3.6. Zakres tematyczny: Żywnienie – artykuły spożywcze, przygotowanie potraw, posiłki, lokale gastronomiczne

Intencje komunikacyjne:

Kupowanie artykułów spożywczych, sporządzanie listy zakupów: miary i ilości, ceny; podawanie przepisu na ulubioną potrawę; wyjaśnianie, jak przygotować wskazaną potrawę; opisywanie nawyków żywieniowych; poznawanie nazw posiłków i ich charakteryzowanie; poznawanie nazw sztućców i naczyń; zamawianie posiłków w restauracji, płacenie rachunków; wyrażanie opinii na temat smaku potraw; składanie reklamacji podanych potraw; znajomość zwrotów grzecznościowych dotyczących zachowania przy stole.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy artykułów spożywczych; nazwy opakowań; nazwy napoi, potraw i dań; nazwy posiłków; jadłospis; słownictwo opisujące smak potraw.

Zagadnienia gramatyczne: rodzajnik nieokreślony w bierniku, przeczenie „kein” w bierniku, liczebniki w oznaczeniu miary i wagi, rzeczownik po określeniu miary i wagi, tryb rozkazujący czasowników, przymiotnik jako orzecznik.

3.7. Zakres tematyczny: Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług

Intencje komunikacyjne:

Poznanie nazw rodzajów sklepów, towarów i ogólnych pojęć dotyczących kupowania; formułowanie pytań o godziny pracy różnych sklepów i udzielanie informacji; umiejętność dokonywania zakupów w różnych rodzajach sklepów: pytanie o wielkość / rozmiar, cenę, możliwość przymierzenia i udzielanie informacji; kształcenie umiejętności rozumienia tekstów reklamowych; poznanie nazw punktów usługowych i usług w nich wykonywanych, np. bank, poczta, fryzjer, fotograf, pralnia chemiczna, warsztat samochodowy; rozwijanie sprawności prowadzenia dialogów w różnych punktach usługowych z zachowaniem wysokiej kultury osobistej.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy sklepów i towarów, słownictwo dotyczące kupowania, teksty reklamowe, nazwy punktów usługowych i usług.

Zagadnienia gramatyczne: zaimek wskazujący „der, die, das, die”, rzeczowniki złożone, liczba mnoga rzeczownika, tryb przypuszczający czasowników „haben”, „mögen”, czasownik „lassen”, zdania okolicznikowe celu.

3.8. Zakres tematyczny: Podróżowanie i turystyka – środki transportu, baza noclegowa, informacja turystyczne, wycieczki, zwiedzanie, wypadki i awarie

Intencje komunikacyjne:

Prowadzenie rozmowy na temat celów podróży; znajomość nazw różnych środków transportu: kupowanie biletów, formułowanie pytań na temat połączeń (godziny odjazdu / odlotu i przyjazdu / przylotu), długości podróży, wyposażenia środków transportu i udzielanie odpowiedzi; rezerwowanie imprez turystycznych w biurze podróży: różne rodzaje zakwaterowania i wyżywienia, informacja o zabytkach i atrakcjach turystycznych, informacje na temat cen i ofert specjalnych; kształcenie umiejętności budowania wypowiedzi na temat spędzonych lub planowanych wakacji; nabywanie umiejętności orientowania się w terenie: pytanie o drogę i udzielanie informacji; kształcenie umiejętności formułowania wypowiedzi na temat okoliczności wypadku i awarii.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy środków transportu, nazwy kierunków świata, czas zegarowy w formie oficjalnej, słownictwo związane z podróżowaniem, nazwy imprez turystycznych, nazwy różnego rodzaju zakwaterowania, nazwy zabytków, słownictwo

związane ze zwiedzaniem, nazwy kierunków: rechts, links, geradeaus, słownictwo związane z wypadkiem i awarią.

Zagadnienia gramatyczne: zaimki pytające: „wohin”, „wann”, „um wie viel Uhr”, „wie lange”, „wie viel”; przyimki: „von”, „nach”, „in”, „mit”, „über”; czasowniki rozdzielnie złożone: „abfahren”, „ankommen”, „umsteigen” w czasie teraźniejszym;

czasowniki modalne, zdania okolicznikowe przyczyny, czas przeszły Perfekt, czas przeszły Präteritum czasowników „haben” i „sein”.

3.9. Zakres tematyczny: Kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze

Intencje komunikacyjne:

Poznawanie słownictwa związane z różnymi dziedzinami kultury; rozwijanie umiejętności składania propozycji wyjścia do kina, teatru, filharmonii, muzeum, galerii sztuki, na koncert; kształcenie umiejętności uzyskiwania i udzielania informacji na temat repertuaru kina, teatru, filharmonii, oferty programowej muzeum, galerii sztuki; godzin rozpoczęcia i czasu trwania filmu, przedstawienia, koncertu; cen biletów normalnych i ze zniżką; poznawanie wybranych dzieł kultury i sylwetek ich twórców; kształcenie umiejętności uzyskiwania i udzielania informacji na temat zainteresowań i uczestnictwa w kulturze: literatura, radio, telewizja, kino, teatr, filharmonia, muzeum, galeria sztuki; wyrażanie opinii na temat artystów ulicznych; sporządzanie zaproszenia na określoną imprezę kulturalną.

Środki językowe:

Leksyka: słownictwo związane z różnymi dziedzinami kultury: kino, teatr, filharmonia, muzeum, galeria sztuki, koncert; formy grzecznościowe.

Zagadnienia gramatyczne: określenia czasu/przyimki, zaimki pytające, czasowniki modalne, deklinacja zaimka osobowego, czasowniki zwrotne, czasowniki w czasie przeszłym Perfekt i Präteritum, tryb przypuszczający czasowników posiłkowych i modalnych, tryb warunkowy, zdania warunkowe, zdania z podwójnym spójnikiem: „entweder...oder”, „weder... noch”, „zwar...aber”, rekcja czasownika, przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi.

3.10. Zakres tematyczny: Sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe

Intencje komunikacyjne:

Poznawanie nazw różnych dyscyplin sportowych, przyporządkowywanie tym dyscyplinom czynności i używanego w trakcie ich uprawiania sprzętu sportowego; prowadzenie rozmowy na temat uprawianego sportu – uzyskiwanie i udzielanie in-

formacji; relacjonowanie udziału w imprezach sportowych: zawody, mecze, mistrzostwa; kształcenie właściwych postaw we współzawodnictwie sportowym.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy dyscyplin sportowych, sprzętu sportowego i imprez sportowych; słownictwo, związane z uprawianiem sportu.

Zagadnienia gramatyczne: rzeczowniki tworzone od czasowników, liczebniki mnożne, zaimki pytające, stopniowanie przymiotnika i przysłówka, czasowniki rozdzielnie złożone, czas przeszły Perfekt.

3.11. Zakres tematyczny: Zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia

Intencje komunikacyjne:

Poznanie nazw części ciała, dolegliwości, chorób i lekarstw; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat stanu zdrowia; umiejętność ustalania terminu wizyty u lekarza; formułowanie wypowiedzi na temat higienicznego trybu życia (odżywianie, dbałość o zdrowie); kształcenie umiejętności udzielania porad dotyczących zdrowego stylu życia; formułowanie wypowiedzi na temat przebytej choroby i zastosowanego leczenia; poznanie rodzajów niepełnosprawności; kształcenie umiejętności formułowania wypowiedzi na temat problemów ludzi niepełnosprawnych; rozwijanie postawy otwartości na potrzeby drugiego człowieka; nabywanie umiejętności nazywania różnego rodzaju uzależnień; kształcenie umiejętności informowania o zagrożeniach związanych z nałogami.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy części ciała, dolegliwości, chorób i lekarstw; słownictwo związane z udzielaniem porad; słownictwo związane z niepełnosprawnymi (rodzaje niepełnosprawności); nazwy uzależnień.

Zagadnienia gramatyczne: zaimek dzierżawczy, czasowniki modalne, tryb rozkazujący, przymiotnik bez rodzajnika, przymiotniki złożone, czas przeszły Perfekt, formy imiesłowowe czasownika Partizip II, zdania warunkowe, zdania okolicznikowe celu, zdania przyzwalające, strona bierna czasowników, zdania czasowe.

3.12. Zakres tematyczny: Nauka, technika – odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych

Intencje komunikacyjne:

Poznanie nazw urządzeń technicznych znajdujących się w gospodarstwie domowym i opisywanie ich funkcji; rozumienie instrukcji obsługi urządzeń technicz-

nych; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat funkcjonowania urządzeń technicznych; nabywanie umiejętności objaśniania awarii sprzętu technicznego i jego reklamacji; prowadzenie rozmowy na temat odkryć i wynalazków – wskazywanie na ich przydatność w życiu codziennym; opowiadanie o istniejących źródłach informacji; wyrażanie opinii na temat nowoczesnych mediów.

Środki językowe:

leksyka: nazwy urządzeń technicznych; słownictwo związane z funkcjonowaniem i awarią tych urządzeń; słownictwo związane z wynalazkami i odkryciami.

Zagadnienia gramatyczne: zdania okolicznikowe czasu: wenn, als, bevor, nachdem, bis, seitdem, während; zdania okolicznikowe celu: „um... zu” i „damit”; strona bierna Zustandspassiv.

3.13. Zakres tematyczny: Świat przyrody – klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, klęski żywiołowe

Intencje komunikacyjne:

Umiejętność opisywania pogody i klimatu; prowadzenie rozmowy na temat wpływu pogody na planowanie czasu wolnego; poznawanie nazw roślin i zwierząt; prowadzenie rozmowy o zwierzętach domowych i ich opisywanie; poznawanie nazw elementów krajobrazu; opisywanie okolicy; opisywanie wad i zalet życia w mieście i na wsi; poznawanie słownictwa związanego ze środowiskiem naturalnym, jego zagrożeniami i ochroną; prowadzenie rozmowy na temat zagrożeń środowiska naturalnego człowieka i sposobów jego ochrony; kształtowanie postawy proekologicznej; poznawanie słownictwa związanego z klęskami żywiołowymi; prowadzenie rozmowy na temat przyczyn i skutków klęsk żywiołowych oraz sposobach udzielania pomocy.

Środki językowe:

leksyka: słownictwo związane z pogodą i klimatem; nazwy pór roku; nazwy kierunków świata; nazwy roślin i zwierząt; słownictwo związane z elementami krajobrazu; nazwy zabytków i osobliwości; słownictwo związane ze środowiskiem naturalnym, jego zagrożeniami i ochroną; nazwy klęsk żywiołowych.

Zagadnienia gramatyczne: zaimek nieosobowy „es”, stopniowanie przymiotnika, przyimki określające miejsce i czas, zdania podrzędnie złożone ze spójnikiem „ob” i zaimkami pytającymi, zdania przydawkowe z zaimkami względnyymi, zdania warunkowe rzeczywiste, strona bierna.

3.14. Zakres tematyczny: Państwo i społeczeństwo – struktura państwa, urzędy, organizacje międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość

Intencje komunikacyjne:

Poznawanie słownictwa związanego ze strukturą państwa i funkcjami, pełnionymi przez polityków; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat systemu politycznego w Niemczech i w Polsce; poznawanie nazw organizacji międzynarodowych i określanie ich funkcji; poznawanie słownictwa związanego z konfliktami wewnętrznymi i międzynarodowymi; prowadzenie rozmowy na temat aktualnych wydarzeń w kraju i na świecie oraz krótkie ich komentowanie; poznawanie słownictwa związanego z przestępczością; umiejętność podawania przyczyn popełnianych przestępstw; opisywanie okoliczności popełnionego przestępstwa; opracowywanie i wygłaszanie komunikatu dotyczącego sytuacji nadzwyczajnej w hotelu; kształtowanie właściwych postaw społecznych: tolerancji; potrzeby aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Środki językowe:

Leksyka: słownictwo związane ze strukturą państwa i systemem politycznym w Niemczech i w Polsce; nazwy wybranych organizacji międzynarodowych; nazwy konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych; słownictwo związane z przestępczością.

Zagadnienia gramatyczne: rzeczowniki z przyrostkami: -ei, -heit, -keit, -schaft-ion, -tät; przyimki: durch, für, ohne, gegen, außer, mit, wegen; liczebniki porządkowe; zdania okolicznikowe celu um...zu;

3.15. Zakres tematyczny: Elementy wiedzy o krajach obszaru niemieckojęzycznego

Intencje komunikacyjne:

Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat krajów niemieckiego obszaru językowego: położenie geograficzne, stolice, podział terytorialny, system polityczny, atrakcje turystyczne, osobliwości; poznawanie sylwetek znanych pisarzy, kompozytorów, malarzy i naukowców z krajów niemieckiego obszaru językowego; umiejętność opisywania tradycyjnych zwyczajów i obrzędów; poznawanie stereotypów o ludności zamieszkującej obszary niemieckojęzyczne i kształcenie umiejętności konfrontacji ich z rzeczywistością; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat życia codziennego społeczeństwa w krajach obszaru niemieckojęzycznego (życie rodzinne, czas wolny, mieszkanie, szkoła, zdrowie); rozwijanie poczucia ciekawości

i otwartości wobec innych kultur; poznawanie wybranych zwrotów charakterystycznych dla danego obszaru niemieckojęzycznego.

Środki językowe:

Leksyka: nazwy krajów europejskich; nazwy gór, rzek, jezior, mórz znajdujących się w krajach niemieckojęzycznych; nazwy stolic i największych miast; nazwy wybranych zabytków i osobliwości; słownictwo związane z podziałem terytorialnym i systemem politycznym krajów niemieckojęzycznych; nazwiska znanych postaci w dziedzinie kultury i nauki i ich dzieła; nazwy świąt, uroczystości i związanych z nimi zwyczajów; zwroty charakterystyczne dla danego obszaru niemieckojęzycznego.

Zagadnienia gramatyczne: rzeczowniki tworzone od nazw miast; przymiotniki utworzone od nazw miast; odmiana imion własnych, rekcja wybranych czasowników i przymiotników; strona bierna, zdania złożone współrzędnie.

4. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

Dla osiągnięcia założonych w niniejszym programie celów szczegółowych koniecznym jest stosowanie takich metod aktywizujących, które będą sprzyjały zarówno kształtowaniu umiejętności, jak i postaw uczniów. Zadaniem nauczyciela jest zainteresowanie uczniów przedmiotem nauczania, motywowanie ich do nauki i indywidualizowanie w zakresie doboru środków, metod i przydzielonych zadań.

4.1. Założenia metodyczne

Niniejszy program opiera się na komunikacyjnej metodzie nauczania, chociaż nie wyklucza stosowania innych metod, umożliwiających uczniom skutecznej komunikacji w języku niemieckim.

Kształtowanie kompetencji kluczowych i sprawności językowych wymaga aktywności, zdobywania wiedzy i umiejętności poprzez działanie.

Ze względu na specyficzny okres rozwojowy uczniów w wieku 16-20 lat praca z uczniami nie jest łatwa, dlatego szczególną uwagę należy zwrócić na formy organizacji pracy na lekcji. Praca indywidualna, w parach, w grupach i z całą klasą pozwala na urozmaicenie procesu dydaktycznego oraz wpływa na rozwijanie samodzielności i kreatywności uczniów. Do metod aktywizujących, opartych na działaniach uczniów należą m.in.: dyskusja, „burza mózgów”, gry dydaktyczne, odgrywanie ról, drama, realizacja projektów.

Realizatorem wdrażania programu powinien być odpowiednio wykwalifikowany nauczyciel, przeszkolony w zakresie kształcenia kompetencji kluczowych.

4.2. Proponowany podział godzin

Niniejszy program nauczania przeznaczony jest dla uczniów czteroletniego technikum hotelarskiego, którzy kontynuują naukę języka niemieckiego rozpoczętą w gimnazjum w liczbie godzin przewidzianej dla drugiego języka obcego: 2-3 godziny w tygodniu, wariant B Podstawy programowej – poziom podstawowy (matura na poziomie podstawowym). Podział godzin przeznaczonych na realizację programu przedstawia się następująco: w klasach I i II – 2 godziny lekcyjne, w klasach III i IV – 3 godziny lekcyjne. Biorąc pod uwagę praktyki miesięczne liczba godzin lekcyjnych w całym cyklu nauczania wynosi 306. Poniżej przedstawiony został proponowany podział godzin, zakładający pracę z podręcznikiem „Themen aktuell” 1 i 2, który może być modyfikowany w zależności od preferencji grupy uczniów. Proponowany podział godzin uwzględni treści zawarte w materiale nauczania, chociaż niektóre tematy wymagają uzupełnienia (np. święta i uroczystości, kultura, sport niepełnosprawni, uzależnienia, odkrycia naukowe, wynalazki, klęski żywiołowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość).

Klasa I – ilość godzin lekcyjnych: 72

Tematyka	Intencje komunikacyjne	Ilość godzin
Dane personalne	Powitanie, pożegnanie, przedstawianie siebie i innych, nawiązywanie, prowadzenie i kończenie rozmowy, pytanie o dane personalne i udzielanie informacji, przyjmowanie gości w recepcji hotelu; kształtowanie poczucia własnej wartości i tożsamości narodowej.	6
Wyposażenie gospodarstwa domowego	Poznawanie nazw mebli i urządzeń znajdujących się w gospodarstwie domowym i opisywanie ich funkcji; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat funkcjonowania urządzeń technicznych; nabywanie umiejętności objaśniania awarii sprzętu technicznego.	6
Odżywianie	Poznawanie nazw posiłków, sztućców i naczyń; zamawianie posiłków w restauracji, płacenie rachunków; wyrażanie opinii na temat smaku potraw; znajomość zwrotów grzecznościowych dotyczących zachowania przy stole, kupowanie artykułów spożywczych, sporządzanie listy zakupów.	12
Życie codzienne i czas wolny	Nazywanie czynności dnia codziennego z zastosowaniem czasu zegarowego; nazywanie czynności w czasie wolnym; składanie propozycji spędzenia czasu wolnego; rozwijanie umiejętności składania propozycji wyjścia do kina, teatru, filharmonii, muzeum, galerii sztuki, na koncert.	12

Sport	Poznawanie nazw różnych dyscyplin sportowych, przyporządkowywanie tym dyscyplinom czynności i używanego w trakcie ich uprawiania sprzętu sportowego; prowadzenie rozmowy na temat uprawianego sportu – uzyskiwanie i udzielanie informacji; relacjonowanie udziału w imprezach sportowych: zawody, mecze, mistrzostwa; kształcenie właściwych postaw we współzawodnictwie sportowym.	12
Mieszkanie	Udzielanie informacji na temat miejsca zamieszkania, lokalizacja mebli i urządzeń w mieszkaniu, opis umeblowania pokoju, opis okolicy, czytanie ze zrozumieniem ogłoszeń mieszkaniowych, prowadzenie rozmowy na temat wynajęcia mieszkania, pytanie i udzielanie informacji na temat wyposażenia pokoju hotelowego, przygotowywanie prezentacji dotyczącej obiektu hotelowego.	12
Zdrowie	Poznawanie nazw części ciała, dolegliwości, chorób i lekarstw; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat stanu zdrowia; umiejętność ustalania terminu wizyty u lekarza; formułowanie wypowiedzi na temat higienicznego trybu życia (odżywianie, dbałość o zdrowie); kształcenie umiejętności udzielania porad dotyczących zdrowego stylu życia; formułowanie wypowiedzi na temat przebytej choroby i zastosowanego leczenia.	12

Klasa II – ilość godzin: 64

Tematyka	Intencje komunikacyjne	Ilość godzin
Orientacja w mieście	Poznawanie nazw rodzajów sklepów; umiejętność dokonywania zakupów w różnych rodzajach sklepów; kształcenie umiejętności rozumienia tekstów reklamowych; poznawanie nazw punktów usługowych i usług, np. bank, poczta, fryzjer, fotograf, pralnia chemiczna, warsztat samochodowy; rozwijanie sprawności prowadzenia dialogów w różnych punktach usługowych z zachowaniem wysokiej kultury osobistej; pytanie o drogę i udzielanie informacji.	12
Uroczystości, prezenty	Znajomość słownictwa związanego ze świętami i uroczystościami: nazwy świąt i uroczystości, zwyczaje, przygotowania, udział w nich, zapraszanie, składanie życzeń, prezenty; rozwijanie poczucia własnej tożsamości kulturowej i tolerancji wobec innych kultur i zwyczajów.	10
Niemcy, Austria, Szwajcaria	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat krajów niemieckiego obszaru językowego: położenie geograficzne, stolice, podział terytorialny, system polityczny, atrakcje turystyczne, osobliwości; poznawanie sylwetek znanych pisarzy, kompozytorów, malarzy i naukowców z krajów niemieckiego obszaru językowego.	12
Wygląd zewnętrzny	Charakteryzowanie osób - opis wyglądu zewnętrznego i cech charakteru, wyrażanie uczuć i emocji.	8
Szkoła, zawód, praca	Informowanie o szkole, przedmiotach szkolnych, ocenach i wymaganiach, planie lekcji, zajęciach pozaszkolnych, wyrażanie opinii na temat przedmiotów szkolnych, strategii uczenia się, zasady współżycia w klasie (grupie), opis przebiegu kształcenia; formułowanie wypowiedzi na temat wymarzonego zawodu i uzasadnianie jego wyboru, wyszukiwanie informacji w ogłoszeniach prasowych oferujących pracę, prowadzenie rozmowy kwalifikacyjnej z pracodawcą, pisanie życiorysu i podania o pracę, sporządzanie dokumentów związanych z zatrudnieniem w branży hotelarskiej; kształtowanie postawy asertywnej.	14
Media	Kształcenie umiejętności uzyskiwania i udzielania informacji na temat zainteresowań mediami: radio, telewizja; wyrażanie opinii na temat artystów ulicznych.	8

Klasa III - ilość godzin: 96

Tematyka	Intencje komunikacyjne	Ilość godzin
Praca, przemysł, gospodarka	Poznanwanie nazw zawodów i związanych z nimi czynności; kształcenie umiejętności formułowania wypowiedzi na temat okoliczności wypadku i awarii.	14
Życie rodzinne	Opisywanie poszczególnych członków rodziny i typowych ról pełnionych przez poszczególnych członków rodziny; znajomość okresów życia: dzieciństwo, młodość, dojrzałość, starość; prowadzenie rozmowy na temat relacji w rodzinie.	14
Świat roślin i zwierząt	Poznanwanie nazw roślin i zwierząt; prowadzenie rozmowy o zwierzętach domowych i ich opisywanie.	3
Przyroda i środowisko	Umiejętność opisywania pogody i klimatu; prowadzenie rozmowy na temat wpływu pogody na planowanie czasu wolnego; poznanwanie nazw elementów krajobrazu; opisywanie okolicy; opisywanie wad i zalet życia w mieście i na wsi; poznanwanie słownictwa związanego ze środowiskiem naturalnym, jego zagrożeniami i ochroną; prowadzenie rozmowy na temat zagrożeń środowiska naturalnego człowieka i sposobów jego ochrony; kształtowanie postawy proekologicznej.	14
Kłęski żywiołowe	Poznanwanie słownictwa związanego z kłęskami żywiołowymi; prowadzenie rozmowy na temat przyczyn i skutków kłesk żywiołowych oraz sposobach udzielania pomocy.	6
Podróże	Prowadzenie rozmowy na temat celów podróży; znajomość nazw różnych środków transportu: kupowanie biletów, formułowanie pytań na temat połączeń (godziny odjazdu / odlotu i przyjazdu / przylotu), długości podróży, wyposażenia środków transportu i udzielanie odpowiedzi; rezerwowanie imprez turystycznych w biurze podróży: różne rodzaje zakwaterowania i wyżywienia, informacja o zabytkach i atrakcjach turystycznych, informacje na temat cen i ofert specjalnych; kształcenie umiejętności budowania wypowiedzi na temat spędzonych lub planowanych wakacji.	14
Państwo, polityka	Poznanwanie słownictwa związanego ze strukturą państwa i funkcjami, pełnionymi przez polityków; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat systemu politycznego w Niemczech i w Polsce; poznanwanie nazw organizacji międzynarodowych i określanie ich funkcji; prowadzenie rozmowy na temat aktualnych wydarzeń w kraju i na świecie oraz krótkie ich komentowanie; kształtowanie właściwych postaw społecznych: tolerancji, potrzeby aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.	14
Państwo i społeczeństwo	Poznanwanie słownictwa związanego z konfliktami wewnętrznymi i między- narodowymi; poznanwanie słownictwa związanego z przestępczością; umiejętność podawania przyczyn popełnianych przestępstw; opisywanie okoliczności popełnionego przestępstwa; opracowywanie i wygłaszanie komunikatu dotyczącego sytuacji nadzwyczajnej w hotelu.	10
Niemcy, Austria, Szwajcaria	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat krajów niemieckiego obszaru językowego: umiejętność opisywania tradycyjnych zwyczajów i obrzędów; poznanwanie stereotypów o ludności zamieszkującej obszary niemieckojęzyczne i kształcenie umiejętności konfrontacji ich z rzeczywistością; uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat życia codziennego społeczeństwa w krajach obszaru niemieckojęzycznego (życie rodzinne, czas wolny, mieszkanie, szkoła, zdrowie); poznanwanie wybranych zwrotów charakterystycznych dla danego obszaru niemieckojęzycznego; rozwijanie poczucia ciekawości i otwartości wobec innych kultur.	7

Klasa IV - ilość godzin: 60

Tematyka	Intencje komunikacyjne	Ilość godzin
Kultura	Kształcenie umiejętności uzyskiwania i udzielania informacji na temat repertuaru kina, teatru, filharmonii, oferty programowej muzeum, galerii sztuki; godzin rozpoczęcia i czasu trwania filmu, przedstawienia, koncertu; cen biletów normalnych i ze zniżką; poznawanie wybranych dzieł kultury i sylwetek ich twórców; kształcenie umiejętności uzyskiwania i udzielania informacji na temat zainteresowań i uczestnictwa w kulturze: literatura, radio, telewizja, kino, teatr, filharmonia, muzeum, galeria sztuki; sporządzanie zaproszenia na określoną imprezę kulturalną.	14
Nauka i technika	Prowadzenie rozmowy na temat odkryć i wynalazków – wskazywanie na ich przydatność w życiu codziennym; opowiadanie o istniejących źródłach informacji; wyrażanie opinii na temat nowoczesnych mediów.	10
Niepełnosprawni	Poznawanie rodzajów niepełnosprawności, kształcenie umiejętności formułowania wypowiedzi na temat problemów ludzi niepełnosprawnych; rozwijanie postawy otwartości na potrzeby drugiego człowieka.	6
Uzależnienia	Nabywanie umiejętności nazywania różnego rodzaju uzależnień; kształcenie umiejętności informowania o zagrożeniach związanych z nałogami.	6
Powtórzenie wiadomości – przygotowanie do egzaminu maturalnego	Krótką formą użytkową: notatka, wiadomość, ogłoszenie, pocztówka, zaproszenie.	4
	List prywatny.	4
	List formalny.	4
	Rozmowy sterowane: uzyskiwanie i udzielanie informacji, relacjonowanie,	4
	negocjowanie.	4

4.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się

Niniejszy program nie ogranicza się tylko do określonych metod nauczania, ale stwarza możliwość doboru takich metod, aby najlepiej przygotować ucznia do sprawnego posługiwania się językiem niemieckim w życiu codziennym i na rynku pracy. Jest to podejście pragmatyczno-kognitywne, które związane jest ściśle z rozwijaniem kompetencji komunikacyjnej. Kształcenie językowe powinno więc odbywać się na drodze samodzielnego i twórczego myślenia, a służyć temu będzie stwarzanie sytuacji, w których zbiegają się cele i treści z różnych zakresów tematycznych.

Celem nauczania języka obcego jest rozwijanie u uczniów kompetencji w zakresie czterech sprawności językowych: rozumienia ze słuchu, mówienia, rozumienia tekstu czytanego i pisania. Procesy te są nierozdzielnie związane z nauczaniem słownictwa, gramatyki i wymowy. Poszczególne sprawności rozwijane są w sposób zintegrowany, np. rozumienie ze słuchu może być punktem wyjścia do mówienia lub pisania.

Aby nauczanie było bardziej efektywne, należy zaangażować jednocześnie jak najwięcej zmysłów, tzn. zintegrować różne czynności i działania związane nie tylko z myśleniem, ale i postrzeganiem zmysłowym. Integracja będzie tym pełniejsza, im więcej różnorodnych form pracy i form socjalnych zostanie włączonych do procesu glottodydaktycznego.

Poniżej przedstawione są wybrane techniki nauczania, które mogą być stosowane w nauczaniu języka niemieckiego w technikum hotelarskim.

Nauczanie rozumienia ze słuchu

1. Techniki poprzedzające słuchanie służą skierowaniu uwagi uczniów na określony temat i uruchomieniu ich wiedzy uprzedniej:
  - obrazek, fotografia lub tytuł zachęcający do formułowania hipotez dotyczących danej sytuacji;
  - rozmowa na temat związany z nieznanym tekstem,
  - asocjogramy tematyczne,
  - wprowadzenie nowego materiału językowego występującego w tekście.
2. Techniki towarzyszące słuchaniu uzależnione są od tego, czy celem jest rozumienie ogólne, czy rozumienie szczegółowe:
  - a) rozumienie ogólne:
    - identyfikowanie sytuacji i osób,
    - łączenie słuchania z czytaniem tekstu pisanego lub oglądaniem obrazka,
    - układanie historyjki obrazkowej;
  - b) rozumienie szczegółowe:
    - wyszukiwanie w tekście określonych informacji,
    - odpowiedzi na pytania szczegółowe,
    - układanie we właściwej kolejności obrazków lub fragmentów tekstu,
    - uzupełnianie niekompletnego obrazka,
    - pantomima,
    - wypełnianie tabeli,
    - uzupełnianie luk w tekście,
    - zaznaczanie właściwych wypowiedzi (tak/nie, prawda/fałsz),
    - test wielokrotnego wyboru,
    - uzupełnianie brakujących fragmentów wypowiedzi,
    - notowanie.
3. Techniki następujące po wysłuchaniu tekstu łączą sprawność rozumienia ze słuchu z innymi sprawnościami (mówienie i pisanie):
  - udzielanie odpowiedzi na pytania,
  - streszczenie / opowiadanie usłyszanego tekstu,

- odgrywanie ról.
- Do sluchania mozna wykorzystac nastepujace teksty:
- komunikaty, prognozy pogody, ogloszenia, wiadomosci, reklamy, instrukcje, porady, zapowiedzi;
  - rozmowy telefoniczne, nagrania na automatyczna sekretarke;
  - rozmowy, krótkie wywiady;
  - audycje, sluchowiska, relacje radiowe.

Nauczanie mówienia

W rozwijaniu sprawności mówienia pamiętać należy o zastosowaniu ćwiczeń przedkomunikacyjnych, których celem jest przygotowanie uczniów do używania określonych struktur leksykalnych i gramatycznych. W nauczaniu mówienia ważną rolę pełnią bodźce zachęcające i mobilizujące uczniów do wypowiadania się, np. obrazki, plakaty, schematy, tabele, statystyki, autentyczne teksty, nagrania, filmy.

Techniki rozwijania sprawności mówienia:

- powtarzanie krótkich dialogów,
- odgadywanie treści obrazka,
- tworzenie historyjki do obrazków,
- tworzenie dialogów w oparciu o modelowy dialog,
- uzupełnianie luk informacyjnych,
- formułowanie pytań i odpowiedzi na podany temat,
- formułowanie krótkiej wypowiedzi,
- tworzenie hipotez,
- gry i zabawy językowe,
- odgrywanie ról,
- streszczenie.

Nauczanie czytania ze zrozumieniem

Czytanie ze zrozumieniem jest jedną z podstawowych umiejętności, które często warunkują inne umiejętności intelektualne. Dlatego ważne jest kształcenie tej sprawności już od pierwszych lekcji języka obcego. Początkowo będzie to rozumienie globalne tekstu (dopasowanie tytułu / obrazka do tekstu) i selektywne rozumienie tekstu (wyszukiwanie w tekstach prostych informacji: imion, nazwisk, dat, nazw krajów), z czasem uczeń nabeędzie umiejętności wyszukiwania w tekście szczegółowych informacji – szczegółowe rozumienie tekstu.

1. Techniki poprzedzające czytanie służą przygotowaniu do pracy z tekstem:

- analiza tytułu tekstu,
- rozmowa na temat obrazka związanego z tematem tekstu,

- tworzenie hipotez w odniesieniu do treści,
  - skojarzenia tematyczne.
2. Techniki towarzyszące czytaniu umożliwiają uczniowi globalne lub szczegółowe rozumienie tekstów:
- a) globalne rozumienie tekstu:
    - przyporządkowanie tytułu do tekstu,
    - przyporządkowanie tekstu do obrazka,
    - układanie fragmentów tekstu w całość,
    - nadawanie własnego tytułu;
  - b) szczegółowe rozumienie tekstu:
    - wyszukiwanie określonych informacji,
    - korygowanie kolejności zdarzeń,
    - wybór prawdziwej odpowiedzi (prawda / fałsz, tak / nie),
    - test wielokrotnego wyboru,
    - odnajdywanie związków pomiędzy wybranymi wyrazami.
3. Techniki następujące po czytaniu łączą w sobie inne sprawności:
- a) czytanie i pisanie:
    - pisemne udzielanie odpowiedzi na pytania,
    - sporządzanie planu,
    - uzupełnianie luk w tekście,
    - pisanie streszczenia,
    - dopisanie dalszego ciągu lub innego zakończenia,
    - zmianę narratora;
  - b) czytanie, słuchanie i mówienie:
    - odgrywanie ról bohaterów,
    - wyrażanie opinii.
- Sprawność czytania ze zrozumieniem należy rozwijać w oparciu o następujące rodzaje tekstów:
- ulotki informacyjne, katalogi, broszury,
  - ogłoszenia, reklamy, komunikaty, wiadomości,
  - krótkie dialogi,
  - formularze, kwestionariusze,
  - instrukcje obsługi,
  - przepisy kulinarne,
  - jadłospisy,
  - bilety,
  - programy,

- kartki z podróży,
- listy,
- krótkie teksty literackie,
- teksty publicystyczne.

Nauczanie pisania

Umiejętność pisania tekstów w języku niemieckim może okazać się niezbędna w kontaktach międzyludzkich i w życiu zawodowym (korespondencja listowna i elektroniczna, list motywacyjny, życiorys).

Techniki nauczania pisania to:

- tworzenie tekstów z podanych wyrazów,
- sporządzanie notatek,
- formułowanie haseł reklamowych,
- odtwarzanie tekstów na podstawie słów-kluczy,
- opisywanie obrazków,
- pisanie początków lub zakończeń,
- pisanie tekstu równoległego,
- pisanie tekstów według określonego schematu.

Wymienione wyżej techniki służą kształceniu umiejętności tworzenia własnych tekstów, takich jak:

a) krótki tekst użytkowy:

- notatka / wiadomość,
- pocztówka,
- ogłoszenie,
- zaproszenie,
- ankieta;

b) dłuższy tekst użytkowy:

- list prywatny,
- prosty list formalny.

Nauczanie gramatyki

Wprowadzanie nowych reguł gramatycznych powinno zawsze odbywać się w kontekście sytuacyjnym, gdyż najważniejszą funkcją gramatyki jest umożliwienie skutecznej komunikacji. Uczeń musi mieć nie tylko świadomość, jakie treści i intencje może wyrazić za pomocą poznanej struktury, ale też być świadomym, iż nieznaną gramatyki może być przyczyną nieskutecznej komunikacji.

Materiał gramatyczny można wprowadzać metodą indukcyjną (samodzielne odkrywanie i formułowanie reguł gramatycznych) bądź dedukcyjną (wprowadzanie gotowych reguł i ćwiczenie ich na przykładach). Niezależnie od zastosowanej metody

wprowadzania nowych struktur gramatycznych, należy utrwalać je poprzez stosowanie w różnych kontekstach.

Techniki nauczania gramatyki:

- wyszukiwanie w tekście odpowiednich form gramatycznych,
- uzupełnianie brakujących części tabel,
- uzupełnianie wyrazów,
- układanie zdań z podanych wyrazów,
- łączenie fragmentów zdań,
- przekształcanie zdań,
- wybieranie prawidłowego wariantu odpowiedzi,
- uzupełnianie reguł gramatycznych.

Nauczanie słownictwa

Znajomość słownictwa jest niezbędna w procesach komunikowania się, gdyż bez prowadzenia systematycznej pracy nad jego wzbogacaniem nie jest możliwy rozwój poszczególnych sprawności językowych. Nieznajomość słownictwa jest często przyczyną niechęci do podejmowania komunikacji. Dlatego ważnym jest stosowanie różnorodnych technik nauczania, prowadzących do jak najefektywniejszego opanowania słownictwa.

1. Prezentacja nowej leksyki:

- prezentacja słownictwa poprzez wskazywanie przedmiotów,
- prezentacja słownictwa za pomocą obrazków, fotografii,
- prezentacja słownictwa za pomocą gestów i mimiki,
- podawanie synonimów / antonimów,
- parafrazowanie,
- objaśnianie,
- definiowanie,
- domyślanie się znaczeń z kontekstu,
- podawanie polskich odpowiedników.

2. Zapamiętywanie słownictwa:

- przyporządkowywanie polskich znaczeń słowom niemieckim,
- graficzne przedstawianie znaczenia słów,
- odgadywanie znaczenia słów przedstawionych za pomocą pantomimy,
- przyporządkowywanie słów przedmiotom,
- sporządzanie kart do nauki słówek.

3. Utrwalanie słownictwa:

- układanie zdań z nowymi wyrazami,

- skojarzenia tematyczne,
- grupowanie wyrazów wokół jednego tematu lub pojęcia,
- grupowanie wyrazów według rodzaju gramatycznego lub znaczenia,
- wskazywanie wyrazu nie pasującego do pozostałych,
- uzupełnianie krzyżówek,
- gry i zabawy (bingo, domino, kwartet),
- odczytywanie i tworzenie rebusów, kalamburów,
- tworzenie historyjek z wykorzystaniem nowo poznanych słów.

Nauczanie pisowni

W nauczaniu języka niemieckiego uczniom powinny być znane podstawowe zasady ortografii niemieckiej, chociaż umiejętność ich stosowania jest drugorzędna w stosunku do komunikacji językowej. Na poziomie podstawowym błędy ortograficzne, nie zakłócające komunikacji, nie powinny wpływać na ocenę pracy. Jednak ortografia jest nieodłącznym elementem systemu języka i dlatego należy włączyć nauczanie poprawnej pisowni do procesu dydaktycznego.

Techniki nauczania pisowni:

- odwzorowywanie,
- podpisywanie obrazków,
- tworzenie nowych wyrazów z podanych liter,
- wypełnianie luk w wyrazach,
- uzupełnianie krzyżówek,
- rozpoznawanie wyrazów w ciągu liter,
- pisanie dyktand i wzajemne korygowanie błędów przez uczniów.

Nauczanie wymowy i intonacji

Nauka wymowy i intonacji powinna być integralną częścią nauki języka, umożliwiającą komunikatywne wypowiedanie się. Od pierwszych lekcji należy uczniom zwracać uwagę, że niewłaściwa wymowa lub intonacja mogą zakłócić komunikację, a nawet uniemożliwić zrozumienie wypowiedzi. Ćwiczenia fonetyczne powinny uwzględniać wymowę pojedynczych głosek i wyrazów, akcentowanie wyrazów i właściwą intonację.

Techniki nauczania wymowy i intonacji:

- rozpoznawanie dźwięków,
- podkreślanie, zaznaczanie głosek,
- grupowanie wyrazów według głosek,
- zaznaczanie usłyszanego słowa,

- zaznaczanie w zdaniu akcentowanego wyrazu,
- odtwarzanie rytmu i melodii zdania,
- głośne czytanie,
- śpiewanie.

Strategie uczenia się

Wymagania stawiane dzisiaj młodemu człowiekowi są dość wysokie, powinien on umieć odpowiednio szybko reagować na zmieniającą się rzeczywistość i dostosowywać swoją wiedzę i umiejętności do oczekiwań rynku pracy. Znajomość efektywnych technik uczenia się na pewno ułatwi osiągnięcie takich rezultatów, aby były one satysfakcjonujące. Do technik wspierających proces uczenia się należą:

- a) techniki przyswajania informacji:
  - korzystanie ze słownika,
  - prowadzenie słowniczka / kartoteki,
  - wizualny zapis nowego materiału,
  - łańcuchowa metoda skojarzeń,
- b) techniki przypominania sobie informacji:
  - asocjogram,
  - burza mózgów;
- c) techniki porządkowania informacji:
  - mapa poznawcza,
  - tabele,
  - wykresy,
  - plakaty.

4.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej

Koniecznym dla realizacja programu, jest wyposażenie pracowni językowej w następujące pomoce i urządzenia oraz literaturę fachową:

- tablicę,
- tablice umożliwiające przypinanie pomocy dydaktycznych i służące prezentacji prac, wykonywanych przez uczniów,
- odtwarzacz płyt CD,
- odtwarzacz DVD z monitorem,
- rzutnik pisma z ekranem,
- słowniki dwujęzyczne do pracy dla uczniów,
- mapy: świata, Europy i krajów niemieckiego obszaru językowego,
- podręczniki i książki ćwiczeń „Themen” 1 i 2,
- zestaw płyt CD do podręcznika,

- czasopisma obcojęzyczne,
- tablice interaktywne,
- gry językowe,
- filmy DVD,
- materiały pomocnicze: zbiory ćwiczeń, tablice gramatyczne.

Wskazanim byłoby korzystanie z materiałów dodatkowych, takich jak:

- podręczniki:
  - „Deutsch im Hotel – Gespräche führen“,
  - „Deutsch im Hotel – Korrespondenz“,
  - „Geschäftskommunikation – Besser Schreiben“,
  - „Geschäftskommunikation – Besser Telefonieren“,
  - „Geschäftskommunikation – Verhandlungssprache“,
- repetytorium maturalne,
- program do układania zadań „Übungsblätter per Mausclick“,
- zestawy płyt CD oraz DVD wspierających naukę języka,
- zestawy plansz leksykalnych i gramatycznych,
- foliogramy,
- zdjęcia i plakaty,
- materiały i narzędzia umożliwiające pracę warsztatową: papier dużych rozmiarów, flamastry, taśma samoprzylepna, klej, nożyczki.

4.5. Literatura przedmiotowa

1. Albert, H.-G., Bolton, S. Testen und Prüfen in der Grundstufe. Einstufungstests und Sprachstandsprüfungen. Fernstudieneinheit 7. München 1995
2. Arabski, J. O przyswajaniu języka drugiego (obcego). WSiP. Warszawa 1985
3. Bolton, S. Probleme der Leistungsmessung. Fernstudieneinheit 10. Langenscheidt. München 1996
4. Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języka obcego pod red. H. Komorowskiej. WSiP. Warszawa 1988
5. Hyde, G. Deutsch lehren. Diesterweg. Frankfurt/Main 1991
6. Kleppin, K. Fehler und Fehlerkorrektur. Fernstudieneinheit 19. Langenscheidt. München 1998
7. Komorowska, H. O programach prawie wszystko. WSiP. Warszawa 1999
8. Komorowska, H. Podstawy metodyki nauczania języków obcych. EDE-Poland. Warszawa 1993

9. Kompetencje kluczowe. Realizacja koncepcji na poziomie szkolnictwa obowiązkowego. Opracowanie redakcyjne wersji polskiej: Smoczyńska, A. Eurydyce. Sieć informacji o edukacji w Europie. Bruksela 2002
10. Michalak, J.M. Poczucie odpowiedzialności zawodowej nauczycieli. IBE. Warszawa 2003
11. Nauczyciel epoki przemian pod red. S. Korczyńskiego. Uniwersytet Opolski. Opole 2005
12. Niemierko, B. Diagnostyka edukacyjna. PWN. Warszawa 2009
13. Niemierko, B. Między oceną szkolną a dydaktyką. WSiP. Warszawa 1997
14. Ornstein, A.C. , Hunkins, F.P. Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka. WSiP. Warszawa 1998
15. Oziemkowska, W. Ocenic program, ale jak? w: Biblioteka w Szkole, 3/2002
16. Pfeiffer, W. Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki. Poznań: WAGROS. Poznań 2001
17. Strykowski, W. Jak zmieniać edukację? W świetle raportów oświatowych w: Edukacja Medialna 1/2002
18. Sylwestrowicz, J. Lekcja języka obcego. WSiP. Warszawa 1985

5. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny

Po zakończeniu nauki uczeń powinien osiągnąć biegłość w zakresie receptywnych i produktywnych sprawności językowych na poziomie podstawowym, zgodnych ze standardami wymagań egzaminacyjnych i Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego.

W zakresie odbioru tekstu słuchanego i czytanego uczeń rozumie tekst, prosty pod względem treści i stopniu zróżnicowania struktur leksykalno-gramatycznych oraz potrafi:

- określić główną myśl tekstu,
- określić główne myśli poszczególnych części tekstu,
- stwierdzić, czy tekst zawiera określone informacje,
- wskazać określone informacje,
- określić intencje autora (tekst czytany) lub nadawcy tekstu,
- rozróżnić formalny i nieformalny styl języka,
- określić kontekst sytuacyjny (tekst słuchany) / komunikacyjny (tekst czytany),

- rozpoznać związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu (tekst czytany).

W zakresie mówienia uczeń potrafi:

- sformułować krótką wypowiedź ustną zawierającą opis ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności;
- relacjonować wydarzenia;
- przedstawiać i uzasadniać własne opinie;
- uczestniczyć w prostej rozmowie – zainicjować ją, podtrzymać i zakończyć;
- uzyskiwać, udzielać lub odmawiać udzielenia informacji, wyjaśnień, pozwoleń;
- prowadzić proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego;
- relacjonować, przetwarzać i przekazywać teksty przeczytane w języku niemieckim lub języku polskim oraz treści materiałów ikonograficznych;
- poprawnie stosować środki językowe adekwatnie do ich funkcji i sytuacji komunikacyjnej.

W zakresie pisania uczeń potrafi:

- sformułować krótką wypowiedź pisemną zawierającą opis ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności;
- relacjonować wydarzenia;
- przedstawiać i uzasadniać własne opinie;
- wyrażać stany emocjonalne, będące reakcją na informacje zawarte w przedstawionych tekstach;
- wypowiadać się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów;
- uzyskiwać, udzielać, przekazywać lub odmawiać udzielenia informacji, wyjaśnień, pozwoleń;
- relacjonować, przetwarzać i przekazywać teksty przeczytane w języku niemieckim lub w języku polskim;
- poprawnie stosować środki językowe adekwatnie do ich funkcji i sytuacji komunikacyjnej.

Osiągnięcie biegłości w zakresie receptywnych i produktywnych i produktywnych sprawności językowych możliwe jest pod warunkiem opanowania przez ucznia wiadomości i znajomości prostych struktur leksykalno-gramatycznych, umożliwiających formułowanie wypowiedzi poprawnych pod względem fonetycznym, ortograficznym, morfosyntaktycznym i leksykalnym w zakresie następujących tematów:

Temat	Osiągnięcia ucznia
Człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, uczucia i emocje	Uczeń: potrafi przywitać się i pożegnać, zawiera znajomości, pyta i udziela podstawowych informacji na swój temat, potrafi opisać wygląd zewnętrzny swój i innych osób, wyraża swoje sympatie i antypatie stosując proste struktury leksykalno-gramatyczne; ma poczucie własnej wartości i tożsamości narodowej.
Dom – miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń i ich wyposażenia, wynajmowanie mieszkania	Uczeń potrafi nazwać typy budynków mieszkalnych i pomieszczeń, zna nazwy mebli i sprzętów domowych i przyporządkowuje je do poszczególnych pomieszczeń, potrafi opisać okolicę, w której mieszka, zna i stosuje przyimki z biernikiem i celownikiem do określania położenia, zna zasady tworzenia rzeczowników złożonych, potrafi zapytać i udzielić informacji na temat wynajmowanego mieszkania oraz pokoju hotelowego.
Szkoła – przedmioty nauczania, oceny i wymagania, życie szkoły, kształcenie pozaszkolne	Uczeń potrafi podać swój plan lekcji, wymienić czynności związane z przebiegiem lekcji, zna i nazywa przybory szkolne, zna skalę ocen szkoły niemieckiej, informuje o swoich ulubionych / nie lubianych przedmiotach, zna strategię uczenia się i zasady współżycia w klasie (grupie), potrafi nazwać typy szkół w Niemczech i w Polsce oraz opowiedzieć o swoim przebiegu kształcenia, posługując się prostymi strukturami leksykalno-gramatycznymi.
Praca – popularne zawody i związane z nimi czynności, warunki pracy i zatrudnienia, praca dorywcza	Uczeń zna podstawowe słownictwo związane z wybranymi zawodami; krótko opowiada, jaki zawód chciałby wykonywać w przyszłości, uzasadniając swój wybór; zna typowe słownictwo związane z prasowymi ogłoszeniami o pracy oraz z ubieganiem się o pracę; rozróżnia wśród podanych ofert propozycje pracy wakacyjnej oraz oferty pracy stałej; pisze ogłoszenie o poszukiwaniu pracy, podając wymagane informacje; pisze własny życiorys i podanie o list motywacyjny, odgrywa rolę ubiegającego się o pracę podczas rozmowy kwalifikacyjnej; jest asertywny.
Życie rodzinne i towarzyskie – okresy życia, członkowie rodziny, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia	Uczeń opisuje poszczególnych członków rodziny; zna słownictwo związane z życiem rodziny, typowymi rolami pełnionymi przez poszczególnych członków rodziny; opowiada o życiu i problemach typowej rodziny; zna słownictwo związane z konfliktami rodzinnymi; wymienia przyczyny konfliktów domowych; nazywa czynności dnia codziennego, używając czasu zegarowego; nazywa czynności, wykonywane w czasie wolnym; potrafi zaproponować wspólne spędzenie wolnego czasu i zareagować na propozycję; zna słownictwo związane ze świętami i uroczystościami; potrafi sformułować wypowiedź na temat świąt; potrafi zaprosić, złożyć życzenia; formułuje wypowiedź na temat stylu życia; ma poczucie własnej tożsamości kulturowej i jest tolerancyjny wobec innych kultur i zwyczajów.
Żywność – artykuły spożywcze, przygotowanie potraw, posiłki, lokale gastronomiczne	Uczeń zna nazwy podstawowych artykułów spożywczych i opakowań; potrafi sporządzić listę zakupów i dokonać zakupu; sporządza przepis na ulubioną potrawę i wyjaśnia, jak ją przyrządzić; zna nazwy posiłków; formułuje wypowiedź na temat nawyków żywieniowych swoich i innych osób; potrafi złożyć zamówienie w restauracji i zapłacić; potrafi wyrazić zadowolenie / niezadowolenie na temat podanego dania; używa odpowiednich zwrotów grzecznościowych.

Zakupy i usługi – rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie, reklama, korzystanie z usług	Uczeń zna nazwy określające rodzaje sklepów; potrafi wymienić asortyment i kilka przykładów towarów; potrafi dokonać zakupu wybranego towaru; rozumie tekst reklamowy; zna nazwy punktów usługowych i wykonywanych w nich usług; potrafi zlecić wykonanie usługi; prezentuje wysoką kulturę osobistą.
Podróżowanie i turystyka – środki transportu, baza noclegowa, informacja turystyczna, wycieczki, zwiedzanie, wypadki i awarie	Uczeń zna słownictwo związane z podróżowaniem; potrafi udzielić i uzyskać informację na temat różnego rodzaju połączeń, cen biletów, wyposażenia środków transportu; potrafi przeprowadzić rozmowę w biurze podróży: zarezerwować wycieczkę, podając rodzaj zakwaterowania, wyżywienia, długość pobytu i zapytać o specjalne oferty oraz atrakcje turystyczne; formułuje wypowiedź na temat spędzonych lub planowanych wakacji; potrafi zapytać o drogę w mieście i udzielić informacji, zna słownictwo związane z wypadkiem i awarią i potrafi je zastosować; prezentuje wysoką kulturę osobistą.
Kultura – podstawowe dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze	Uczeń zna słownictwo, związane z różnymi dziedzinami kultury, potrafi uzyskać i udzielić informacji na temat repertuaru / oferty programowej kina, teatru, filharmonii, muzeum, galerii sztuki; potrafi wymienić wybranych twórców kultury i ich dzieła; potrafi złożyć propozycję spędzenia czasu wolnego w wybranym obiekcie kulturalnym i zareagować na nią; potrafi sformułować wypowiedź na temat obejrzanego filmu, sztuki teatralnej, ekspozycji muzealnej, wysłuchanego koncertu, audycji radiowej, przeczytanej książki.
Sport – popularne dyscypliny sportu, podstawowy sprzęt sportowy, imprezy sportowe	Uczeń zna nazwy różnych dyscyplin sportowych, sprzętu sportowego i imprez sportowych; potrafi uzyskać i udzielić informacji na temat uprawianych dyscyplin sportowych; potrafi sformułować wypowiedź na temat udziału czynnego lub jako kibic w imprezach sportowych; potrafi zachować właściwą postawę we współzawodnictwie sportowym.
Zdrowie – higieniczny tryb życia, podstawowe schorzenia, ich objawy i leczenie, niepełnosprawni, uzależnienia	Uczeń zna nazwy części ciała, słownictwo dotyczące dolegliwości i chorób, nazwy wybranych lekarstw; potrafi ustalić termin wizyty u lekarza; potrafi udzielić informacji na temat swojego stanu zdrowia i uzyskać informacje na temat zdrowia innych; formułuje krótką wypowiedź na temat zdrowego stylu życia; potrafi udzielić porad chorej osobie; formułuje wypowiedź na temat przebytej choroby i zastosowanego leczenia; zna słownictwo dotyczące niepełnosprawnych i ich problemów; jest otwarty na potrzeby drugiego człowieka; zna słownictwo związane z różnego rodzaju uzależnieniami i potrafi sformułować wypowiedź na temat zagrożeń związanych z nimi oraz sposobach chronienia się przed nimi.
Nauka, technika – odkrycia naukowe, wynalazki, obsługa i korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych	Uczeń zna nazwy wybranych urządzeń technicznych i potrafi opisać ich funkcjonowanie; rozumie instrukcję obsługi sprzętu technicznego; potrafi opisać rodzaj awarii określonego urządzenia technicznego oraz dokonać jego reklamacji w formie ustnej lub pisemnej; formułuje krótką wypowiedź na temat odkryć i wynalazków, wskazując na ich przydatność w życiu codziennym; potrafi wyrazić opinię na temat nowoczesnych mediów.

<p>Świat przyrody – klimat, świat roślin i zwierząt, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, kłeski żywiołowe</p>	<p>Uczeń zna typowe słownictwo związane z opisywaniem pogody i klimatu; potrafi krótko opisać swoją ulubioną porę roku; rozumie podstawowe informacje z prognozy pogody; potrafi zaplanować czas wolny w zależności od pogody; zna nazwy wybranych roślin i zwierząt; potrafi opisać wybrane zwierzę domowe; zna nazwy elementów krajobrazu i potrafi opisać okolicę; zna nazwy wybranych zabytków i osobliwości; potrafi wymienić wady i zalety życia w mieście i na wsi; zna słownictwo związane ze środowiskiem naturalnym, jego zagrożeniami i ochroną; potrafi prowadzić rozmowę na temat przyczyn zanieczyszczenia środowiska i sposobów jego ochrony; prezentuje postawę proekologiczną; zna nazwy kłesk żywiołowych; potrafi przeprowadzić rozmowę na temat przyczyn i skutków kłesk żywiołowych.</p>
<p>Państwo i społeczeństwo – struktura państwa, urzędy, organizacje międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość</p>	<p>Uczeń zna słownictwo związane ze strukturą państwa i systemem politycznym w Niemczech i w Polsce i potrafi je zastosować w rozmowie; zna nazwy wybranych organizacji międzynarodowych i potrafi krótko przedstawić ich funkcje; potrafi przeprowadzić krótką rozmowę na temat konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych oraz podać ich przyczyny; wymienia najważniejsze aktualne wydarzenia w kraju i na świecie i potrafi je skomentować; jest tolerancyjny, ma potrzebę aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym; zna słownictwo związane z przestępczością; potrafi opisać okoliczności popełnionego przestępstwa.</p>
<p>Elementy wiedzy o krajach niemieckie-go obszaru językowe-go</p>	<p>Uczeń potrafi uzyskać i udzielić informacji na temat położenia geograficznego, stolic, podziału terytorialnego, systemu politycznego, atrakcji turystycznych i osobliwości krajów niemieckiego obszaru językowego; zna sylwetki znanych pisarzy, kompozytorów, malarzy i naukowców z krajów niemieckiego obszaru językowe-go; potrafi nazwać święta i uroczystości obchodzone w krajach niemieckojęzycznych i opisać tradycje z nimi związane; zna wybrane stereotypy o ludności zamieszkującej kraje niemieckojęzyczne i potrafi skonfrontować je z rzeczywistością; potrafi uzyskiwać i udzielać informacji na temat życia codziennego społeczeństwa w krajach obszaru niemieckojęzycznego (życie rodzinne, czas wolny, mieszkanie, szkoła, zdrowie); jest ciekawy i otwarty wobec innych kultur; zna wybrane zwroty charakterystycznych dla danego obszaru niemieckojęzycznego.</p>

5.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu język niemiecki

Ocenianie ucznia powinno odbywać się systematycznie, gdyż stanowi ono miernik praktycznego wykorzystania poznanych zasad, treści leksykalnych i gramatycznych oraz umiejętności ich reprodukcji i produkowania. Ocenianie pełni istotną funkcję motywacyjną, wskazując uczniowi stopień efektywności jego starań i możliwości komunikowania się w języku niemieckim w warunkach zbliżonych do naturalnych. Ocenie podlega zarówno wypowiedź usta, jak i pisemna.

Wypowiedź usta:

Ocena celująca: uczeń reaguje bezbłędnie, spontanicznie i naturalnie w sytuacjach życia codziennego; udziela wyczerpujących odpowiedzi na pytania nauczyciela; jego wypowiedź jest płynna i swobodna; stosuje środki leksykalne i różnorodne struktury gramatyczne wykraczające poza program nauczania; stosuje poprawną wymowę i intonację

Ocena bardzo dobra: uczeń reaguje spontanicznie i naturalnie w sytuacjach życia codziennego; udziela pełnych odpowiedzi na pytania nauczyciela; jego wypowiedź jest płynna i swobodna; stosuje różnorodne struktury leksykalno-gramatyczne; dopuszczalne są nieliczne błędy gramatyczne i leksykalne, nie zakłócające komunikacji; stosuje poprawną wymowę i intonację.

Ocena dobra: uczeń poprawnie reaguje w sytuacjach życia codziennego; udziela odpowiedzi na pytania nauczyciela z nieznaczną pomocą; stosuje słownictwo i struktury gramatyczne adekwatne do sytuacji; dopuszczalne są błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócające komunikacji; stosuje wymowę i intonację nie zakłócającą komunikacji.

Ocena dostateczna: uczeń ma trudności w nawiązaniu dialogu; jego umiejętność prowadzenia rozmowy jest ograniczona i ma trudności w udzielaniu odpowiedzi na pytania nauczyciela; korzysta z pomocy nauczyciela; stosuje proste i mało urozmaicone słownictwo; ma problemy z doбором właściwych słów i z poprawnym użyciem struktur gramatycznych; popełnia błędy leksykalno-gramatyczne zakłócające w nieznacznym stopniu komunikację; popełnia błędy w wymowie i / lub intonacji utrudniające zrozumienie wypowiedzi.

Ocena dopuszczająca: uczeń nie potrafi samodzielnie nawiązywać i prowadzić konwersacji; jego wypowiedź ogranicza się do odpowiedzi i reakcji na pytania i sugestie nauczyciela; stosuje bardzo ubogie słownictwo; popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne zakłócające w znacznym stopniu komunikację; popełnia liczne błędy w wymowie i / lub intonacji utrudniające znacznie zrozumienie wypowiedzi.

Ocena niedostateczna: uczeń nie zna podstawowego słownictwa i struktur gramatycznych; nie potrafi zbudować zdania; nie rozumie pytań i poleceń nauczyciela; popełnia liczne błędy w wymowie i intonacji utrudniające jego zrozumienie.

Wypowiedź pisemna:

Ocena celująca: uczeń tworzy samodzielną, płynną i swobodną wypowiedź całkowicie zgodną z podanym tematem i w odpowiedniej formie, zawierającą bogactwo leksykalne i różnorodność struktur; jego praca jest całkowicie poprawna pod względem gramatyczno-leksykalnym.

Ocena bardzo dobra: uczeń tworzy samodzielną, płynną i swobodną wypowiedź, całkowicie zgodną z podanym tematem i w odpowiedniej formie, zawierającą bogactwo struktur leksykalno-gramatycznych; dopuszczalne są nieliczne błędy gramatyczne i / lub leksykalne, nie zakłócające zrozumienia tekstu.

Ocena dobra: uczeń tworzy samodzielną i płynną wypowiedź; jego praca zawiera większość elementów treści i napisana jest w odpowiedniej formie; stosuje słownictwo i struktury gramatyczne adekwatne do zadania; dopuszczalne są nieliczne błędy gramatyczne i leksykalne, nie zakłócające zrozumienia tekstu.

Ocena dostateczna: uczeń tworzy wypowiedź, nie zawierającą wszystkich elementów treści i / lub nie zgodną z wymaganą formą; stosuje proste, mało urozmaicone słownictwo; ma problemy z doбором właściwych słów i z poprawnym użyciem struktur gramatycznych; popełnia błędy leksykalno-gramatyczne nieznacznie zakłócające zrozumienie tekstu.

Ocena dopuszczająca: uczeń tworzy wypowiedź, nie zawierającą wszystkich elementów treści i niezgodną z wymaganą formą; stosuje ubogie słownictwo; popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne, zakłócające w znacznym stopniu zrozumienie tekstu.

Ocena niedostateczna: uczeń tworzy wypowiedź niezgodną z tematem w nieodpowiedniej formie; nie zna podstawowych struktur gramatycznych i nie potrafi poprawnie zbudować zdania; nie zna podstawowego słownictwa, co całkowicie utrudnia zrozumienie tekstu.

Punktacja w zadaniach testowych:

0 – 49% - ocena niedostateczna

50 – 59% - ocena dopuszczająca

60 – 74% - ocena dostateczna

75 – 89% - ocena dobra

90 – 100% - ocena bardzo dobra

5.2. Metody oceny osiągnięć uczniów

Sprawdzanie zdobytej przez uczniów wiedzy i opanowanych umiejętności powinno być systematycznie kontrolowane i oceniane. Odbywać się to może poprzez kontrolę bieżącą (sprawdzanie tych partii materiału i umiejętności, które są aktualnie przedmiotem pracy w klasie): wypowiedzi ustne, prace pisemne przygotowane w domu i na lekcji, aktywność ucznia na lekcji, ćwiczenia przygotowane indywidualnie i grupowo na lekcji; kontrolę okresową (sprawdzanie opanowania większych partii materiału, przeprowadzaną kilka razy w semestrze): testy otwarte, testy zamknięte, testy jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru oraz poprzez przygotowane indywidualne projekty lub zdobycie wyróżnienia w olimpiadzie języka niemieckiego.

5.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów

Kontrolując wypowiedzi ustne ucznia nauczyciel powinien zwracać uwagę na długość i poprawność wypowiedzi. Ocenie podlegają: poprawność doboru formy wypowiedzi do tematu, stopień wyczerpania tematu, płynność wypowiedzi, bogactwo zastosowanych środków językowych, poprawność zastosowanych środków lek-

sykalno-gramatycznych i poprawność fonetyczna i intonacyjna. Formy sprawdzania wypowiedzi ustnych mogą być następujące:

- udzielanie odpowiedzi na pytania do materiału stymulującego,
- udzielanie odpowiedzi na pytania związane z tekstem,
- odgrywanie dialogów na podstawie opisu sytuacji,
- przejmowanie roli jednego z rozmówców – Rollenspiel
- relacjonowanie wydarzeń,
- prowadzenie negocjacji dotyczące życia codziennego.

Sprawdzanie opanowania umiejętności rozumienia tekstu czytanego i słuchanego odbywać się może w formie ustnej:

- rozpoznawanie głównej myśli w wypowiedzi słuchanej i wyrażanie opinii,
  - odpowiedzi na pytania do wysłuchanego tekstu,
  - formułowanie hipotez na temat dalszych części tekstu lub jego zakończenia;
- i pisemnej:

a) zadania zamknięte:

- określanie, czy podane stwierdzenia są zgodne z treścią tekstu (prawda-falsz),
- wybieranie zdania zgodnego z treścią tekstu spośród podanych przykładów (multiple choice),
- porządkowanie fragmentów tekstu w całość,
- uzupełnianie wywiadów podanymi pytaniami;

b) zadania półotwarte:

- udzielanie odpowiedzi na pytania lub formułowanie pytań do podanych odpowiedzi,
- uzupełnianie tekstu na podstawie przeczytanych informacji;

c) zadania otwarte:

- streszczenie tekstu.

Sprawdzanie opanowania słownictwa i gramatyki odbywa się podczas wypowiedzi ustnych, ale należy również przeprowadzać kontrolę pisemną w formie sprawdzianów, kartkówek czy testów.

Rodzaje zadań służących testowaniu słownictwa:

- wykreślanie wyrazów nie pasujących do pozostałych,
- porządkowanie wyrazów w grupy tematyczne,
- uzupełnianie luk w tekście,
- wyszukiwanie słów w zestawieniu liter,
- dobieranie pojęcia nadrzędnego do podanych wyrazów,
- dobieranie antonimów lub synonimów,

- test wielokrotnego wyboru,
- tłumaczenie wyrazów.

Rodzaje zadań służących testowaniu gramatyki:

- uzupełnianie końcówek wyrazów,
- uzupełnianie zdań z lukami gramatycznymi,
- tworzenie zdań z pojedynczych wyrazów,
- przekształcanie zdań według podanego wzoru,
- porządkowanie fragmentów zdań,
- test wielokrotnego wyboru,
- tłumaczenie zdań.

Kontrola wypowiedzi pisemnych w rozumieniu opanowania kompetencji komunikacyjnej powinna być przeprowadzana poprzez zadania otwarte:

- tworzenie krótkiego tekstu użytkowego, zawierającego określone informacje (wiadomość, notatka, zaproszenie, pocztówka),
- tworzenie dłuższego tekstu użytkowego na określony temat według podanych punktów (list prywatny, list formalny),
- tworzenie wypowiedzi na określony temat związany z realizowanym materiałem leksykalno-gramatycznym, w którym przedstawiona jest opinia ucznia.

Przeprowadzając kontrolę osiągnięć uczniów nauczyciel może korzystać z opracowanych testów do podręcznika lub innych gotowych materiałów, bądź też samodzielnie przygotować test sprawdzający. Ważnym jest, aby przedłożony uczniom test / sprawdzian zawierał rodzaje zadań znane uczniom z lekcji, nie sprawdzał wszystkich umiejętności równocześnie oraz odnosił się do materiału opracowywanego podczas lekcji.

6. Ewaluacja programu nauczania

Ewaluacja programu nauczania ma na celu zbieranie informacji o warunkach, przebiegu i wynikach wdrażanego programu. Polega ona na ocenie jego skuteczności i jakości. Wyniki ewaluacji powinny stanowić podstawę do podejmowania decyzji: Co dalej z programem? Czy należy go kontynuować w obecnej formie, czy zmodyfikować?

Zakłada się, iż preferowany model ewaluacji niniejszego programu to demokratyczna ewaluacja kształtująca. Ze względu na osobę prowadzącego będzie to ewaluacja wewnętrzna (ewaluatorem będzie dyrektor lub wicedyrektor szkoły) i au-

toewaluacja (ewaluatorami będą nauczyciel i uczniowie, uczestniczący w realizacji programu). Ze względu na czas przeprowadzania będzie to ewaluacja 4 – etapowa:

- wstępna (test kompetencji we wrześniu i samoocena uczniów; autoewaluacja nauczyciela uczestniczącego w realizacji programu);
- po I roku (dyrekcja, uczniowie, nauczyciel);
- po II roku (dyrekcja, uczniowie, nauczyciel);
- końcowa (dyrekcja, uczniowie, nauczyciel).

Celem ewaluacji będzie badanie jakości programu oraz skuteczność i efektywność metod. Odbiorcami ewaluacji będą dyrektor lub wicedyrektor szkoły, nauczyciel i uczniowie uczestniczący w realizacji programu.

A. Przedmiot ewaluacji:

Zbadanie jakości programu oraz jego udoskonalenie w kierunku lepszego kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych.

B. Pytania kluczowe:

Obszar I.

Zgodność programu z podstawą programową, standardami wymagań egzaminacyjnych i kształceniem kompetencji kluczowych

1. W jakim zakresie program pozwala na kształtowanie umiejętności ponadprzedmiotowych?
2. Czy program nauczania jest zgodny z zadaniami szkoły, wymienionymi w podstawie programowej?
3. W jakim stopniu dobór materiału jest zgodny z treściami podstawy programowej, standardami egzaminacyjnymi i kształceniem kompetencji kluczowych?

Obszar II. Konstrukcja programu nauczania

1. Jaka jest struktura programu?
2. W jaki sposób nauczyciel może korzystać z programu?

Obszar III. Obudowa programu nauczania

1. W jakim stopniu obudowa programu ma wpływ na jego realizację przez uczniów i nauczycieli?
2. W jaki sposób obudowa programu wspomaga nauczyciela?

Obszar IV. Oczekiwania, potrzeby i możliwości uczniów

1. W jakim stopniu dobór materiału nauczania, metod kształcenia i pomiaru osiągnięć jest adekwatny do możliwości wiekowych uczniów?
2. W jakim stopniu program spełnia oczekiwania uczniów i przygotowuje ich do życia zawodowego?

Obszar V. Preferencje nauczyciela

1. Jakich kompetencji merytorycznych i metodycznych wymaga się od nauczyciela realizującego program?

2. Jaki jest stosunek wkładu pracy czasu do efektywności realizacji programu?

Obszar VI. Program nauczania a szkoła

1. W jakim stopniu warunki bazowe szkoły pozwalają na realizację programu?

2. W jakim stopniu program nauczania jest zgodny z programem działania szkoły?

C. Kryteria ewaluacji :

- zgodność – zgodność treści nauczania z obowiązującymi wymogami; zgodność efektów programu z założonymi celami; zgodność wiedzy i umiejętności nabytych przez uczniów z zaplanowanymi w programie,
- użyteczność – ewaluacja będzie odnosić się do potrzeb odbiorców jej wyników,
- zasadność – dostosowanie do wieku, możliwości i zainteresowań uczniów,
- trafność – ocena stopnia, w jakim cele programu odpowiadają rzeczywistym potrzebom i oczekiwaniom uczniów,
- efektywność – ocena stosunku nakładów do korzyści z programu,
- skuteczność – ocena stopnia realizacji celów.

D. Dobór metod badawczych:

Narzędzia, jakie posłużą do gromadzenia danych to ankiety skierowane do uczniów, nauczyciela i dyrekcji szkoły oraz testy kompetencji dla uczniów: na wejściu, po I, II i III roku nauki. Zakłada się przeprowadzenie analizy ilościowej zgromadzonych danych, posługując się metodą triangulacyjną oceny danych.

I. Ewaluacja wstępna

Ankieta dla uczniów

1. Czy kiedykolwiek uczestniczyłeś / uczestniczyłaś w realizacji programu autorskiego?

	Tak	Nie
--	-----	-----

Jeśli tak, to z jakiego przedmiotu?.....

2. Jak oceniasz swoje umiejętności językowe z języka niemieckiego:

– w mówieniu?	1	2	3	4	5	6
– w pisaniu?	1	2	3	4	5	6

3. Czy prowadziłeś / prowadziłaś rozmowę w języku niemieckim z rodzimym użytkownikiem języka?

	Tak	Nie
--	-----	-----

4. Czy uważasz, że znajomość języka niemieckiego zwiększy Twoje szanse na rynku pracy?

	Tak	Nie
--	-----	-----

Ankieta dla nauczyciela

1. Czy program spełnia wymagania zawarte:

a) w podstawie programowej?	Tak	Nie
b) standardach egzaminacyjnych?	Tak	Nie
2. Czy program pozwala na kształtowanie kluczowych kompetencji?

Tak	Nie
-----	-----
3. Czy obudowa programu jest zadowalająca, czy wymaga uzupełnienia?

Tak	Nie
-----	-----

II. Ewaluacja śródkresowa i końcowa

Ankieta dla uczniów

1. Czy zajęcia prowadzone na podstawie programu nauczania przyczyniły się do zdobycia nowej wiedzy?

Tak	Nie
-----	-----
2. Czy zajęcia umożliwiły Ci poszerzenie posiadanej wiedzy?

Tak	Nie
-----	-----
3. Czy zajęcia pomogły Ci rozwinąć praktyczne umiejętności?

Tak	Nie
-----	-----
4. Czy uważasz, że udział w realizacji programu zwiększył Twoje możliwości na rynku pracy?

Tak	Nie
-----	-----
5. Czy atmosfera na zajęciach ułatwiała dobrą komunikację między nauczycielem a uczniami?

Tak	Nie
-----	-----
6. Czy klimat zajęć sprzyjał współpracy między uczniami?

Tak	Nie
-----	-----

Ankieta dla dyrekcji szkoły

1. Czy realizacja programu pozwala na kształcenie umiejętności ponadprzedmiotowych uczniów w zakresie:

a) uczenia się,	Tak	Nie
b) komunikowania się,	Tak	Nie
c) pracy w zespole,	Tak	Nie
d) rozwiązywania problemów,	Tak	Nie
e) stosowania wiedzy w praktyce,	Tak	Nie
f) rozwijania zdolności i zainteresowań,	Tak	Nie

g) wyszukiwania i przetwarzania informacji z różnych źródeł,	Tak	Nie
h) kształtowania postaw.	Tak	Nie
2. Czy program pozwala realizować zadania szkoły zapisane w podstawie programowej?	Tak	Nie
3. Czy dobór materiału nauczania jest zgodny z treściami kształcenia podstawy programowej?	Tak	Nie
4. Czy dobór materiału nauczania jest zgodny ze standardami wymagań egzaminacyjnych?	Tak	Nie
5. Czy struktury programu jest wyrazista, czytelna?	Tak	Nie
6. Czy program nauczania pozwala nauczycielowi na jego indywidualną interpretację?	Tak	Nie
7. Czy obudowa programu nauczania pozwala na jego sprawną realizację dla:		
a) ucznia?	Tak	Nie
b) nauczyciela?	Tak	Nie
8. Czy obudowa programu wspomaga pracę nauczyciela w zakresie:		
a) stosowania różnorodnych strategii nauczania-uczenia się?	Tak	Nie
b) indywidualizacji procesu kształcenia?	Tak	Nie
9. Czy obudowa programu wspiera kreatywność nauczyciela?	Tak	Nie
10. Czy program jest dostosowany do możliwości wiekowych uczniów w zakresie:		
a) doboru materiału nauczania,	Tak	Nie
b) metod kształcenia,	Tak	Nie
c) standardów wymagań egzaminacyjnych i metod ich pomiaru,	Tak	Nie
d) kształtowania kompetencji kluczowych?	Tak	Nie
11. Czy program nauczania pozwala na osiągnięcie celów kształcenia z uwzględnieniem indywidualnych możliwości uczniów?	Tak	Nie
12. Czy program wskazuje system oceniania pozwalający badać wszystkie obszary działań ucznia?	Tak	Nie
13. Czy program ukierunkowany jest na kształcenie dla przyszłości?	Tak	Nie
14. Czy program wymaga szczególnych kompetencji merytorycznych i metodycznych nauczyciela?	Tak	Nie
15. Czy nakład pracy i czasu na wdrożenie programu są adekwatne?	Tak	Nie
16. Czy program nauczania jest adekwatny do warunków bazowych szkoły (właściwe wyposażenie pracowni językowej)?	Tak	Nie
17. Czy program nauczania wpisuje się w program działania szkoły (misja, wizja szkoły, program wychowawczy, plan rozwoju szkoły)?	Tak	Nie

Ankieta dla nauczyciela - ewaluacja śródkresowa

1. Czy realizacja zamierzonych celów odbywa się prawidłowo?	Tak	Nie
2. Czy dokonałam właściwego doboru metod i technik?	Tak	Nie
3. Czy uwzględniłam w programie najważniejsze treści?	Tak	Nie
4. Czy uczniowie zostali zmotywowani do pracy?	Tak	Nie
5. Czy materiały i pomoce dydaktyczne jakimi dysponuję są wystarczające?	Tak	Nie
6. Co ułatwia mi realizację programu, a co ją utrudnia?		

.....

Ankieta dla nauczyciela – ewaluacja końcowa

1. Czy wszystkie sformułowane w programie cele udało mi się zrealizować?	Tak	Nie

Jeśli nie, to jakie?.....

2. Czy dobór technik i metod był właściwy?	Tak	Nie
3. Czy uczniowie chętnie pracowali podczas zajęć?	Tak	Nie
4. Jakie czynniki pomagały, a jakie przeszkadzały w realizacji programu?		

.....

5. Czy program może być wdrażany w innych klasach w obecnej formie,	Tak	Nie
czy też należy go zmodyfikować?	Tak	Nie

Jeśli tak, to w jakich częściach?.....

E. Harmonogram ewaluacji

Zadanie	Adresat	Termin
Test kompetencji	uczniowie kl. I	wrzesień 2010
Ankieta wstępna	uczniowie kl. I	wrzesień 2010
Test kompetencji	uczniowie kl. I	czerwiec 2011
Ankieta śródkresowa	uczniowie kl. I dyrektor / wicedyrektor nauczyciel	czerwiec 2011
Test kompetencji	uczniowie kl. II	czerwiec 2012
Ankieta śródkresowa	uczniowie kl. II dyrektor / wicedyrektor nauczyciel	czerwiec 2012
Test kompetencji	uczniowie kl. III	czerwiec 2013
Ankieta końcowa	uczniowie kl. III dyrektor / wicedyrektor nauczyciel	czerwiec 2013
Raport	nauczyciel	czerwiec 2013

F. Prezentacja wyników

Raport z przeprowadzonej ewaluacji zostanie przedstawiony dyrekcji szkoły i koordynatorom projektu „Szkola Kluczowych Kompetencji” w formie pisemnej lub w formie prezentacji multimedialnej w lipcu 2013.

7. Przykładowy scenariusz lekcji

Temat lekcji: Stadtrundfahrt In Berlin

Cele operacyjne:

- uczeń poznaje zabytki Berlina,
- uczeń doskonali umiejętność selektywnego czytania,
- uczeń doskonali umiejętność selektywnego słuchania,
- uczeń doskonali umiejętność pracy z komputerem,
- uczeń potrafi odszukać w Internecie informacje na temat Berlina na niemieckich stronach,
- uczeń doskonali umiejętność pracy w grupie,
- uczeń doskonali umiejętność tworzenia krótkiego tekstu użytkowego.

Przebieg lekcji:

Część wprowadzająca: Uczniowie uzupełniają asocjogram „Berlin”, podając wyrażenia, które kojarzą im się z nazwą miasta. Nauczyciel objaśnia poszczególne skojarzenia pozostałym uczniom.

Prezentacja nowego materiału: Uczniowie oglądają fotografie zabytków Berlina i czytają podpisy oraz krótki tekst informacyjny. Po zapoznaniu się z materiałem udzielają odpowiedzi na pytania nauczyciela:

1. Womit kann man eine Stadtrundfahrt in Berlin machen?
2. Wann und um wie viel Uhr fahren die Busse ab?
3. Wo beginnt die Stadtrundfahrt?
4. Wie viel kosten die Fahrkarten für Erwachsene und für Kinder?
5. Wie heißen die Sehenswürdigkeiten in Berlin?

Praca nad nowym materiałem: Uczniowie słuchają nagrania o wycieczce objazdowej po Berlinie i zapisują nazwy miejsc na trasie zwiedzania. Po wysłuchaniu tekstu sprawdzamy, jakie nazwy osobliwości, poznane na lekcji, zostały zapisane przez uczniów oraz uzupełniamy nazwami nowo usłyszanymi.

Następnie ustalamy kolejność zwiedzanych miejsc z zastosowaniem określeń czasu.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał: Uczniowie wykonują w 3 grupach ćwiczenie z książki ćwiczeń, polegające na napisaniu tekstu przy pomocy podanych zdań i określeń czasu. Każda z grup pisze inny fragment na dużych kartkach papieru. Sprawdzamy poprawność zapisanych zdań.

Uczniowie uzupełniają informacje o Berlinie korzystając z adresu internetowego: http://www.visitberlin.de/deutsch/sightseeing/d_si_sehenswuerdigkeiten.php.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej: Lekcję kończymy rozmową o tym, czego nauczyli się uczniowie.

Praca domowa: Spędzasz kilka dni w Berlinie, napisz pocztówkę do niemieckich przyjaciół, w której podasz następujące informacje:

- podaj nazwy miejsc, które już widziałeś / widziałaś,
- wymień miejsca, które zamierzasz zobaczyć,
- wyraż zadowolenie / niezadowolenie z pobytu,
- przekaz pozdrowienia.

Na kolejnej lekcji uczniowie będą opracowywali w grupach trasę wycieczki po Berlinie, korzystając z podanego adresu internetowego.

Część II

MATEMATYKA

Opracowanie: Ewa Siwak

Koordinator: Tomasz Greczyło

Spis treści

1. Wstęp.....	53
2. Informacja o autorze	53
3. Ogólna charakterystyka programu	53
4. Cele edukacyjne kształcenia.....	54
4.1. Cele ogólne	54
4.2. Cele wychowawcze	56
4.3. Cele szczegółowe.....	56
5. Warunki realizacji programu	59
5.1. Odbiorcy programu	59
5.2. Proponowany podział godzin lekcyjnych.....	59
5.3. Środki dydaktyczne, w tym wyposażenie pracowni przedmiotowej	59
5.4. Literatura pomocnicza dla ucznia.....	60
6. Procedury osiągnięcia celów	60
6.1. Metody nauczania	62
6.2. Sposoby i techniki pracy na lekcji.....	62
6.3. Strategie uczenia się.....	63
6.4. Przykładowe scenariusze lekcji.....	63
7. Materiał nauczania	66
7.1. Treści nauczania określone w podstawie programowej	66
8. Oczekiwane osiągnięcia ucznia.....	71
8.1. Wiedza	71
8.2. Umiejętności.....	72
8.3. Postawy	75
9. Kontrola i ocena osiągnięć ucznia	76
9.1. Samokontrola i samoocena	76
9.2. Metody sprawdzania wiedzy, umiejętności i postaw	77
9.3. Przykładowe zadania	77
9.4. Kryteria oceniania	78
10. Ewaluacja	81
11. Bibliografia	82

1. Wstęp

Współpraca państw Unii Europejskiej wiąże się z migracją ludności w obrębie Państw członkowskich. Trzeba więc umożliwić ludziom skuteczne włączenie się w życie zawodowe, nabycie odpowiednich kompetencji, aby mogli podejmować pracę w krajach innych niż te, w których uzyskali kwalifikacje zawodowe. Kompetencje kluczowe, w tym kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne zdefiniowane przez Parlament Europejski mają na celu ujednoczenie systemów edukacyjnych w państwach UE tak, aby wszystkim obywatelom dać równe szanse rozwoju osobistego i zawodowego.

Niniejszy program autorski nauczania matematyki przygotowany został pod kątem kształcenia kompetencji kluczowych ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji matematycznych i podstawowych kompetencji naukowo-technicznych, specyfiki szkoły oraz lokalnych uwarunkowań społecznych.

2. Informacja o autorze

Autor programu, który jednocześnie będzie go realizował jest dyplomowanym nauczycielem matematyki z 12 letnim stażem w zawodzie. Ukończył on studia pedagogiczne na kierunku Matematyka na Uniwersytecie Wrocławskim i od czasu ukończenia studiów pracuje w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kluczborku, gdzie zdobywał wszystkie stopnie awansu, aż do stopnia nauczyciela dyplomowanego.

Przygotowując uczniów do egzaminu maturalnego autor doskonali swój warsztat pracy, a zdobywając kolejne stopnie awansu wzbogaca doświadczenie zawodowe i nabywa nowych umiejętności. Biorąc udział w różnego rodzaju szkoleniach, warsztatach, projektach zdobywa nową wiedzę i doskonali umiejętności potrzebne do pracy z młodzieżą w zmieniających się warunkach gospodarczych, ekonomicznych i naukowo-technicznych.

3. Ogólna charakterystyka programu

Program autorski nauczania matematyki przeznaczony jest dla IV etapu edukacyjnego uczniów klas I - IV Technikum Ekonomicznego, kształcenia ogólnego w zakresie podstawowym. W pełni respektuje on założenia podstawy programowej

kształcenia ogólnego (Dz.U. z 15 stycznia 2009r. Nr 4, poz.17). Treści nauczania są zgodne z hasłami podstawy i nie wykraczają poza jej treści.

Program jest dostosowany do potrzeb i poziomu uczniów technikum ekonomicznego, którzy w przyszłości - po ukończeniu szkoły - będą szukać zatrudnienia w zawodach zgodnie z kwalifikacjami i umiejętnościami nabytymi w procesie kształcenia. Realizacja programu ma na celu nie tylko przygotować jego uczestników do egzaminu maturalnego i osiągnięcie przez nich zadowalających wyników, ale również pomóc w kształceniu kluczowych kompetencji, które pozwolą im w przyszłości odnaleźć się na rynku pracy oraz w pełni realizować cele i zamierzenia wynikające z wyboru określonej drogi życiowej i zawodowej.

Program uwzględnia standardy wymagań egzaminacyjnych. Napisany jest w oparciu o aktualne Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8.06.2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730).

W programie uwzględniono program wychowawczy szkoły, zgodny jest także z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, dzięki czemu umożliwić uczniom przygotowanie do egzaminu maturalnego i zawodowego. Pozwala on także na indywidualizację pracy z uczniem oraz uwzględnia potrzeby uczniów z dysfunkcjami.

4. Cele edukacyjne kształcenia

4.1.Cele ogólne

1. Wspieranie w zdobywaniu wiedzy i umiejętności matematycznych koniecznych w rozwiązywaniu problemów wynikających z różnych sytuacji w przyszłym życiu zawodowym.
2. Wspomaganie ogólnego rozwoju intelektualnego ucznia.
3. Kształtowanie wewnętrznej dyscypliny i systematyczności w nauce.
4. Kształtowanie umiejętności działania w grupie.
  - Wynikające z podstawy programowej
    1. Wdrażanie do opisu rzeczywistości za pomocą modeli i języka matematyki.
    2. Wykształcenie umiejętności budowania modeli matematycznych.
    3. Kształtowanie umiejętności rozpoznawania podstawowych struktur matematycznych i wykorzystywania ich w sytuacjach praktycznych.
    4. Kształtowanie umiejętności podawania i uogólniania przykładów i kontrprzykładów, definiowania pojęć matematycznych i posługiwania się definicjami.

5. Wykształcenie umiejętności potrzebnych do oceny przeprowadzonego rozumowania i opisu zjawisk matematycznych.
6. Kształtowanie umiejętności formułowania hipotez i twierdzeń oraz przeprowadzania prostych rozumowań dedukcyjnych.
7. Wykształcenie umiejętności precyzyjnego formułowania wypowiedzi oraz ich argumentowania z wykorzystaniem związków między parametrami liczbowymi zjawisk.
8. Wdrażanie do krytycznej oceny sposobów i wyników obliczeń.
9. Wdrażanie do opisu rzeczywistości za pomocą modeli i języka matematyki.
10. Rozwijanie wyobraźni przestrzennej.
11. Wdrażanie umiejętności opanowania reguł rachunku algebraicznego.
12. Kształtowanie umiejętności analizy zjawisk statystycznych i losowych oraz ich opisów kombinatorycznych.

Wynikające z kluczowej kompetencji matematycznych

1. Kształtowanie umiejętności stosowania głównych zasad i procesów matematycznych w sytuacjach prywatnych i zawodowych.
2. Opanowanie umiejętności posługiwania się nowoczesnymi urządzeniami (kalkulatory graficzne).

Wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy

1. Kształtowanie umiejętności planowania i organizowania działalności gospodarczej.
2. Wspomaganie kształcenia i zdobywania wiedzy i umiejętności umożliwiających uzyskanie dodatkowych kwalifikacji zawodowych, zwiększając swoje szanse na rynku pracy.

Wynikające z profilu kształcenia zawodowego

1. Kształtowanie umiejętności sporządzania deklaracji podatkowych, zestawień i analiz ekonomicznych i statystycznych.
2. Kształtowanie umiejętności ewidencjonowania zdarzeń gospodarczych.
3. Wykształcenie umiejętności korzystania z reguł rachunku algebraicznego, działań na liczbach i wyrażeniach algebraicznych.

Wynikające z lokalnej polityki oświatowej

1. Wspieranie działań mających na celu pozyskiwanie środków finansowych z różnych źródeł, w tym z UE, zmierzających do wyposażenia szkoły w nowoczesne pomoce dydaktyczne.
2. Stwarzanie warunków do kształcenia młodzieży w celu poprawy mobilności zawodowej.

4.2. Cele wychowawcze

1. Wyrabianie odwagi w zajmowaniu stanowiska w dyskusji i prezentacji własnego zdania
2. Kształtowanie aktywnej postawy w dążeniu do osiągnięcia celu
3. Uświadamianie, że każdy człowiek zmienia otaczające środowisko i jest odpowiedzialny za jego kształt i stan
4. Nauka dobrej organizacji pracy, umiejętności prezentowania wyników własnej pracy, poparte argumentami merytorycznymi z wykorzystaniem języka matematycznego.
5. Kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji grupowych.
6. Kształtowanie samodzielności i systematyczności w nauce.

4.3. Cele szczegółowe

Sfera poznawcza.

Uczeń:

- 1) zna prawa działań na liczbach rzeczywistych,
- 2) zna pojęcie procentu,
- 3) zna definicje, pojęcia i wzory dotyczące ciągów liczbowych,
- 4) zna własności miarowe figur,
- 5) zna definicje funkcji trygonometrycznych i związki między funkcjami tego samego kąta,
- 6) zna pojęcie prostej i okręgu,
- 7) zna pojęcia i wzory związane z funkcją kwadratową,
- 8) zna pojęcie wartości bezwzględnej,
- 9) zna pojęcie wielomianu,
- 10) zna pojęcie logarytmu,
- 11) zna klasyczną definicję prawdopodobieństwa
- 12) zna pojęcia związane ze statystyką opisową.

Sfera sprawnościowa.

Uczeń:

- 1) planuje i wykonuje obliczenia na liczbach rzeczywistych, oblicza pierwiastki, w tym nieparzystego stopnia z liczb ujemnych,
- 2) stosuje pojęcie procentu w obliczeniach w tym umieszczonych w kontekście praktycznym z uwzględnieniem profilu kształcenia,
- 3) stosuje prawa działań (w tym działań na potęgach)
- 4) posługuje się pojęciem osi liczbowej i przedziału liczbowego, zaznacza przedziały na osi liczbowej,
- 5) zna definicję logarytmu i stosuje w obliczeniach własności logarytmów,
- 6) bada, czy wynik obliczeń jest liczbą wymierną,
- 7) określa funkcję za pomocą wzoru, tabeli, wykresu, opisu słownego,
- 8) potrafi znaleźć związki funkcyjne w zagadnieniach związanych ze specyfiką kształcenia,
- 9) wyznacza wzór, miejsca zerowe, najmniejszą oraz największą wartość funkcji kwadratowej,
- 10) wyznacza wyrazy ciągu określonego wyrazem ogólnym.
- 11) stosuje wzory na n-ty wyraz sumę n początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego, również umieszczone w kontekście praktycznym z uwzględnieniem profilu kształcenia,
- 12) rozwiązuje zadania (również umieszczone w kontekście praktycznym z uwzględnieniem specyfiki i typu szkoły (profilu kształcenia)), prowadzące do równań i nierówności kwadratowych, badania funkcji kwadratowej,
- 13) bada czy ciąg jest arytmetyczny lub geometryczny, stosuje algorytm dotyczący procentu prostego (złożonego) – oprocentowania lokat i kredytów
- 14) odczytuje z wykresu funkcji dziedzinę, zbiór wartości, miejsca zerowe, monotoniczność funkcji,
- 15) określa wzajemne położenie prostej i okręgu, posługuje się równaniem okręgu,
- 16) podaje równanie prostej, mając dane dwa punkty, lub jeden punkt i współczynnik a .
- 17) sporządza wykresy funkcji, odczytuje własności i rozwiązuje zadania umieszczone w kontekście praktycznym,
- 18) rozwiązuje zadania umieszczone w kontekście praktycznym, prowadzące do równań i nierówności liniowych, kwadratowych, równań wymiernych i wielomianowych,
- 19) sporządza wykresy funkcji spełniające podane warunki.

- 20) posluguje sie wzorami skroconego mnozenia, dodaje, odejmuje i mnozy wielomiany i wyrazenia wymierne,
- 21) rozklada wielomian na czynniki, korzystajac z wzorow skroconego mnozenia,
- 22) oblicza wartosc liczbowa wyrazenia dla danej wartosci zmiennej.
- 23) sporzadza wykresy funkcji speiniajacej podane warunki, odczytuje wlasnosci funkcji w tym wykresy funkcji opisujace zjawiska zwiazane z profilem kształcenia,
- 24) potrafi na podstawie wykresu $y=f(x)$ naszkicowac wykresy $y=f(x+a)$, $y=f(x)+a$, $y=-f(x)$, $y=f(-x)$.
- 25) wyznacza dziedzine prostego wyrazenia wymiernego z jedna zmienna,
- 26) wskazuje i oblicza katy miedzy scianami wieloscianu, miedzy odcinkami, wyznacza zwiazki miarowe w wieloscianach i brytach obrotowych z zastosowaniem trygonometrii w tym umieszczonych w kontekście praktycznym z uwzględnieniem profilu kształcenia,
- 27) wykorzystuje definicje funkcji trygonometrycznych i wyznacza wartosci dla katow ostrych,
- 28) stosuje proste zwiazki miedzy funkcjami trygonometrycznymi kata ostrego,
- 29) wykorzystuje wlasnosci prawdopodobienstwa i stosuje twierdzenie znane jako klasyczna definicja prawdopodobienstwa do obliczania prawdopodobienstw zdarzen,
- 30) zlicza objekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych, stosuje zasadę mnozenia.

Sfera postaw i wartosci.

Uczeń:

- a) wykorzystuje pojecie ukkladu wspolrzędnych na płaszczyźnie,
- b) wykorzystuje pojecie wartosci bezwzględnej i jej interpretację geometryczną,
- c) znajduje zwiazki miarowe w figurach płaskich, w tym z zastosowaniem trygonometrii, również w zadaniach umieszczonych w kontekście praktycznym z uwzględnieniem profilu kształcenia,
- d) stosuje algorytm dotyczacy procentu prostego i zlozonego- oprocentowanie lokat i kredytow,
- e) korzysta ze zwiazkow miedzy katem środkowym i wpisany,
- f) wykorzystuje interpretację współczynnika we wzorze funkcji liniowej,
- g) wykorzystuje wlasnosci figur podobnych w zadaniach, w tym umieszczonych w kontekście praktycznym z uwzględnieniem profilu kształcenia.

5. Warunki realizacji programu

Program dostosowany jest do profilu kształcenia, potrzeb szkoły i rynku pracy. Baza szkoły pozwala na jego pełną realizację.

5.1. Odbiorcy programu

Program jest przeznaczony dla IV etapu edukacyjnego uczniów klas I – IV technikum ekonomicznego, do której uczęszczają uczniowie o przeciętnych zdolnościach matematycznych. Liczebność klasy realizującej program nie powinna przekraczać 35 osób.

5.2. Proponowany podział godzin lekcyjnych

Klasa I 2 godz.x 38 tyg. = 76 godz.

1. Liczby rzeczywiste i zbiory.....26 godz.
2. Funkcje i ich własności.....25 godz.
3. Funkcja liniowa i geometria analityczna.....25 godz.

Klasa II 3 godz. X 34 tyg. = 102 godz.

1. Funkcja kwadratowa.....35 godz.
2. Wielomiany i funkcje wymierne.....35 godz.
3. Potęga o wykładniku wymiernym i logarytmy.....32 godz.

Klasa III 2 godz. X 34 tyg. = 68 godz.

1. Ciągi liczbowe.....30 godz.
2. Planimetria.....25 godz.
3. Trygonometria.....13 godz.

Klasa IV 2 godz x 28 tyg. = 56 godz

1. Rachunek prawdopodobieństwa i statystyka opisowa..25 godz.
2. Stereometria.....31 godz.

5.3. Środki dydaktyczne, w tym wyposażenie pracowni przedmiotowej

Pracownia matematyczna powinna być wyposażona, oprócz podstawowych środków jak tablica, w modele brył geometrycznych przestrzennych, kalkulatory proste, tablice ze wzorami matematycznymi, oraz dwa komplety przyrządów, cyrkli, linijek, kątomierzy do wykonywania rysunków na tablicy. Do realizacji programu niezbędne są kalkulatory graficzne.

5.4. Literatura pomocnicza dla ucznia

Uczniowie, dla których program ten został napisany, korzystać będą z podręczników do matematyki „Prosto do matury„ wydawnictwa Nowa Era, autorstwa Macieja Antka, Krzysztofa Belki i Piotra Grabowskiego oraz ze zbiorów zadań tego samego wydawnictwa i tych samych autorów.

W powtórkach i przygotowaniu do egzaminu maturalnego uczniowie korzystać będą również ze zbioru zadań: „ Testy maturalne. Matura 2010.” Wydawnictwa Aksjomat oraz ze zbioru zadań wraz z płytką CD sta: „Testy maturalne – zakres podstawowy. Matura 2010.” Wydawnictwa OPERON.

6. Procedury osiągnięcia celów

Program nauczania matematyki w całym cyklu kształcenia ułożony jest spiralnie. Poszczególne hasła programowe omawiane są w kolejnych latach na coraz wyższym poziomie i coraz większym stopniu trudności.

Realizując program można wykorzystywać różne sposoby kierowania procesem nauczania-uczenia się, uwzględniając możliwości modyfikacji w zależności od sytuacji dydaktycznej i indywidualizacji pracy z uczniem zdolnym oraz uczniem mającym trudności w nauce.

Planując kolejne tematy trzeba przeznaczyć czas na powtórzenie omówionego wcześniej materiału i rozszerzyć go o coraz trudniejsze zadania.

Przybliżając uczniom wprowadzane pojęcia trzeba pokazać ich związek z życiem codziennym, a przez własną postawę dążyć do osiągnięcia celów wychowawczych. Realizując program kształtować umiejętności głównych zasad i procesów matematycznych w codziennych sytuacjach prywatnych i zawodowych.

Treści kształcenia a kształtowanie umiejętności:

1. Treści kształcenia: Liczby i zbiory.

Umiejętności i kompetencje: wykonywanie działań na liczbach rzeczywistych, działania na przedziałach liczbowych, posługiwanie się wartością bezwzględną, wykonywanie działań na przedziałach liczbowych, wykonywanie działań procentowych, rozumienie i posługiwanie się terminami matematycznymi.

2. Treści kształcenia: Funkcje i ich własności, funkcja liniowa, kwadratowa, wielomiany, wyrażenia wymierne, logarytmy.

Umiejętności i kompetencje: opisywanie funkcji w różny sposób, rysowanie wykresów funkcji danych wzorem, odczytywanie własności funkcji z wykresu, obliczanie miejsc zerowych funkcji, rozwiązywanie równań liniowych, kwadrato-

wych, wielomianowych i wymiernych, rozwiązywanie nierówności liniowych i kwadratowych, rozwiązywanie układów równań liniowych i ich interpretacja geometryczna, wyznaczanie dziedziny funkcji, wykonywanie działań na wielomianach i wyrażeniach wymiernych, wykonywanie działań na logarytmach, opanowanie umiejętności liczenia.

3. Treści kształcenia: Ciągi liczbowe.

Umiejętności i kompetencje: obliczanie poszczególnych wyrazów i wzorów ciągu arytmetycznego i geometrycznego, obliczanie sumy początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego, rozwiązywanie zadań z wykorzystaniem własności ciągów.

4. Treści kształcenia: Geometria na płaszczyźnie, funkcje trygonometryczne.

Umiejętności i kompetencje: obliczanie własności miarowych figur, obliczanie pól figur płaskich, obliczanie odległości na płaszczyźnie kartezjańskiej, obliczanie równania prostej w postaci kierunkowej i ogólnej, stosowanie twierdzenia Pitagorasa i Talesa w rozwiązywaniu zadań i problemów, stosowanie funkcji trygonometrycznych w obliczaniu kątów i boków trójkątów prostokątnych.

5. Treści kształcenia: Figury geometryczne w przestrzeni.

Umiejętności i kompetencje: wykorzystywanie zależności między kątami w przestrzeni do obliczania pól brył przestrzennych, stosowanie funkcji trygonometrycznych do rozwiązywania zadań związanych z obliczaniem pól i objętości brył przestrzennych.

6. Treści kształcenia: Rachunek prawdopodobieństwa i statystyka opisowa.

Umiejętności i kompetencje: obliczanie mediany, dominanty, średniej arytmetycznej i ważonej, wariancji i odchylenia standardowego, korzystanie z definicji klasycznej prawdopodobieństwa w zadaniach praktycznych, wykonywanie działań na zdarzeniach losowych, umiejętne stosowanie sposobów prezentacji matematycznej.

Wśród umiejętności i kompetencji związanych z poszczególnymi treściami nauczania należy położyć szczególny nacisk na kształtowanie i wspieranie kompetencji kluczowych. Należy wspomagać ucznia w opanowaniu umiejętności planowania, organizowania i kontrolowania przebiegu własnego uczenia się. W ten sposób uczy my świadomego planowania własnego rozwoju. Temu celowi służyć będzie metoda projektów.

Realizując program poprzez metody pracy w grupach czy „burzy mózgów” uczniowie rozwijać będą umiejętności analizowania, formułowania i przekazywania swoich myśli, popartych odpowiednimi argumentami, rozwijając jednocześnie efektywne współdziałanie w zespole.

Duży nacisk należy również położyć na wykorzystanie najnowszych osiągnięć techniki, takich jak sprzęt komputerowy, a w szczególności w ramach tego programu, kalkulatory graficzne. Uczeń wykorzystując na poszczególnych lekcjach odpowiedni sprzęt będzie uczył się wybierać i stosować niezbędną wiedzę w wykorzystaniu technologii informacyjnej do rozpoznania i wykonania zadania oraz stwierdzenia efektywności wykonanego zadania.

6.1. Metody nauczania

Najsukuteczniejsze w realizacji tego programu będzie połączenie metod podających:

1. wykład,
  2. prezentacja,
  3. opis
- z metodami praktycznymi i aktywizującymi:
1. gra dydaktyczna (np. domino, krzyżówka),
  2. praca w grupach
  3. „śnieżna kula„
  4. burza mózgów.

6.2. Sposoby i techniki pracy na lekcji

Podczas realizacji treści programowych na lekcjach matematyki zaleca się wykorzystywanie różnych techniki pracy z uczniem, w szczególności:

- technika grup zadaniowych – umożliwiająca opanowanie umiejętności współpracy w grupie,
- gra dydaktyczna – rozwijająca umiejętność przewidywania i myślenia strategicznego,
- praca z tekstem – rozwijająca samodzielność i wytrwałość w zdobywaniu nowej wiedzy,
- ćwiczenia – wyzwalamą aktywność twórczą i odtwórczą, pozwalającą dostrzegać różnorodne zastosowania nabywanej wiedzy w tym wykorzystanie kalkulatora graficznego,
- projekt edukacyjny – pozwalająca na wykorzystanie zdobytej wiedzy do rozwiązywania problemów praktycznych w grupie z wykorzystaniem uzdolnień i talentów poszczególnych członków zespołu 9 przykładowe tematy projektów: „ W gąszczu figur geometrycznych”, „Zbieranie i opracowywanie danych statystycznych”, „Matematyka wczoraj i dziś„).

6.3. Strategie uczenia się

Skuteczność nauczania wiąże się z doбором odpowiednich metod do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia, z którym pracujemy, i umożliwienia mu jak najlepszych warunków, aby uczył się sam.

Budzenie odpowiedzialności młodzieży za proces nauczania, staje się umiejętnością cenioną, która inicjuje samodzielność ucznia w procesie nauczania i przygotowuje go do przejścia przez niego odpowiedzialności za jego przyszłe życie zawodowe i decyzje, które będą miały wpływ na jego dalsze życie.

Celem nauczania jest uświadomienie uczniowi jego możliwości, potencjału i ograniczeń, tak, aby mógł je kontrolować i osiągać lepsze efekty, więc do realizacji celów i ich osiągnięcia potrzebne będą odpowiednie strategie uczenia się:

1. pamięciowe – służące przechowywaniu informacji i ułatwiające zapamiętywanie,
2. kognitywne – mające na celu rozumienie pojęć i języka matematycznego (analiza, przetwarzanie i porządkowanie),
3. kompensacyjne – polegające na posługiwaniu się nabytą wiedzą i umiejętnościami do rozwiązywania zadań i problemów, także w wymiarze praktycznym.

6.4. Przykładowe scenariusze lekcji

SCENARIUSZ LEKCJI nr 1

Temat: Powtórzenie wiadomości o ciągu arytmetycznym i geometrycznym.

Cele ogólne:

- rozwijanie umiejętności logicznego myślenia
- kształtowanie umiejętności pracy w grupach
- ćwiczenie samooceny
- kształtowanie umiejętności formułowania komunikatów stosując język matematyczny (MKKE)
- ćwiczenie umiejętności korzystania z tekstu matematycznego (MKKE)

Cele operacyjne: Uczeń potrafi:

- stosować wzory dotyczące ciągu arytmetycznego i geometrycznego
- sprawdzać czy podany ciąg jest arytmetyczny czy geometryczny
- rozwiązywać zadania polegające na wyrazu pierwszego, różnicy lub ilorazu ciągu liczbowego
- obliczać sumę początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego
- rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące ciągów liczbowych.

Metody i formy pracy: praca w grupach (domino, rozwiązywanie zadań), prezentacja rozwiązań na tablicy, dyskusja połączona z wyciąganiem wniosków.

Środki dydaktyczne:

- domino,
- kartki z zadaniami (zał.1)
- karta samooceny ucznia (zał.2).

Przebieg lekcji:

1. Czynności wstępne (sprawdzenie obecności, zapisanie tematu lekcji).
2. Powtórzenie wiadomości dotyczących ciągów liczbowych w formie domina matematycznego – uczniowie w 5 grupach układają domino, które otrzymali porozcinane w kopertach).
3. Rozwiązywanie otrzymanych zadań w grupach (każda grupa dostaje lub losuje jedno zadanie – zadania są różnego typu i różnej trudności(zał.1.)).
4. Przedstawiciel każdej grupy prezentuje na tablicy krótki zarys rozwiązania swojego zadania.
5. Uczniowie wypełniają kartę samooceny (zał.2).
6. Zapisanie zadania domowego.

Załącznik 1.

Zad 1. Sprawdź, czy podane ciągi są arytmetyczne, czy geometryczne

$$a_n = 7n + 9$$

$$b_n = 2n$$

$$c_n = n^2.$$

Zad.2. Wyznacz a_1 oraz r w ciągu arytmetycznym wiedząc, że $a_5 = -3$ zaś $S_7 = -14$.

Zad.3. Rozwiąż równanie $1 + 2 + 3 + \dots + x = 78$ wiedząc, że lewa strona jest sumą pewnej liczby kolejnych wyrazów ciągu arytmetycznego.

Zad.4. W ciągu geometrycznym, którego wszystkie wyrazy są dodatnie mamy dane: $S_2=4$ oraz $S_3=13$. Oblicz S_5 .

Zad.5. Mając dane liczby 3 i 9 znajdź liczby x, y takie, że ciąg 3, $x, 9$ jest ciągiem arytmetycznym, zaś ciąg $x, 9, y$ – ciągiem geometrycznym.

Załącznik 2.

KARTA SAMOOCENY UCZNIWA

Wiadomości i umiejętności	Ocena		
	dobrze	średnio	Źle
1. Znam wzór na sumę n wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego.			
2. Potrafię wyznaczyć ciąg arytmetyczny lub geometryczny na podstawie dwóch dowolnych jego wyrazów.			
3. Potrafię obliczyć sumę n kolejnych wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego.			
4. Znam definicję ciągu arytmetycznego i geometrycznego.			
5. Rozumiem polecenia zawarte w zadaniach.			

SCENARIUSZ LEKCJI nr 2

Temat: Bryły bez kleju

Cele ogólne:

- przygotowanie pomocy do lekcji ze stereometrii
- kształtowanie u uczniów wyobraźni przestrzennej
- rozwijanie zdolności manualnych

Cele operacyjne: uczeń potrafi

- wykonać z papieru czworościan foremny, sześcián, sześcián ścięty
- zaprojektować i przygotować siatkę sześciánu z odpowiednio wyciętego kwadratu
- wykonać z szablonów model stożka i kuli
- nazywać zrobione przez siebie bryły i odróżniać.

Metody i formy pracy: krótka pogadanka, samodzielna praca ucznia pod kierunkiem nauczyciela, praca w grupach.

Środki dydaktyczne: kolorowy papier i karton, modele brył.

Przebieg lekcji

1. Faza wprowadzająca.

Pogadanka heurystyczna nauczyciela (w jakim celu przeprowadzane są zajęcia i gdzie zrobione bryły wykorzystać).

2. Faza realizacyjna

- Wykonujemy z jednej kartki papieru A-4 czworościan foremny – samodzielna praca ucznia pod kierunkiem nauczyciela.

- Budujemy sześcian i sześcian ścięty – praca w grupach.
- Z odpowiednio wyciętego z kartonu kwadratu robimy siatkę sześcianu, a następnie składamy go.

Wszystkie bryły robimy nie używając kleju, a nożyczek używamy tylko w ostatniej części.

3. Faza podsumowująca.

Nauczyciel omawia pracę uczniów i zachęca do następnych zajęć, na których można będzie zrobić stożek i kulę, ale zupełnie inną metodą /pokazanie brył stożka i kuli z kartonu/.

Praca domowa.

Uczniowie dostają kserokopię kół, na których liniami zaznaczone są cięcia.

W domu szablony należy odrysować na kolorowym kartonie.

Prace uczniów zostaną ocenione, uzyskana ocena będzie zależna od stopnia trudności wykonania modelu bryły i od estetyki wykonania.

7. Materiał nauczania

Materiał nauczania ułożony jest w formie spiralnej. Te same hasła programowe omawiane są na kolejnych etapach na coraz wyższym poziomie z zadaniami coraz wyższym stopniu trudności. Przy omawianiu materiału ważne jest stosowanie pomocy naukowych: kalkulatorów graficznych, komputerów, tablic matematycznych, modeli brył, plansz itp.

7.1. Treści nauczania określone w podstawie programowej

Materiał został podzielony na poszczególne etapy w postaci działów w poszczególnych klasach:

Klasa I

1. Liczby rzeczywiste i zbiory.
  - zbiór liczb rzeczywistych, całkowitych i wymiernych
  - rozkład liczb naturalnych na czynniki pierwsze
  - zaznaczanie danych liczb rzeczywistych na osi liczbowej
  - działania na liczbach rzeczywistych, usuwanie niewymierności z mianownika
  - porównywanie liczb rzeczywistych

- przybliżenia dziesiętne
- obliczanie błędów przybliżeń
- ustawianie liczb rzeczywistych w kolejności rosnącej lub malejącej
- szacowanie wartości liczb, również niewymiernych
- zaznaczanie przedziałów na osi liczbowej
- ustalanie, czy dana liczba (również niewymierna) należy do danego przedziału
- działania na przedziałach – wyznaczanie sumy, iloczynu i różnicy przedziałów
- wartość bezwzględnej liczby
- wyznaczanie elementów zbiorów danych przez warunek z wartością bezwzględną oraz zaznaczanie ich na osi
- zapisywanie przedziałów za pomocą wartości bezwzględnej
- działania na potęgach (także o wykładnikach wymiernych)
- obliczanie wartości logarytmów oraz zastosowanie własności logarytmów
- wyznaczanie: procentu danej liczby, liczby, gdy dany jest procent, ustalanie, jakim procentem danej liczby jest druga liczba
- odczytywanie informacji z diagramu kołowego i słupkowego, przedstawianie danych procentowych na diagramie kołowym i słupkowym
- wykonywanie obliczeń związanych z lokatami, kredytami oraz podatkami, a także ze wzrostem i spadkiem cen
- dokonywanie wyboru najkorzystniejszej lokaty oraz najtańszego kredytu.

2. Funkcje i ich własności.

- sposoby opisu funkcji i jej definicja
- obliczanie wartości funkcji danej wzorem
- wyznaczanie dziedziny danej funkcji
- wyznaczanie zbioru wartości danej funkcji
- rysowanie wykresów funkcji danych wzorami
- określanie dziedziny i zbioru wartości funkcji na podstawie jej wykresu
- rysowanie wykresów funkcji $y = f(x - a) + b$ oraz $y = -f(x)$, gdy dany jest wykres funkcji $y = f(x)$
- ustalanie, jakim wzorem określona jest funkcja g , której wykres powstał w wyniku dokonania przekształceń z wykresu funkcji f o danym wzorze
- miejsca zerowe funkcji
- przedziały monotoniczności i wartości ekstremalne funkcji

- wyznaczanie zbiorów, w których funkcja przyjmuje wartości dodatnie i zbiorów, w których funkcja przyjmuje wartości ujemne
3. Funkcja liniowa i geometria analityczna.
- rysowanie wykresu funkcji liniowej
  - rysowanie wykresu funkcji kawałkami liniowej
  - rozpoznawanie na podstawie wykresu, czy funkcja liniowa jest rosnąca, czy malejąca
  - wyznaczanie miejsc zerowych funkcji liniowej i kawałkami liniowej
  - ustalanie monotoniczności funkcji liniowej na podstawie wzoru
  - zaznaczanie punktów o danych współrzędnych na płaszczyźnie kartezjańskiej
  - zaznaczanie na płaszczyźnie zbiorów zdefiniowanych przez warunki, jakie spełniają współrzędne ich punktów
  - prosta w postaci kierunkowej i ogólnej
  - sprawdzanie, czy dany punkt należy do danej prostej
  - prosta przechodząca przez dwa dane punkty
  - sprawdzanie, czy trzy punkty są współliniowe
  - współrzędne punktu przecięcia prostych
  - wyznaczanie współrzędnych środka odcinka
  - równanie prostej równoległej i prostopadłej
  - równanie prostej zawierającej wysokość trójkąta
  - równanie symetralnej odcinka
  - odległość między punktami o danych współrzędnych
  - współrzędne punktu odległego od danego o zadaną wielkość
  - wyznaczanie współrzędnej punktu jednakowo oddalonego od dwóch danych punktów
  - nierówności opisujące półpłaszczyznę
  - ustalanie, czy do danej półpłaszczyzny należy dany punkt
  - odległość punktów na płaszczyźnie

Klasa II

4. Funkcja kwadratowa.
- funkcja kwadratowa i jej własności
  - postać kanoniczna i ogólna; wyróżnik trójmianu kwadratowego
  - współrzędne wierzchołka paraboli
  - miejsca zerowe funkcji kwadratowej
  - wartości ekstremalne funkcji kwadratowej

- wykorzystywanie wzorów na pierwiastki trójmianu kwadratowego do rozkładu na czynniki
  - zapisywanie trójmianu w postaci iloczynowej, gdy znane są pierwiastki
  - równania i nierówności kwadratowe
5. Wielomiany i funkcje wymierne.
- działania na wielomianach
  - wzory skróconego mnożenia a rozkład wielomianu na czynniki
  - pierwiastki wielomianu
  - równania wielomianowe
  - skracanie i rozszerzanie wyrażeń wymiernych
  - działania na wyrażeniach wymiernych
  - wykresy funkcji homograficznej $y = a/x$ oraz wykresy powstałe w wyniku przesunięcia
  - równania wymierne
6. Potęga o wykładniku wymiernym logarytmy.
- własności potęg
  - definicja logarytmu
  - funkcja wykładnicza i jej wykres
  - własności logarytmów
  - działania na logarytmach

Klasa III

7. Ciągi liczbowe.
- definicje ciągu liczbowego
  - obliczanie wartości wyrazów ciągu na podstawie wzoru
  - wykresy ciągów
  - monotoniczność ciągu
  - definicja ciągu arytmetycznego
  - ustalanie wzoru ciągu arytmetycznego na podstawie różnych danych (np. a_1 i r , a_2 i a_5)
  - suma n kolejnych wyrazów ciągu arytmetycznego
  - definicja ciągu geometrycznego
  - ustalanie wzoru ciągu geometrycznego na podstawie różnych danych
  - suma n początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
  - wzór na procent składany, oprocentowanie lokat

8. Planimetria.

- definicja figur wypukłych
- przykłady czworokątów wypukłych i czworokątów niewypukłych
- klasyfikacja trójkątów ze względu na ich kąty i boki
- własności trójkątów
- trapezy, równoległoboki, prostokąty, romby, kwadraty, deltoidy
- własności czworokąta opisanego na okręgu i czworokąta wpisanego w okrąg
- figury osiowosymetryczne, definicja symetrii osiowej
- figury środkowo symetryczne, definicja symetrii środkowej
- obwody i pola wielokątów
- pole koła i długość okręgu
- równania okręgu o danym środku oraz promieniu
- wzajemne położenie dwóch okręgów oraz okręgu i prostej
- proporcjonalność odcinków
- dzielenie odcinka na równe części oraz w zadanym stosunku
- figury podobne
- obliczanie wymiarów figur podobnych
- cechy podobieństwa trójkątów

9. Trygonometria.

- twierdzenie Pitagorasa
- funkcje trygonometryczne w trójkącie prostokątnym
- zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta
- tożsamości trygonometryczne

Klasa IV

10. Rachunek prawdopodobieństwa i elementy statystyki.

- wariacje, kombinacje i permutacje
- definicja zdarzenia elementarnego
- obliczanie liczby zdarzeń elementarnych dla konkretnych doświadczeń
- działania na zdarzeniach
- opisywanie zdarzenia przeciwnego do danego i ustalanie liczby jego elementów
- klasyczna definicja prawdopodobieństwa
- stosowanie wzoru na prawdopodobieństwo sumy zdarzeń
- stosowanie wzoru na prawdopodobieństwo zdarzenia przeciwnego
- porządkowanie wyników eksperymentu losowego

- średnia arytmetyczna, średnia ważona oraz mediana i dominanta
- wariancja i odchylenie standardowe

11. Stereometria.

- proste na płaszczyźnie i w przestrzeni
- równoległość i prostopadłość prostych
- kąt między prostą a płaszczyzną
- kąt dwuścienny
- definicje graniastosłupów i ostrosłupów
- siatki graniastosłupów i ostrosłupów
- objętość i pole powierzchni graniastosłupów i ostrosłupów
- definicje brył obrotowych
- siatki brył obrotowych
- pola powierzchni i objętości brył obrotowych.

8. Oczekiwane osiągnięcia ucznia

Oczekiwane osiągnięcia ucznia rozpisane są na poszczególne klasy z podziałem na wiedzę, umiejętności i postawy. Wiedza i umiejętności wyszczególnione są w podziale na wymagania podstawowe i ponadpodstawowe.

8.1.Wiedza

Po ukończeniu klasy I uczeń zna:

1. definicję liczby wymiernej (P)
2. pojęcie wartości bezwzględnej liczby rzeczywistej (P)
3. przykłady funkcji liczbowych (P)
4. definicje monotoniczności funkcji (PP).

Po ukończeniu klasy II uczeń zna:

1. wzory funkcji kwadratowej w postaci ogólnej, kanonicznej i iloczynowej (P)
2. wzory skróconego mnożenia (P)
3. definicję logarytmu (P)
4. własności logarytmów (P)
5. definicje ciągu liczbowego, ciągu arytmetycznego, geometrycznego (P)
6. wzory na n-ty wyraz ciągu arytmetycznego i geometrycznego i wzór na sumę n-początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego i geometrycznego (P).

Po ukończeniu klasy III uczeń zna:

1. twierdzenie Talesa (P)
2. twierdzenie Pitagorasa (P)
3. pojęcie kąta środkowego i wpisanego (P)
4. definicje funkcji trygonometrycznych w trójkącie prostokątnym (P)
5. zależności między funkcjami trygonometrycznymi tego samego kąta ostrego (PP)
6. klasyczną definicję prawdopodobieństwa (P).

Po ukończeniu klasy IV uczeń zna:

1. związki miarowe wielościanów i brył obrotowych (P)
2. definicje podstawowych wielościanów i brył obrotowych (P).

8.2. Umiejętności

Po ukończeniu klasy I uczeń potrafi:

1. wykonywać podstawowe działania na zbiorach (P)
2. wykonywać obliczenia na liczbach rzeczywistych, na potęgach o wykładnikach całkowitych oraz na pierwiastkach kwadratowych (P)
3. wykonywać obliczenia na potęgach o wykładniku wymiernym oraz na pierwiastkach wyższych stopni (PP)
4. zmieniać ułamki dziesiętne na zwykłe i odwrotnie (P)
5. szacować wartości wyrażeń liczbowych (P)
6. rozwiązywać nierówności liniowe i zapisywać ich rozwiązania w postaci przedziałów liczbowych (P)
7. rozwiązywać układy nierówności liniowych i zapisywać ich rozwiązania w postaci przedziałów liczbowych (PP)
8. rysować wykresy funkcji liczbowych zadanych tabelką (P)
9. szkicować wykresy funkcji o zadanych własnościach (PP)
10. odczytywać z wykresu funkcji jej własności: dziedzinę, zbiór wartości, miejsca zerowe (P)
11. wyznaczać algebraicznie (na podstawie wzoru D , m -ca zer (PP)
12. odczytywać z wykresu funkcji jej własności: przedziałów monotoniczności, najmniejszej i największej wartości funkcji (PP)
13. przekształcać wykresy funkcji $y=f(x+a)$, $y=f(x)+b$, $y=f(x+a)+b$ -(P), $y=-f(x)$, $y=(-x)$, $y=|f(x)|$, $y=f(|x|)$ -(PP)
14. wyznaczać równanie prostej na płaszczyźnie (P), z wykorzystaniem wzoru na prostą przechodzącą przez dwa punkty (PP)

15. rozwiązywać układy równań liniowych z dwiema niewiadomymi i znać ich interpretację geometryczną – proste (P) i złożone (PP)
16. rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do układów równań liniowych z dwiema niewiadomymi – proste modele matematyczne (P), złożone modele matematyczne (PP)
17. obliczać długość i środek odcinka (P)
18. stosować obliczenia długości i środka odcinka do rozwiązywania zadań tekstowych (PP).
Po ukończeniu klasy II uczeń potrafi:
  1. obliczać wyróżnik trójmianu kwadratowego, miejsca zerowe funkcji i jej wierzchołek (P)
  2. rysować wykresy funkcji kwadratowych i odczytywać ich własności (P)
  3. określać pojęcia i formułować podstawowe twierdzenia dotyczące funkcji kwadratowej (PP)
  4. rozwiązywać równania i nierówności kwadratowe proste (P), złożone (PP)
  5. rozwiązywać zadania praktyczne prowadzące do równań i nierówności kwadratowych – proste (P) i złożone (PP)
  6. redukować wyrazy podobne i porządkować wielomian (P)
  7. wyznaczać współczynniki i określać stopień wielomianu (P)
  8. wykonywać działania na wielomianach (dodawanie, odejmowanie i mnożenie) (P)
  9. rozkładać wielomian na czynniki:
    - a) metoda grupowania wyrazów (PP)
    - b) stosowanie wzorów skróconego mnożenia, wyłączanie wspólnego czynnika przez nawias (P)
  10. odczytywanie pierwiastków z postaci iloczynowej wielomianu (P)
  11. rozwiązywać proste równania wielomianowe (P)
  12. wykonywać działań na wyrażeniach wymiernych (dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie) (P)
  13. ustalić dziedzinę wyrażenia wymiernego (sytuacje elementarne P, sytuacje złożone PP)
  14. sporządzać wykresy funkcji $f(x)=a/x$ (P)
  15. odczytywać własności funkcji homograficznej i wykonywać przekształcenia (PP)
  16. rozwiązywać zadania praktyczne związane z proporcjonalnością odwrotną (PP)
  17. rozwiązywać proste równania wymierne (P)
  18. rozwiązywać zadania praktyczne prowadzące do prostych równań wymiernych (P)

Po ukończeniu klasy III uczeń potrafi:

1. wyznaczać związki miarowe w figurach płaskich (P)
2. stosować twierdzenie Talesa i Pitagorasa (P)
3. stosować podobieństwo figur (P)
4. stosować twierdzenie Talesa i Pitagorasa oraz podobieństwo figur do rozwiązywania zadań praktycznych (PP)
5. wyznaczać wartości funkcji trygonometrycznych kątów ostrych (P)
6. wyznaczać miarę kąta ostrego znając wartości funkcji trygonometrycznych tego kąta (P)
7. znając wartość funkcji trygonometrycznej kąta wyznaczać wartości pozostałych funkcji tego kąta – na podstawie $\sin$ i $\cos$ (P), na podstawie tg i ctg będzie (PP)
8. określić podstawowe tożsamości trygonometryczne (P)
9. stosować zależności między funkcjami tego samego kąta do wykazywania tożsamości trygonometrycznych (PP)
10. zliczać obiekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych (P)
11. stosować wzory na wariacje z powtórzeniami i bez powtórzeń, permutacje, symbol Newtona, silnia do rozwiązywania zadań prostych (P) i złożonych (PP)
12. wykonywać działania na zdarzeniach (P)
13. opisać i określić przestrzeń zdarzeń elementarnych (P)
14. opisać i określić zdarzenia sprzyjające (P)
15. obliczać prawdopodobieństwo z wykorzystaniem klasycznej definicji prawdopodobieństwa (P)
16. obliczać prawdopodobieństwo z wykorzystaniem kombinatoryki (PP)
17. obliczać medianę, dominantę i średnią danych statystycznych oraz wariancję i odchylenie standardowe (P)
18. analizować dane doświadczenie i jego interpretację graficzną (PP).
19. rozwiązywać zadania z wykorzystaniem metody drzewka (P)

Po ukończeniu klasy IV uczeń potrafi:

1. opisywać własności wielościanów i brył obrotowych (P)
2. wykazywać i obliczać kąty między ścianami wielościanu, ścianami a odcinkami oraz między krawędziami, przekątnymi i wysokościami (PP)
3. wyznaczać związki miarowe w otaczającej go rzeczywistości (P)
4. wyznaczać związki miarowe brył w prostych zadaniach tekstowych (P)
5. wyznaczać miary brył, również z zastosowaniem trygonometrii (PP).

6. budować modele matematyczne opisujące proste sytuacje z wykorzystaniem treści z różnych działów matematyki określonych podstawą programową (P) i rozwiązywać problemy z ich wykorzystaniem
7. budować złożone modele matematyczne opisujące proste sytuacje z wykorzystaniem treści z różnych działów matematyki określonych podstawą programową (PP) i rozwiązywać problemy z ich wykorzystaniem.
8. rozwiązywać proste zadania testowe na poziomie podstawowym z wykorzystaniem treści z różnych działów matematyki określonych podstawą programową (P)
9. rozwiązywać złożone zadania o charakterze otwartym z wykorzystaniem treści z różnych działów matematyki określonych podstawą programową (PP)

8.3. Postawy

Po ukończeniu klasy I uczeń:

1. wykorzystuje działania na liczbach w sytuacjach życia codziennego
2. porównuje i szacuje wartości liczbowe w kontekście praktycznym, tworząc modele matematyczne
3. krytycznie analizuje własności funkcji i jej wykres w odniesieniu do sytuacji praktycznych
4. stosuje obliczenia procentowe w codziennych sytuacjach praktycznych.

Po ukończeniu klasy II uczeń:

1. wykorzystuje wiedzę dotyczącą funkcji kwadratowej, wielomianów, funkcji wymiernych i logarytmów w odniesieniu do postępu naukowo-technicznego w codziennym życiu
2. na podstawie nabytej wiedzy i umiejętności o ciągach liczbowych dobrze rozumie i analizuje zależności w sytuacjach praktycznych.
3. posiada umiejętność efektywnej pracy w grupie
4. planuje, organizuje i ocenia własną naukę

Po ukończeniu klasy III uczeń:

1. wykazuje postawę rozumienia otaczającego świata z wykorzystaniem wiedzy o zależnościach miarowych na płaszczyźnie i potrafi zastosować w życiu
2. wykorzystuje wiedzę z rachunku prawdopodobieństwa do tworzenia modeli matematycznych w sytuacjach praktycznych
3. potrafi krytycznie analizować sytuacje praktyczne życia społecznego i gospodarczego z zastosowaniem rachunku prawdopodobieństwa i statystyki.
4. krytycznie analizuje dane doświadczenia (badania statystyczne) i ich graficzne prezentacje, operuje charakterystykami liczbowymi zestawów danych

Po ukończeniu klasy IV uczeń:

1. analizuje własności miarowe w otaczającej go przestrzeni w kontekście praktycznym.
2. potrafi zaprezentować i uzasadnić własny punkt widzenia
3. rozwiązuje problemy w twórczy sposób
4. wykorzystuje wiedzę do wyszukiwania, porządkowania i korzystania z technologii informacyjnych i komunikacyjnych
5. posiada umiejętność precyzyjnego formułowania myśli w mowie i piśmie
6. rozumie i potrafi opisać zmieniającą się rzeczywistość.

9. Kontrola i ocena osiągnięć ucznia

Ocenianie jest jedną z ważnych czynności nauczyciela. Nie jest jednak ona celem samym w sobie, ale jest środkiem i pomocą w ukierunkowaniu dalszej pracy ucznia, zarówno w wymiarze klasowym jak i indywidualnym. Należy ocenę traktować jako diagnozę i pewien etap w pracy oraz jako motywację do dalszego działania i rozwoju. Ocenianie ma być współdziałaniem i współpracą nauczyciela z uczniami, ponieważ dobra kontrola i odpowiednia motywacja wspiera młodych ludzi na ich drodze edukacji i rozwoju, także w przyszłym życiu zawodowym.

9.1. Samokontrola i samoocena

Ocena w skali 1 – 6 powinna być opatrzona komentarzem, tak, aby uczeń sam mógł ukierunkować swoją dalszą pracę, rozwój i opanowanie poszczególnych wiadomości umiejętności. Taka, bowiem refleksja nad efektami własnej pracy jest niezbędna na drodze edukacji. To samoocena i samokontrola ucznia (człowieka już niemal dorosłego). Dlatego warto wdrażać ucznia do krytycznej refleksji nad własnymi umiejętnościami. Elementem samooceny jest wybór poziomu ćwiczeń odpowiedni do umiejętności oraz analiza popełnionych błędów. Również analiza sprawdzianów i prac klasowych powinna być przede wszystkim samooceną ucznia, dzięki temu może on analizując własne błędy może brać czynny udział we własnym procesie kształcenia i wychowania, kształtując w sobie odpowiedzialności i świadomości własnych błędów, a dzięki możliwości ich poprawy pogłębia swoją wiedzę i rozwój osobisty.

9.2. Metody sprawdzania wiedzy, umiejętności i postaw

Sposoby sprawdzania wiedzy i umiejętności oraz sposób oceniania jest zgodny z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej (Dz. U. z 7 września 2004r. Nr 256, poz. 2572) w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych. Narzędziami pomiaru są:

1. praca klasowa – samodzielna praca ucznia na lekcji w formie pisemnej, obejmująca wiadomości dotyczące jednego działu.
2. sprawdzian – samodzielna praca ucznia na lekcji w formie pisemnej, obejmująca wąską część materiału lub sprawdzająca pewną umiejętność.
3. kartkówka – samodzielna praca ucznia na lekcji w formie pisemnej, obejmująca wiadomości i umiejętności, z co najwyżej trzech ostatnich lekcji.
4. odpowiedź – sprawdzenie wiadomości i umiejętności ucznia w formie ustnej odpowiedzi.
5. praca domowa – praca ucznia wykonana w domu. Brak pracy domowej oceniana jest minusem, trzy minusy są równoznaczne z otrzymaniem oceny niedostatecznej.
6. praca w grupach – samodzielna praca uczniów na lekcjach w grupach 4-6 osobowych, obejmująca wiadomości z określonej partii materiału, mająca na celu utrwalenie materiału, stosowana najczęściej na lekcjach powtórzeniowych.
7. aktywność na lekcji – częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie prawidłowych odpowiedzi oceniane jest plusem, cztery plusy równoznaczne są ocenie bardzo dobrej z aktywności.

Ocenianie innych form aktywności ucznia:

5. aktywność matematyczna (poza lekcyjna) – udział w konkursach matematycznych, oraz dobre wyniki.
6. wkład pracy własnej ucznia
7. przygotowanie do lekcji.

9.3. Przykładowe zadania

Przykładowy sprawdzian z ciągu arytmetycznego (60 min):

Zad 1. Oblicz n-ty wyraz ciągu arytmetycznego mając dane:

$$a_1 = -4, r = 5, n = 24$$

Zad 2. Zbadaj czy ciąg jest ciągiem arytmetycznym:

a) $a_n = 5 - 3n$

b) $a_n = n^2 + 5n - 3$

Zad 3. Oblicz sumę 36 początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego, znając:

$$a_1 = -2, r = 4.$$

Zad 4. Oblicz pierwszy wyraz i różnicę ciągu arytmetycznego (an), w którym:

$$a_6 = 20 \text{ i } a_{10} = 4.$$

Zad 5. Między liczby 18 i 32 wstaw taką liczbę x tak, aby ciąg 18, x, 32 był arytmetyczny.

Zad 6. Oblicz sumę piętnastu początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego (bn), w którym:

$$2b_5 - 3b_2 = 0,8 \text{ i } 3b_6 - 2b_8 = 5,2.$$

Zad 7. Wyznacz ciąg arytmetyczny (bn), w którym:

$$3b_2 - 4b_4 = -10 \text{ i } 5b_5 + 2b_2 = 8,5.$$

Zad 8. Oblicz sumę nieparzystych liczb dodatnich większych od 15 i niewiększych od 177.

Kartoteka badanych umiejętności

Uczeń:	Nr zadania	Poziom wymagań	Umiejętności opanowane
Oblicza n-ty wyraz ciągu mając dane a_1, r, n .	1	P	
bada czy ciąg jest arytmetyczny, znając jego wzór	2	P	
Oblicz sumę n-początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego, znając a_1 i r.	3	P	
Oblicza $a_1 r$ znając dwa dowolne wyrazy ciągu.	4	P	
Oblicza dowolny wyraz ciągu, znając poprzedni i następny jego wyraz.	5	P	
Wykorzystując wzór ciągu arytmetycznego i jego własności, oblicza sumę n-początkowych wyrazów ciągu w zadaniu o wyższym stopniu trudności	6	PP	
Korzystając z własności ciągu arytmetycznego oblicza jego wzór rozwiązując odpowiedni układ równań	7	PP	
Korzystając z własności ciągu arytmetycznego oraz z własności liczb naturalnych oblicza sumę n-początkowych wyrazów ciągu w zadaniu o wyższym stopniu trudności.	8	PP	

9.4. Kryteria oceniania

Bieżące ocenianie, śródroczne oraz oceny końcowe (semestralne) ustala się wg następującej skali ocen:

Nazwa oceny	Stosowane skróty	Symbol cyfrowy
Celujący	Cel	6
Bardzo dobry	Bdb	5
Dobry	Db	4
Dostateczny	Dst	3
Dopuszczający	Dop	2
Niedostateczny	Ndst.	1

Przy ocenianiu bieżącym dopuszcza się stosowanie przy ocenach plus(+), minus (-) oraz datę.

1. Ocena prac pisemnych, sprawdzianów, karkówek

Wymagania na poszczególną ocenę:

- celujący – otrzymuje uczeń, który rozwiązuje zadania z poziomu W,
- bardzo dobry – otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości z poziomów K,P,R i co najmniej 50% wiadomości z poziomu D,
- dobry – otrzymuje uczeń który, opanował wiadomości z poziomów K,P i co najmniej 50% wiadomości z poziomu R,
- dostateczny – otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości z poziomu K i co najmniej 50% wiadomości z poziomu P,
- dopuszczający – otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości z poziomu K,
- niedostateczny – otrzymuje uczeń, który nie opanował wiadomości z poziomu K.

Na sprawdzianach, kartkówkach i pracach pisemnych, gdzie zadania są odpowiednio punktowane i ich konstrukcja zawiera zadania na odpowiednich poziomach kryteria procentowego wykonania zadań są następujące:

- 100% przyznawanych punktów i punkty dodatkowe – ocena celująca
- 100% - 91% - ocena bardzo dobra
- 90% - 75% - ocena dobra
- 74% - 51% - ocena dostateczna
- 50% - 30% - ocena dopuszczająca
- 29% - 0% - ocena niedostateczna

2. Ocena ustnej odpowiedzi

- zależy od wybranego poziomu wymagań (zał.1)
- każda ocena może być podwyższona w zależności od:
  - zawartości rzeczowej odpowiedzi,
  - stosowania języka matematycznego
  - sposobu prezentacji
  - argumentacji

3. Ocena pracy domowej

- zależy od wybranego poziomu wymagań (zał. 1)
- każda ocena z pracy domowej może być podwyższona w zależności od:
  - sposobu rozwiązania,
  - systematyczności,
  - estetyki.

4. Ocenianie innych form aktywności.

- aktywność na lekcji, częste zgłaszanie się na lekcji i udzielanie prawidłowych odpowiedzi oceniane jest plusem,
- aktywność matematyczna (poza lekcjami matematyki)
  - za awans do drugiego etapu w konkursie matematycznym – ocena cząstkowa celująca,
  - za bardzo dobre wyniki w innych konkursach matematycznych – ocena cząstkowa bardzo dobra,
  - za udział w konkursie – plus za aktywność.

Oceny z prac klasowych, sprawdzianów, kartkówek i odpowiedzi mają decydujący wpływ na ocenę semestralną i końcowo roczną, przy czym waga ocen z prac klasowych i sprawdzianów jest największa.

Oceny z prac domowych i innych form aktywności wpływają na podwyższenie oceny semestralnej i końcowo rocznej.

Ustalona przez nauczyciela ocena niedostateczna na koniec roku może być zmieniona tylko w wyniku egzaminu poprawkowego.

Załącznik nr 1.

POZIOMY WYMAGAŃ

1. Wymagania konieczne (K)

Obejmują treści opanowane przy niewielkim nakładzie pracy, najłatwiejsze, najczęściej stosowane, niewymagające większej modyfikacji, niezbędne do dalszego uczenia się.

Spełnienie wymagań koniecznych uprawnia ucznia do otrzymania oceny dopuszczającej.

2. Wymagania podstawowe (P)

Obejmują treści najbardziej przystępne, najprostsze, najbardziej uniwersalne, niezbędne na dalszym etapie kształcenia, bezpośrednio użyteczne w pozaszkolnej działalności ucznia.

Spełnienie wymagań podstawowych uprawnia ucznia do otrzymania oceny dostatecznej.

3. Wymagania rozszerzające (R)

Obejmują treści umiarkowanie przystępne, bardziej złożone i mniej typowe, przydatne, ale nie niezbędne na danym etapie kształcenia, potrzebne na wyższym poziomie kształcenia, pośrednio potrzebne w pozaszkolnej działalności ucznia.

Spełnienie wymagań podstawowych i rozszerzających uprawnia ucznia do otrzymania oceny dobrej.

4. Wymagania dopełniające (D)

Obejmują treści trudne do opanowania, złożone, nietypowe, występujące w wielu równoległych ujęciach, o trudno przewidywalnym zastosowaniu, niewykazujące bezpośredniej użyteczności w pozaszkolnej działalności ucznia.

Spełnienie wymagań podstawowych, rozszerzających i dopełniających, czyli pełny zakres wymagań programowych uprawnia ucznia do otrzymania oceny bardzo dobrej.

5. Wymagania wykraczające (W)

Obejmują wiadomości i umiejętności szczególnie złożone i oryginalne, pozbawione bezpośredniej użyteczności w pozaszkolnej działalności ucznia.

Spełnienie wymagań podstawowych, rozszerzających, dopełniających i wykraczających uprawnia ucznia do otrzymania oceny celującej.

10. Ewaluacja

Ewaluacja programu dokonywana będzie sukcesywnie w czasie jego realizacji na koniec każdego roku szkolnego w postaci raportu ewaluacyjnego przedstawianego również na podsumowującym zebraniu rady pedagogicznej na koniec każdego roku nauki.

Raport oparty będzie na analizie wyników pomiaru dydaktycznego „na wejściu”, czyli we wrześniu 2010 r. oraz pod koniec każdego roku nauki, jak i „na wyjściu”, czyli w ostatnim miesiącu nauki w klasie maturalnej; a także na wynikach ankiety przeprowadzonej wśród uczniów. Ankieta będzie przeprowadzana na koniec każdego roku nauki.

Pytania zawarte w ankiecie dotyczyć będą: stopnia trudności zajęć, wykorzystania czasu na lekcji, wykorzystania środków dydaktycznych na lekcjach, sposobów oceniania uczniów, aktywności uczniów na lekcjach. W raporcie ewaluacyjnym znajdą się również odpowiedzi na pytania: w jakim stopniu wzbogacono zestaw pomocy dydaktycznych, jakiego rodzaju działania i zabiegi stosował nauczyciel podczas realizacji programu, jakie wiadomości i umiejętności z zakresu kluczowych kompetencji nabyli uczniowie w trakcie realizacji programu.

Ewaluacja zawierać będzie również ocenę programu od strony formalnej, która zawierać będzie następujące elementy: oczekiwania, potrzeby i możliwości uczniów; zgodność programu nauczania z podstawą programową; konstrukcja programu nauczania; program nauczania a program szkoły; obudowa programu nauczania.

11. Bibliografia

- [1] Anderson, J.R. Uczenie się i pamięć. Integracja zagadnień. WSiP, Warszawa 1998r.
- [2] Ledzińska, M. ; Czerniawska, E. O możliwości ćwiczenia strategii pamięciowych. Warszawa 1986r.
- [3] Maria Sobczak, Założenia programowe, zasady opracowania i modyfikacji programu kształtowania kompetencji kluczowych w zakresie matematyki, Lublin 2009.
- [4] Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły ponadgimnazjalnej. Z dnia 23.12.2008r.
- [5] Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzenia egzaminu maturalnego z matematyki. Wg rozporządzenia MEN z dnia 28.08.2007r.
- [6] Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Z dnia 18.12.2006r.

Część III

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Opracowanie: Agnieszka Kulbit

Koordynator: Mirosława Gerkowicz

Spis treści

1. Notatka o autorze	85
2. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu.....	85
3. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania	87
3.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji inicjatywności i przedsiębiorczości	87
3.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty	88
3.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy.....	89
3.4. Szczegółowe cele wynikające z podstawy programowej	89
4. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi	94
4.1. Dział 1. Funkcjonowanie gospodarki rynkowej.....	94
4.2. Dział 2. Podstawowe problemy w gospodarce rynkowej.....	94
4.3. Dział 3. Człowiek jako istota przedsiębiorcza.	95
4.4. Dział 4. Rynek pracy.	95
4.5. Dział 5. Przedsiębiorstwo i przedsiębiorca.....	96
4.6. Dział 6. Pieniądz i bankowość.....	96
4.7. Dział 7. Podatki i ubezpieczenia.	97
4.8. Dział 8. Współpraca międzynarodowa.	97
5. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych.....	97
5.1. Założenia metodyczne	97
5.2. Proponowany podział godzin	98
5.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się	98
5.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej	99
5.5. Literatura przedmiotowa	100
6. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny.....	101
6.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu podstawy przedsiębiorczości	107
6.2. Metody oceny osiągnięć uczniów.....	109
6.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów	110
7. Ewaluacja programu nauczania	111

1. Notatka o autorze

Agnieszka Kulbit – nauczyciel przedmiotów zawodowych ekonomicznych. Od 2008 roku pracuje w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kluczborku. Ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie Opolskim - kierunku ekonomia. Ponadto ukończyła studia podyplomowe w zakresie przygotowania pedagogicznego.

Od 2009 roku nauczyciel kontraktowy przedmiotów zawodowych ekonomicznych (marketing, reklama, statystyka, rachunkowość, ekonomia przedsiębiorstw, ekonomia i organizacja gastronomii), a także wychowawca klasy I TO – technik organizacji usług gastronomicznych.

Wielokrotnie uczestniczyła w kursach doskonalących organizowanych przez Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Opolu.

2. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu

Autorski program nauczania podstaw przedsiębiorczości został przygotowany zgodnie z ponadregionalnym programem rozwijania umiejętności uczniów szkół ponadgimnazjalnych Polski Centralnej i Południowo-Zachodniej „Szkola Kluczowych Kompetencji”.

Cele i treści programowe autorskiego programu nauczania mają przede wszystkim sprzyjać rozwojowi ucznia, rozumieniu przez niego przekazywanych treści i wykorzystywaniu osiągniętej wiedzy, a także wyzwaniu inicjatywności, kreatywności i nabywaniu umiejętności przedsiębiorczych.

Program prezentuje wiedzę niezbędną w życiu dorosłym, dając podstawy nie tylko teoretyczne lecz również praktyczne. Jest przeznaczony dla uczniów klas I – IV technikum organizacji usług gastronomicznych. Na realizację programu należy przeznaczyć 64 godziny w całym cyklu kształcenia. Materiał nauczania zawarty w programie został podzielony na działy. Do programu dołączono proponowany podział godzin na realizację poszczególnych tematów oraz wykaz niezbędnych do realizacji pomocy i środków dydaktycznych.

Podstawę prawną do stworzenia programu autorskiego stanowią następujące dokumenty:

- Podstawa Programowa zawarta w Rozporządzeniu MENiS z dnia 26.lutego 2002 r., w sprawie podstaw programowych wychowania przedszkolnego oraz kształcenia

- ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51 z 29 maja 2002r., z późniejszymi zmianami),
- Rozporządzenie MEN z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku szkolnych programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89 poz. 730).
  - Zalecenia Parlamentu Europejskiego z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz. U.E. z 30.12.2006r.),
  - Diagnoza lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty,
  - Standardy wymagań maturalnych i egzaminów zawodowych,
  - Rozporządzenie w sprawie oceniania.

Program został opracowany z uwzględnieniem niektórych koncepcji z „Programu nauczania podstaw przedsiębiorczości dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum” kształcenie ogólne w zakresie podstawowym autorstwa Zbigniewa Makieły i Tomasza Rachwała.

Nowe podejście w opracowywanym programie polega na kompleksowym uwzględnieniu warunków, które określają potrzeby uczniów, możliwości szkoły i uwarunkowania środowiskowe na rynku pracy, a przede wszystkim uwzględniona jest potrzeba rozwijania inicjatywności, kreatywności i przedsiębiorczości tak bardzo niezbędna w szybko zmieniającej się aktualnie sytuacji na rynku pracy. Program promuje możliwość realizacji indywidualnych i grupowych projektów, sprzyja kreowaniu pomysłowości i inicjatywy wśród uczniów. Zakłada również kształtowanie u uczniów wartości etycznych, wyrażanych w odpowiednich zachowaniach: w szkole, pracy, rodzinie oraz społeczeństwie. Zawiera opis osiągnięć ucznia oraz metod ich oceniania.

Program jest zgodny z Wewnątrzszkolnym Ocenianiem, a także Programem Wychowawczym i Profilaktycznym Szkoły.

3. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania

1. Przygotowanie uczniów do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym kraju i Unii Europejskiej,
2. Kształtowanie postaw rzetelnej pracy i przedsiębiorczości,
3. Doskonalenie umiejętności pracy w zespole i skutecznego rozwoju umiejętności interpersonalnych,
4. Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów,
5. Kształtowanie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy i świadomego jej wyboru,
6. Poznanie mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej,
7. Rozwijanie zainteresowania podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej;
8. Poznanie podstawowych zasad podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w różnych formach, w tym zasad etycznych,
9. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji,
10. Wdrażanie uczniów do rozwijania swoich zainteresowań oraz samodzielnego zdobywania wiedzy i rozwijania kompetencji kluczowych sprzyjających kształtowaniu postaw przedsiębiorczych,
11. Przygotowanie uczniów do dalszego kształcenia w wybranym zawodzie z jednoczesnym ukierunkowaniem na możliwości zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych w zależności od potrzeb rynku,
12. Poznanie roli państwa i prawa w gospodarce rynkowej; rola państwa w tworzeniu norm prawnych przeciwdziałających korupcji,
13. Poznanie zasad funkcjonowania gospodarki europejskiej i światowej.

3.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji inicjatywności i przedsiębiorczości

Uczeń potrafi:

- wskazywać nowe źródła informacji, gromadzić je i przetwarzać,
- wykazywać inicjatywę i pomysłowość,
- planować przedsięwzięcia wg własnych pomysłów,
- dokonać oceny i identyfikacji własnych mocnych i słabych stron,
- reprezentować swoje stanowisko i negocjować,
- pracować indywidualnie i w zespole,
- być osobą kreatywną przy rozwiązywaniu problemów,

- korzystać z różnych źródeł wiedzy,
- posługiwać się w sposób efektywny technologiami informacyjnymi,
- zarządzać małymi projektami,
- przewidywać ryzyko działań,
- kształtować postawę rzetelnej pracy i przedsiębiorczości,
- skutecznie komunikować się,
- planować, organizować i oceniać własną naukę,
- planować swoją ścieżkę rozwoju osobistego i zawodowego,
- stawiać hipotezy i konfrontować je do konkretnych sytuacji ,
- organizować własną pracę i pomagać innym w tym zakresie
- oceniać stopień ryzyka w podejmowaniu decyzji,
- podejmować innowacyjne działania w zakresie przedsiębiorczości,
- przyjmować postawy cechujące się kreatywnością i innowacyjnością.
- promować dobre zarządzanie,

3.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty

Uczeń potrafi:

- prezentować postawy odpowiedzialności i wytrwałości w dążeniu do celów,
- dokonać analizy swoich mocnych i słabych stron,
- przystosowywać się do nowych wyzwań zawodowych,
- rozpoznawać potencjalne miejsca pracy pod kątem własnych predyspozycji zawodowych,
- wykorzystywać w praktyce wiedzę pochodzącą z różnych źródeł,
- wyszukiwać i weryfikować oferty lokalnego rynku pracy,
- dokonywać krytycznej samooceny pod kątem zdobywania wiedzy zawodowej niezbędnej na rynku pracy,
- komunikować się w grupie
- sprecyzować możliwości przystosowania się do zmieniających się warunków zatrudnienia,
- wykazywać się inicjatywą w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- zastosować odpowiednie działania w sytuacjach stresowych
- dostrzegać i argumentować konieczność dokształcania się przez całe życie,
- opisać możliwości współpracy z instytucjami wspierającymi karierę zawodową.

3.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy

Uczeń potrafi:

- zorganizować własny warsztat pracy,
- ocenić własne predyspozycje zawodowe do wykonywania zawodu technika organizacji usług gastronomicznych,
- zaplanować własną karierę zawodową,
- dokonać świadomego wyboru miejsca pracy,
- nawiązać kontakt z przyszłym pracodawcą w branży zgodnej z kierunkiem kształcenia,
- sporządzić list motywacyjny i CV,
- nawiązać kontakty z lokalnym środowiskiem biznesowym,
- analizować wpływ koniunktury gospodarczej na sektor usług gastronomicznych,
- doskonalić umiejętności zawodowe i poszerzać wiedzę w kierunku usług gastronomicznych,
- określać zasady dobrej komunikacji, barier komunikacyjnych i sposobów rozwiązywania konfliktów w swoim zawodzie,
- wskazać formy pomocy oferowanej przez Powiatowy Urząd Pracy dla absolwentów zakładających własną firmę,
- prowadzić negocjacje i rozmowy handlowe,
- dostrzegać znaczenie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe dla podnoszenia własnych kwalifikacji i perspektyw zatrudnienia.

3.4. Szczegółowe cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić mechanizmy funkcjonowania gospodarki rynkowej,
- wymienić formy własności,
- wymienić typy gospodarek,
- wymienić cechy gospodarki rynkowej
- przedstawić różnice pomiędzy gospodarką rynkową a innymi typami gospodarek,
- zdefiniować pojęcia związane z gospodarką rynkową: popyt, podaż, rynek,
- scharakteryzować rodzaje rynku oraz jego elementy,
- wymienić czynniki mające wpływ na popyt i podaż,
- określić relacje pomiędzy popytem i podażą,
- wyjaśnić na czym polega równowaga rynkowa,
- wymienić podstawowe podmioty gospodarcze,

- opisać zależność gospodarstwa domowego od innych podmiotów gospodarczych,
- opisać funkcjonowanie giełdy,
- wymienić podstawowe indeksy giełdowe,
- opisać formy inwestowania na giełdzie,
- wyjaśnić na czym polega obieg okrężny w gospodarce,
- wyjaśnić jaką rolę pełni państwo w gospodarce rynkowej,
- wymienić funkcje państwa,
- omówić cykl koniunkturalny,
- wyjaśnić na czym polega wzrost gospodarczy,
- wymienić mierniki wzrostu gospodarczego,
- rozróżnić podstawowe wskaźniki: PKB, PNB, DN,
- scharakteryzować pojęcie budżetu,
- wymienić rodzaje budżetu,
- wymienić funkcje budżetu państwa,
- wymienić zasady tworzenia budżetu,
- wymienić wpływy i wydatki budżetu państwa,
- wyjaśnić pojęcie deficytu budżetowego,
- sporządzić swój budżet domowy,
- wyjaśnić pojęcie inflacji,
- podać rodzaje inflacji,
- obliczyć stopę inflacji,
- scharakteryzować przyczyny i skutki inflacji,
- wymienić metody walki z inflacją,
- wyjaśnić pojęcie bezrobocia,
- opisać rodzaje bezrobocia,
- podać przyczyny i skutki bezrobocia,
- obliczyć stopę bezrobocia,
- wymienić sposoby walki z bezrobociem,
- określić istotę przedsiębiorczości,
- wymienić cechy osoby przedsiębiorczej,
- zdefiniować pojęcie osobowości człowieka,
- wymienić mechanizmy regulujące zachowanie się człowieka, takie jak: potrzeby, uczucia, motywy,
- wymienić rodzaje potrzeb,
- przedstawić piramidę potrzeb A. Masłowa,
- opisać środki komunikacji interpersonalnej,

- zastosować zasady skutecznego komunikowania się,
- dokonać prezentacji własnego stanowiska, stosując różne środki komunikacji werbalnej i niewerbalnej,
- przekonująco przedstawić swoje argumenty i racje,
- wymienić bariery komunikacyjne,
- rozróżnić zachowania asertywne, uległe i agresywne,
- zachować się asertywnie,
- odnosić się z szacunkiem do osób o odmiennych poglądach,
- wymienić rodzaje konfliktów,
- opisać sposoby rozwiązywania konfliktów,
- uzasadnić potrzebę kompromisowego rozwiązywania konfliktów w grupie,
- prowadzić negocjacje,
- wymienić przyczyny i skutki stresu,
- wymienić sposoby radzenia sobie ze stresem,
- dokonać samooceny w kontekście słabych i mocnych stron własnej osobowości (analiza SWOT),
- dokonać autoprezentacji,
- wyjaśnić różnicę między zespołem a grupą,
- podać wady i zalety pracy w grupie,
- opisać zasady organizacji pracy w zespole,
- omówić etyczne zasady postępowania w różnych sytuacjach zawodowych,
- wymienić zachowania nieetyczne,
- wyjaśnić znaczenie pracy w życiu człowieka,
- omówić popyt i podaż na rynku pracy,
- aktywnie poszukiwać pracy,
- opisać metody poszukiwania pracy,
- wymienić instytucje wspierające osoby szukające zatrudnienia,
- wyszukiwać informacji dotyczących ofert pracy,
- ocenić własne predyspozycje zawodowe,
- nawiązać kontakt z potencjalnym pracodawcą,
- dokonać świadomego wyboru miejsca pracy,
- nawiązać kontakt ze środowiskiem gospodarczym i biznesowym,
- ukierunkować naukę na potrzeby przyszłego pracodawcy,
- zorganizować własny warsztat pracy,
- zaprezentować efekty swojej pracy,
- sporządzić dokumenty aplikacyjne,

- przeprowadzić rozmowę kwalifikacyjną z pracodawcą w warunkach symulowanych,
- określić zasady zatrudniania w oparciu o obowiązujące przepisy prawa,
- wymienić i scharakteryzować rodzaje umów o pracę,
- wyjaśnić pojęcie płacy i wymienić jej składniki,
- wymienić funkcje płac,
- podać formy wynagradzania pracowników,
- obliczyć swoje wynagrodzenie,
- wymienić prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika,
- podać przykłady zachowań etycznych i nieetycznych pracodawców i pracowników,
- wyjaśnić na czym polega mobbing,
- opisać sposoby przeciwdziałania zjawisku mobbingu w miejscu pracy,
- wyjaśnić na czym polega korupcja i podać jej konsekwencje,
- wymienić bezpieczne i higieniczne warunki pracy,
- wyjaśnić pojęcie działalności gospodarczej,
- wymienić cele i rodzaje działalności gospodarczej,
- określić podstawowe zasady podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- wypełniać wybrane dokumenty niezbędne do założenia i prowadzenia firmy przez osobę fizyczną,
- przedstawić procedurę postępowania konieczną do rozpoczęcia działalności gospodarczej,
- złożyć wniosek do Urzędu Skarbowego o nadanie numeru NIP,
- scharakteryzować formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw,
- wyjaśnić na czym polegają działania marketingowe w przedsiębiorstwie,
- wymienić cele i zadania marketingu,
- wskazać pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów,
- wyjaśnić konieczność tworzenia biznesplanu,
- sporządzić prosty biznesplan,
- dokonać wyboru najlepszego pomysłu,
- wymienić źródła finansowania przedsiębiorstwa,
- wyjaśnić pojęcie majątku firmy,
- wskazać najkorzystniejsze sposoby finansowania swojej działalności gospodarczej,
- wyjaśnić co oznacza rentowność przedsiębiorstwa,
- wymienić formy opodatkowania działalności gospodarczej,

- dokonać wyboru formy opodatkowania,
- wypełnić fakturę VAT,
- wymienić podstawowe prawa konsumentów,
- wymienić instytucje chroniące konsumentów,
- zdefiniować pojęcia uczciwości w biznesie, jawności, lojalności itp.
- dochodzić swoich praw konsumenckich,
- rozróżnić reklamację od gwarancji,
- złożyć reklamację,
- podać definicję pieniądza i jego funkcje,
- wyjaśnić na czym polega wymiana barterowa,
- ocenić rolę i funkcję pieniądza w gospodarce,
- scharakteryzować rynek kapitałowy,
- wymienić rodzaje banków,
- wymienić podstawowe funkcje banków,
- wymienić zadania banku centralnego,
- przedstawić rolę banku centralnego,
- porównać oferty różnych banków komercyjnych,
- wyjaśnić konieczność korzystania z usług bankowych,
- wyjaśnić na czym polegają rozliczenia bezgotówkowe,
- wyjaśnić różnicę między kredytem a pożyczką,
- wymienić rodzaje kredytów,
- wyjaśnić co oznacza „zdolność kredytowa”,
- wymienić rodzaje usług bankowych dla ludności i przedsiębiorstw,
- wskazać najkorzystniejsze sposoby lokowania środków i zaciągania kredytów,
- dokonać wyboru najkorzystniejszej oferty konta osobistego i lokaty,
- wyjaśnić pojęcie i rolę funduszy inwestycyjnych,
- wymienić rodzaje funduszy inwestycyjnych,
- wyjaśnić pojęcie podatku,
- wymienić rodzaje podatków,
- wymienić skalę podatkową obowiązującą w Polsce,
- obliczyć podatek,
- scharakteryzować system podatkowy w Polsce,
- wypełnić zeznanie podatkowe PIT 11, PIT 36, PIT 37,
- uzasadnić konieczność ubezpieczania się,
- wymienić rodzaje ubezpieczeń,
- analizować i porównywać oferty firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych,
- scharakteryzować system emerytalny w Polsce,

- uzasadnić konieczność swojego udziału w systemie emerytalnym,
- określić zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce,
- przedstawić genezę i rozwój Unii Europejskiej,
- określić cele integracji europejskiej,
- wymienić instytucje UE,
- scharakteryzować cele i zasady funkcjonowania UE,
- zdefiniować podstawowe pojęcia integracji europejskiej, np. : wspólny rynek, unia gospodarcza i monetarna,
- określić różnicę między eksportem, a importem,
- wskazać korzyści i zagrożenia wynikające ze współpracy międzynarodowej,
- wymienić formy powiązań gospodarczych z zagranicą,
- wyjaśnić zasady międzynarodowej współpracy gospodarczej,
- wyjaśnić pojęcie globalizacji,
- wyjaśnić wpływ procesu globalizacji na zachowania społeczne,
- określić różnice między Unią Europejską, a Unią Walutową.

4. Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi

4.1. Dział 1. Funkcjonowanie gospodarki rynkowej.

Procesy zmian gospodarczych w Polsce.

Gospodarka rynkowa i nakazowa.

Pojęcie i funkcjonowanie rynku.

Mechanizm rynkowy.

Podstawowe podmioty w gospodarce rynkowej.

Giełda papierów wartościowych.

Obieg okrężny w gospodarce.

Treści kształcenia: Procesy zmian gospodarczych w Polsce po 1989 r. Plan Balcerowicza. Formy własności. Systemy społeczno gospodarcze. Rynek i jego elementy. Prawo popytu. Prawo podaży. Czynniki wpływające na popyt i podaż. Równowaga rynkowa. Podstawowe podmioty w gospodarce rynkowej. Giełda. Papiery wartościowe. Indeksy giełdowe. Obieg okrężny w gospodarce.

4.2. Dział 2. Podstawowe problemy w gospodarce rynkowej.

Rola i funkcje państwa.

Koniunktura gospodarcza.

Budżet i jego rodzaje.

Inflacja i jej wpływ na funkcjonowanie gospodarki.

Bezrobocie.

Treści kształcenia: Rola państwa w gospodarce rynkowej. Funkcje państwa. Fazy cyklu koniunkturalnego. Mierniki wzrostu gospodarczego. Przyczyny i skutki wzrostu gospodarczego. Budżet i jego rodzaje. Funkcje budżetu. Zasady tworzenia budżetu. Wpływy i wydatki budżetowe. Deficyt budżetowy. Inflacja i jej rodzaje. Przyczyny i skutki inflacji. Stopa inflacji. Bezrobocie i jego rodzaje. Przyczyny i skutki bezrobocia. Stopa bezrobocia. Sposoby walki z bezrobociem.

4.3. Dział 3. Człowiek jako istota przedsiębiorcza.

Psychologiczne podstawy przedsiębiorczości.

Poczucie własnej osobowości.

Potrzeby i ich rodzaje.

Komunikacja interpersonalna.

Rodzaje zachowań. Asertywność.

Konflikty i ich rozwiązywanie.

Negocjacje.

Jak radzić sobie ze stresem.

Ocena własnych predyspozycji do pracy zawodowej.

Współpraca w zespole.

Etyka zawodowa.

Treści kształcenia: Psychologiczne podstawy przedsiębiorczości. Cechy osobowości. Potrzeby i ich rodzaje. Piramida potrzeb A. Masłowa. Komunikacja werbalna i niewerbalna. Bariery komunikacyjne. Rodzaje zachowań. Postawa asertywna. Rodzaje konfliktów. Sposoby rozwiązywania konfliktów. Negocjacje. Przyczyny i skutki stresu. Samoocena. Analiza SWOT. Zespół a grupa. Zalety i wady pracy w grupie. Zachowania etyczne i nieetyczne.

4.4. Dział 4. Rynek pracy.

Praca jako wartość w życiu człowieka.

Aktywne poszukiwanie pracy.

Dokumenty towarzyszące poszukiwaniu pracy.

Rozmowa kwalifikacyjna.

Formy zatrudniania pracowników.

Płaca i jej funkcje.

Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy.

Bezpieczeństwo i higiena pracy.

Treści kształcenia: Praca i jej znaczenie. Popyt i podaż na rynku pracy. Instytucje wspierające osoby szukające pracy. Pozyskiwanie informacji o pracodawcach. List motywacyjny i jego elementy. Curriculum vitae. Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej. Umowa o pracę i jej rodzaje. Funkcje płac. System płac i formy wynagradzania. Prawa i obowiązki pracownika. Prawa i obowiązki pracodawcy. BHP w pracy.

4.5. Dział 5. Przedsiębiorstwo i przedsiębiorca.

Działalność gospodarcza i jej rodzaje.

Rejestracja działalności gospodarczej.

Formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw.

Działalność marketingowa przedsiębiorstwa.

Biznesplan.

Źródła finansowania działalności gospodarczej.

Rozliczenia finansowe przedsiębiorstwa.

Prawo konsumenta i jego ochrona.

Treści kształcenia: Pojęcie działalności gospodarczej, jej cele i rodzaje. Rejestracja działalności gospodarczej. Pojęcia: REGON, NIP, ZUS, PIP, PIH.

Formy organizacyjno-prawne spółek i ich charakterystyka. Marketing, jego cele i zadania. Reklama przedsiębiorstwa. Marka firmy. Biznesplan i jego elementy. Cele biznesplanu. Kapitał obcy i własny. Zysk, strata, rentowność. Formy opodatkowania przedsiębiorstw osób fizycznych: karta podatkowa, ryczałt, książka przychodów i rozchodów. Faktura VAT. Obsługa konsumenta. Prawa konsumenta. Reklamacja, gwarancja, rękojmia.

4.6. Dział 6. Pieniądz i bankowość.

Pieniądz i jego funkcje.

Rynek kapitałowy.

Rola banków.

Usługi bankowe.

Fundusze inwestycyjne.

Treści kształcenia: Historia pieniądza. Funkcje pieniądza. Wartość pieniądza. Wymiana barterowa. Rynek kapitałowy: pierwotny i wtórny. Bank Centralny. Zadania banku centralnego. Funkcje NBP. Banki komercyjne. Zadania i funkcje banków komercyjnych. Bankowość elektroniczna. Rachunek bankowy. Rozliczenia bezgotówkowe. Czeki i karty płatnicze. Kredyt a pożyczka. Rodzaje kredytów. Umowy kredytowe. Zdolność kredytowa. Fundusze inwestycyjne.

4.7. Dział 7. Podatki i ubezpieczenia.

Podatki i ich podział.

Opodatkowanie dochodów z pracy.

Roczne rozliczenie podatku dochodowego.

Ubezpieczenia.

System emerytalny w Polsce.

Treści kształcenia: Pojęcie i rodzaje podatku. Skala podatkowa w Polsce. Opodatkowanie dochodów z pracy. Roczne rozliczenie podatku dochodowego (PIT 11, PIT 37). Pojęcie i rodzaje ubezpieczeń. Polisa ubezpieczeniowa. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny. System emerytalny w Polsce. Filary systemu emerytalnego.

4.8. Dział 8. Współpraca międzynarodowa.

Położenie Polski w Europie i na świecie.

Unia Europejska.

Unia Walutowa.

Współpraca między państwami Unii Europejskiej.

Proces globalizacji.

Treści kształcenia: Cechy położenia Polski w Europie. Położenie Polski na świecie. Unia Europejska i kraje do niej należące. Cele Unii Europejskiej. Instytucje Unii Europejskiej. Historia Unii Walutowej. Handel zagraniczny. Eksport. Import. Współpraca euroregionalna.

5. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

5.1. Założenia metodyczne

Głównym celem w programie nauczania przedmiotu podstawy przedsiębiorczości jest przygotowanie uczniów do świadomego i odpowiedzialnego wejścia w dorosłe życie. Aby cel mógł być osiągnięty należy zachęcić młodzież do aktywności i podejmowania przedsiębiorczych działań w życiu nie tylko osobistym, ale również społecznym i zawodowym.

Realizacja zajęć dydaktycznych z podstaw przedsiębiorczości w technikum organizacji usług gastronomicznych jest zgodna z obowiązującymi przepisami i ustaleniami w szkole – przeznaczony jest 2 godziny w cyklu kształcenia. Zajęcia te mogą być

realizowane po jednej godzinie tygodniowo w kolejnych 2 latach szkolnych lub po 2 godziny tygodniowo w jednym roku szkolnym.

W roku szkolnym 2010/2011 program niniejszy zostanie wdrożony w klasie pierwszej technikum organizacji usług gastronomicznych.

Ważnym elementem zajęć edukacyjnych powinny być:

- wycieczki do urzędów,
- udział w konkursach,
- rozwijanie postaw kreatywnych,
- współpraca z nauczycielami przedmiotów pokrewnych,
- nawiązanie współpracy z instytucjami bankowymi, finansowymi w celu opanowania umiejętności i wiedzy uczniów,
- formy zajęć z uczniem (zajęcia pozalekcyjne, pozaszkolne),
- odpowiednio wyposażony warsztat pracy nauczyciela.

Podczas pracy nad omawianymi zagadnieniami uczniowie kształtują i zdobywają nowe umiejętności oraz przygotowują się do podejmowania działań o charakterze inicjatywnym i przedsiębiorczym.

5.2. Proponowany podział godzin

	Dział	Liczba godzin
1.	Funkcjonowanie gospodarki rynkowej	7
2.	Podstawowe problemy w gospodarce rynkowej	6
3.	Człowiek jako istota przedsiębiorcza	11
4.	Rynek pracy	9
5.	Przedsiębiorstwo i przedsiębiorca	8
6.	Pieniądz i bankowość	5
7.	Podatki i ubezpieczenia	6
8.	Współpraca międzynarodowa	5
	Godziny do dyspozycji nauczyciela	7
	Razem	64

5.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się

Realizację przedstawionych w programie celów ułatwi stosowanie różnorodnych form, metod i środków nauczania. Do tych, które autor uważa za najkorzystniejsze, zalicza się różne formy integracji międzyprzedmiotowej, pracę grupową i zespołową, metody aktywizujące oraz urozmaicony zestaw środków dydaktycznych. Aktywny udział uczniów w lekcji można osiągnąć, gdy w procesie kształcenia stosuje się metody aktywizujące np:

- metodę projektów,
- dyskusję,
- burzę mózgów,
- metodę sytuacyjną ,
- studium przypadków,
- debatę ,
- analizę SWOT,
- dramę,
- odgrywanie ról itp.

Wykorzystanie w procesie dydaktycznym metod aktywizujących umożliwia kształtowanie pożądanych umiejętności i postaw uczniów. Ogromne znaczenie odgrywają umiejętności praktyczne uczniów:

- przygotowanie dokumentów osoby ubiegającej się o pracę (CV, list motywacyjny),
- wystawianie faktur,
- wypełnianie formularzy PIT,
- wypełnianie dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych ZUS,
- polecenia przelewu,
- wypełnianie wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej,
- wypełnianie wniosku o nadanie numeru NIP,
- wypełnianie wniosku o otwarcie rachunku bankowego itp.

5.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej

Wyposażenie pracowni przedmiotowej niezbędne do realizacji programu to:

- laptop,
- drukarka,
- rzutnik multimedialny,
- magnetowid lub odtwarzacz CD/DVD,
- podręczna wideoteka,
- telewizor,
- kamera wideo,
- Internet,
- lekkie stoliki umożliwiające manewry w przypadku pracy w grupie,
- flipchart,
- tablica suchościeralna,
- mazaki,

- papier ksero.

Ważnym elementem wyposażenia pracowni jest podręczna biblioteczka, w której powinny znaleźć się:

- komplet szkolnych słowników pojęć ekonomicznych,
- podręcznik i zeszyt ćwiczeń,
- encyklopedie biznesu,
- przewodnik dla nauczyciela,
- uzupełniająca literatura fachowa,
- rocznik statystyczny,
- wybrane akty prawne,
- kodeks pracy,
- kodeks cywilny,
- druki różnych dokumentów związanych z zatrudnianiem pracowników, zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej itp.

5.5. Literatura przedmiotowa

1. Z. Makieła, T. Rachwał, Podręcznik do liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum, Nowa Era,
2. Z. Makieła, T. Rachwał, Zeszyt ćwiczeń do liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum, Nowa Era,
3. Kachniewski M, Majewski B; Wasilewski P., Rynek kapitałowy i Giełda papierów wartościowych, Fundacja edukacji i Rynku Kapitałowego Warszawa 2008,
4. Pawlak Z., Biznes plan. Zastosowania i przykłady, Poltext, Warszawa 2006,
5. Balawajder K., Konflikty interpersonalne, Katowice 1992
6. Bień W., Rynek papierów wartościowych, Difin, Warszawa 2001.
7. Mikina A., Sienna M., Przedsiębiorczość klucz do sukcesu, REA, W-wa 2008,
8. Jamrozek Bożena, Komunikacja interpersonalna, Poznań 2005 r.,
9. Bogacka - Kisiel E., Łyszczak M., Finanse i bankowość. Zarys problematyki, Wydawnictwo AE Wrocław 1999,
10. Nasiłowski M., Podstawy mikro- i makroekonomii, Wydawnictwo Key, Text, Warszawa 1994,
11. Nęcki Z., Komunikowanie interpersonalne, Ossolineum, Wrocław Warszawa-Kraków 1992
12. Kodeks cywilny.
13. Kodeks pracy.
14. Kodeks spółek handlowych.

15. Prawo działalności gospodarczej.
16. Roczniki statystyczne.
17. Słowniki ekonomiczne.
18. Ustawa o podatku dochodowym.
19. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych.

6. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny

Dział programowy	Wymagania podstawowe uczeń potrafi:	Wymagania ponadpodstawowe uczeń potrafi:
<p style="text-align: center;">Dział 1.</p> <p>Funkcjonowanie gospodarki rynkowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować przemiany gospodarcze w Polsce, • rozróżniać formy własności, • rozróżniać systemy społeczno-gospodarcze • podać przyczyny transformacji systemowej w Polsce, • wyjaśnić pojęcia: rynek, popyt, podaż, cena, prawo popytu, prawo podaży, • wymienić elementy i rodzaje rynku, • rozróżnić rynek konsumenta i producenta, • wymienić czynniki wpływające na popyt i podaż, • wyjaśnić pojęcia: równowaga rynkowa, niedobór rynkowy, nadwyżka rynkowa, • wymienić podmioty w gospodarce rynkowej, • wyjaśnić pojęcia: giełda, hoss, bess, indeks giełdowy, • wymienić podstawowe papiery wartościowe, • wymienić podstawowe indeksy giełdowe, • wyjaśnić pojęcie obiegu okrężnego, • przedstawić zależność pomiędzy podmiotami gospodarki w obiegu okrężnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzować poszczególne systemy gospodarcze, • porównać różne systemy gospodarcze z systemem gospodarki rynkowej, • omówić skutki prowadzenia gospodarki centralnej w Polsce, • charakteryzować procesy zmian gospodarczych w Polsce po 1989r, • omówić stan polskiej gospodarki przed wprowadzeniem reform, • interpretować prawo popytu • interpretować prawo podaży, • charakteryzować różne rodzaje rynku • dokonać analizy działania • mechanizmu rynkowego • ustalić punkt równowagi rynkowej, • wyjaśnić znaczenie mechanizmu rynkowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej • scharakteryzować poszczególne podmioty gospodarki rynkowej • omówić funkcjonowanie giełdy, • charakteryzować poszczególne rodzaje papierów wartościowych, • charakteryzować podstawowe indeksy giełdowe, • czytać informacje zawarte w cedule giełdowej, • określić ryzyko inwestowania na giełdzie papierów wartościowych, • scharakteryzować obieg okrężny w gospodarce.

<p>Dział 2.</p> <p>Podstawowe problemy w gospodarce rynkowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać rolę państwa w gospodarce rynkowej, • wymienić funkcje państwa, • wskazać zadania państwa w gospodarce rynkowej, • interpretować pojęcie wzrostu i rozwoju gospodarczego, • wymienić mierniki wzrostu gospodarczego, • podać przyczyny i skutki wzrostu gospodarczego, • interpretować pojęcie budżetu, deficytu budżetowego i nadwyżki budżetowej, • podać rodzaje budżetu, • wymienić wpływy i wydatki budżetu państwa, • interpretować pojęcia inflacji i stopy inflacji, • rozróżnić rodzaje inflacji ze względu na jej przyczyny, • wskazywać skutki inflacji, • obliczać stopę inflacji, • wyjaśnić podstawowe pojęcia związane z bezrobociem: bezrobocie, bezrobotny, stopa bezrobocia, • rozróżniać rodzaje bezrobocia, • podać przyczyny i skutki bezrobocia, • obliczyć stopę bezrobocia, 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzować funkcje ekonomiczne państwa, • wskazać wpływ wzrostu gospodarczego na sytuację gospodarczą państwa, • analizować zmiany aktywności gospodarczej w poszczególnych fazach cyklu koniunkturalnego, • analizować tempo wzrostu gospodarczego w Polsce, • powinien rozróżniać PKB, PNB i PNN, • wskazać funkcje budżetu państwa, • omówić zasady tworzenia budżetu, • sporządzić własny budżet, • analizować strukturę dochodów i wydatków budżetu państwa w Polsce, • wskazać przyczynę powstawania deficytu budżetowego, • wskazywać przyczyny poszczególnych rodzajów inflacji, • wskazywać sposoby walki z inflacją, • analizować zmiany wielkości inflacji w gospodarce Polski, • wskazać sposoby zmniejszania bezrobocia, • analizować zmiany wysokości bezrobocia w Polsce.
<p>Dział 3.</p> <p>Człowiek jako istota przedsiębiorcza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać cechy i umiejętności człowieka przedsiębiorczego, • wyjaśnić pojęcia: potrzeba, osobowość, • wymienić cechy własnej osobowości, • wyjaśnić znaczenie rozwoju osobowości, • określić motywy swojego działania, • klasyfikować potrzeby zgodnie z hierarchią A. Masłowa, • objaśnić zjawisko zmienności potrzeb i wyjaśnić z czego ono wynika, • wskazać sposoby zaspokajania potrzeb, • wyjaśnić pojęcie komunikacji interpersonalnej, komunikacji werbalnej i niewerbalnej, • rozróżnić komunikację werbalną od niewerbalnej, • interpretować informacje niewerbalne, 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować poziom własnej przedsiębiorczości, • uzasadnić znaczenie ustawicznego doskonalenia się i doksztalcania w rozwoju zawodowym człowieka, • określić cechy charakterystyczne dla danego typu osobowości, • rozróżnić potrzeby wyższego i niższego rzędu, • analizować związek pomiędzy zaspokajaniem potrzeb człowieka a zjawiskiem rzadkości, • uzasadnić znaczenie skutecznej komunikacji w budowaniu właściwych relacji międzyludzkich, • wykorzystywać techniki komunikacji werbalnej i niewerbalnej w różnych sytuacjach, • wskazywać cechy dobrego nadawcy i dobrego odbiorcy,

<p>Dział 3.</p> <p>Człowiek jako istota przedsiębiorcza</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie komunikować się z innymi, • potrafi odnosić się z szacunkiem do kolegów i koleżanek, niezależnie od typu ich osobowości, • wskazać elementy procesu komunikacji, • wymienić bariery komunikacyjne, • rozróżniać zachowania bierne, agresywne i asertywne • zachowywać się asertywnie, • wyjaśnić pojęcie konfliktu, • podać rodzaje konfliktów, • podać przyczyny i skutki występowania konfliktów, • wymienić metody rozwiązywania konfliktów, • wyjaśnić pojęcie negocjacji, • wymienić zasady negocjacji, • opisać różne techniki negocjacji, • prezentować własne poglądy na forum klasy, • prowadzić negocjacje, • wyjaśnić definicję stresu, • wymienić przyczyny i skutki stresu, • wyjaśnić pojęcia: mocne i słabe strony, analiza SWOT, autoprezentacja, • określić swoje mocne i słabe strony za pomocą analizy SWOT, • wymienić metody stosowane w autoprezentacji, • dokonać autoprezentacji na forum klasy, • rozróżnić pojęcie zespołu i grupy, • wymienić zalety i wady pracy w grupie, • pracować w grupie, • wyjaśnić pojęcia: etyka, kodeks etyczny, • rozróżnić zachowania etyczne od zachowań nieetycznych, • podać przykłady zachowań nieetycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować obszary własnej asertywności, • uzasadnić znaczenie asertywności w kontaktach międzyludzkich, • rozwiązywać konflikty w sposób prawidłowy, • przeprowadzić mini negocjacje, • zachować się w sytuacjach stresowych, • wskazywać obszary podlegające ocenie możliwości zawodowych, • rozpoznać własne możliwości zawodowe, • uzasadnić znaczenie samooceny w planowaniu własnego rozwoju i podejmowaniu działań, • analizować i modyfikować własne zachowania w grupie, • analizować zachowania liderów zespołów, • wyjaśnić, na czym polega etyczna odpowiedzialność za podejmowane działania, • wymienić konsekwencje etycznych i nieetycznych zachowań w miejscu pracy, • czynnie uczestniczyć w dyskusji.
---	---	---

<p>Dział 4. Rynek pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie pracy i jej znaczenia w życiu człowieka, • wyjaśnić definicję pracownika i pracodawcy, • wymienić podmioty występujące na rynku pracy, • wymienić instytucje wspierające osoby poszukujące pracy, • wyszukiwać informacje o miejscach pracy, • wymienić metody aktywnego poszukiwania pracy, • wskazać sposoby nawiązania kontaktu z pracodawcą, • wskazać dokumenty niezbędne podczas poszukiwania pracy, • zdefiniować pojęcia: CV i list motywacyjny, europass CV. • sporządzić dokumenty aplikacyjne, • podać definicję rozmowy kwalifikacyjnej, • wskazać zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej, • uzasadnić znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie poszukiwania pracy, • wyjaśnić pojęcie umowy, • wymienić rodzaje umów o pracę, • wymienić okresy wypowiedzenia stosunku pracy, • wyjaśnić pojęcie płacy, • podać rodzaje i funkcje płac, • wymienić i zdefiniować formy wynagradzania pracowników, • wymienić wady i zalety różnych form zatrudnienia, • wymienić prawa i obowiązki pracownika, • wymienić prawa i obowiązki pracodawcy, • zdefiniować pojęcie regulaminu pracy, zarówno z punktu widzenia pracodawcy jak i pracownika, • wyjaśnić pojęcie mobbingu, • rozpoznać zachowania mobbingowe, • wymienić sposoby przeciwdziałania mobbingowi, • zna zasady BHP w miejscu pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić konieczność podejmowania pracy, • scharakteryzować poszczególne podmioty na rynku pracy, • identyfikować instytucje wspierające proces poszukiwania pracy w regionie, • wyjaśnić znaczenie zdobywania doświadczeń zawodowych na etapie szkoły ponadgimnazjalnej, • zainscenizować rozmowę z przyszłym pracodawcą, • wskazać cel sporządzenia listy motywacyjnego, listu intencyjnego i życiorysu zawodowego, • sporządzić list motywacyjny w odpowiedzi na konkretną ofertę, • wypełnić formularz europass CV, • omówić sposób zachowania podczas rozmowy kwalifikacyjnej, • zainscenizować rozmowę kwalifikacyjną, • dokonać analizy zachowań uczestników rozmowy kwalifikacyjnej, • wypełnić formularz umowy o pracę, • obliczyć swoje wynagrodzenie, • omówić formy nawiązania stosunku pracy, • podać i objaśnić główne systemy płacowe, • asertywnie reagować w obronie swoich praw jako pracownika, • wyjaśnić konieczność obrony przed mobbingiem,
---------------------------------	---	---

<p>Dział 5. Przedsiębiorstwo i przedsiębiorca</p>	<ul style="list-style-type: none"> • interpretować podstawowe pojęcia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej: działalność gospodarcza, osoba fizyczna, osoba prawna, przedsiębiorstwo i przedsiębiorca, • rozróżnić formy własności przedsiębiorstw, • rozróżnić formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw, • podać cele i rodzaje działalności gospodarczej, • omówić procedurę rejestracji działalności gospodarczej, • wyjaśnić pojęcia związane z rejestracją: REGON, NIP, ZUS, PIP, PIH, SANEPID, • interpretować pojęcie marketingu, • wymienić cele i zadania marketingu, • wyjaśnić pojęcie reklamy, • wyjaśnić znaczenie reklamy działalności gospodarczej, • wyjaśnić pojęcie biznesplanu i wskazać jego główne elementy, • uzasadnić celowość sporządzania biznesplanu przez małe przedsiębiorstwo, • zdefiniować pojęcia: majątek przedsiębiorstwa, kapitał obcy, kapitał własny, zysk, strata, • rozróżnić składniki majątku przedsiębiorstwa, • wymienić formy opodatkowania działalności gospodarczej, • wypełnić fakturę VAT, • wyjaśnić pojęcie konsumenta, • wymienić prawa konsumenta, • wyjaśnić pojęcia: reklamacja, gwarancja, rękojmia, • wymienić instytucje chroniące praw konsumentów, • wskazać różnicę między reklamacją a gwarancją, • rozpoznać informacje umieszczone na opakowaniu towarów, 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikować źródła prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej, • charakteryzować wybrane formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw, • porównywać wybrane formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw, • wskazać korzyści i zagrożenia prowadzenia działalności indywidualnej, • wymienić instytucje wspierające rozwój małych przedsiębiorstw w regionie, • scharakteryzować rodzaje działalności gospodarczej, • sporządzić dokumenty niezbędne przy rejestracji działalności gospodarczej , • wskazać i porównać źródła finansowania działalności gospodarczej, • analizować własne predyspozycje i możliwości samozatrudnienia, • uzasadnić celowość prowadzenia działań marketingowych, • stworzyć reklamę własnej firmy, • sporządzić biznesplan swojej firmy, • wskazać zasady zarządzania majątkiem trwałym i obrotowym, • podać różnicę między kapitałem własnym i obcym, • obliczyć wynik finansowy przedsiębiorstwa, • omówić zasady opodatkowania w formie ryczałtu ewidencjonowanego, karty podatkowej i na zasadach ogólnych, • wskazać czynniki wpływające na wybór formy opodatkowania, • dokonać ewidencji zdarzeń gospodarczych w KPiR, • wyjaśnić konieczność ochrony konsumenta, • objaśnić jakie prawa przysługują konsumentowi, • sporządzić i złożyć pisemną reklamację,
---	---	---

<p>Dział 6.</p> <p>Pieniądz i bankowość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcia: pieniądz, barter, bank centralny, • wymienić cechy i funkcje pieniądza, • wyjaśnić znaczenie wartości pieniądza, • wyjaśnić dlaczego powstały banki, • wymienić elementy systemu bankowego, • wymienić funkcje i zadania banku centralnego, • wymienić rodzaje banków w Polsce, • wymienić funkcje NBP, • wymienić czynniki wpływające na wybór banku, • wymienić rodzaje kredytów i lokat bankowych, • wymienić formy rozliczeń bezgotówkowych, • wyjaśnić pojęcia: kredyt, pożyczka, zdolność kredytowa, żyrant, • rozpoznać numer bankowy, • wymienić rodzaje kredytów, • wyjaśnić pojęcie funduszy inwestycyjnych, • wymienić rodzaje funduszy inwestycyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie pieniądza w gospodarce, • opowiedzieć historię pieniądza, • charakteryzować funkcje pieniądza, • rozróżnić podstawowe pojęcia polityki monetarnej, • omówić elementy systemu bankowego, • rozróżnić zadania banku centralnego i innych banków działających w gospodarce, • wyjaśnić rolę banku centralnego w sterowaniu procesami gospodarczymi, • analizować wpływ polityki monetarnej na gospodarkę, • rozróżnić rozliczenia bezgotówkowe, • podać różnicę między kartą płatniczą a kartą kredytową, • założyć rachunek bankowy, • wyjaśnić różnicę między kredytem a pożyczką, • wymienić czynniki wpływające na wybór kredytu, • scharakteryzować poszczególne rodzaje kredytów bankowych, • porównywać fundusze inwestycyjne.
<p>Dział 7.</p> <p>Podatki i ubezpieczenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcia: podatek, przychód, dochód, koszt uzyskania, skala podatkowa, odliczenia podatkowe, • wymienić rodzaje podatku, • wymienić skalę podatkową obowiązującą w Polsce, • wybrać odpowiedni rodzaj deklaracji podatkowej PIT, • obliczyć kwotę podatku dochodowego PIT na podstawie skali podatkowej, • odszukać informacji dotyczących obowiązujących stawek podatkowych i odliczeń, • wyjaśnić pojęcia: ubezpieczenie, polisa, • wymienić rodzaje ubezpieczeń, • wyjaśnić celowość ubezpieczania się, • wyjaśnić zasady funkcjonowania systemu emerytalnego w Polsce, • wymienić filary systemu emerytalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Scharakteryzować system emerytalny w Polsce, • omówić rodzaje podatków, • wypełnić deklarację podatkową PIT, • złożyć roczne rozliczenie podatku dochodowego PIT 37, • wyjaśnić konieczność rzetelnego wypełniania deklaracji PIT, • wyjaśnić dlaczego o wysokości emerytury decyduje aktywność zawodowa, • omówić rodzaje ubezpieczeń, • scharakteryzować system emerytalny w Polsce, • wypełnić formularz zgłoszeniowy ZUS ZUA.

<p>Dział 8. Współpraca międzynarodowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić cechy położenia Polski w europie, • omówić położenie Polski na świecie, • rozróżnić formy integracji gospodarczej, • interpretować pojęcie Unii Europejskiej, • wskazać kraje należące do UE, • wskazać cele UE, • wymienić najważniejsze instytucje UE, • wyjaśnić pojęcie Unii Walutowej i kursu walutowego, • przedstawić historię powstania waluty euro, • wyjaśnić pojęcia: handel zagraniczny, eksport, import, gospodarka zamknięta i otwarta, • wskazać korzyści z prowadzenia wymiany międzynarodowej, • wyjaśnić na czym polega współpraca euroregionalna, • wyjaśnić pojęcie globalizacji, • wskazać korzyści i zagrożenia procesu globalizacji, • planuje naukę i doskonalenie języków obcych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać rodzaje powiązań gospodarczych z zagranicą, • wskazać ograniczenia występujące w handlu zagranicznym, • uzasadnić opłacalność prowadzenia wymiany gospodarczej z zagranicą, • analizować znaczenie procesu globalizacji dla rozwoju gospodarki światowej, • wyszukać informacje dotyczące aktualnego poziomu eksportu i importu w Polsce i na świecie.
---	---	--

6.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu podstawy przedsiębiorczości

Wymagania edukacyjne na poszczególne stopnie szkolne formułuje nauczyciel w ramach przedmiotowego systemu oceniania na bazie podstawy programowej, wybranego programu nauczania i celów zawartych w programie wychowawczym szkoły. Ocenianie powinno wspierać ucznia w osiągnięciu celów, diagnozować jego postępy, motywować do dalszej pracy.

W ocenianiu bieżącym uczeń otrzymuje następujące oceny:

- celującą jeśli:
  - wiedzą i umiejętnościami wykracza poza obowiązujący program,
  - uczestniczy w działaniach związanych tematycznie z przedsiębiorczością,
  - bierze udział w olimpiadach,
  - uzyskuje znaczące wyniki w konkursach,
  - poszukuje niestandardowych sposobów rozwiązywania problemów,
  - wykazuje szczególne zainteresowanie przedmiotem,

- z prac pisemnych osiąga oceny bardzo dobre,
  - wykonuje zadania dodatkowe,
  - wykazuje inicjatywę i kreatywność.
- bardzo dobrą jeśli:
- wykazuje zainteresowanie przedmiotem,
  - opanował w pełni obowiązujący program,
  - osiąga bardzo dobre oceny z prac pisemnych,
  - wykazuje aktywność podczas zajęć,
  - uczestniczy w konkursach,
  - swobodnie posługuje się językiem ekonomicznym,
  - sprawnie wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce,
  - korzysta z różnych źródeł informacji,
  - stosuje zdobytą wiedzę w sytuacjach praktycznych,
  - w sposób twórczy rozwiązuje problemy
- dobrą jeśli:
- opanował podstawę programową,
  - z prac pisemnych otrzymuje oceny dobre,
  - samodzielnie rozwiązuje typowe zadania o średnim stopniu trudności,
  - potrafi łączyć wiadomości z różnych działów,
  - uczestniczy w konkursach o niewielkim stopniu trudności,
  - wykazuje zaangażowanie podczas zajęć,
  - wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce,
  - przyjmuje postawy przedsiębiorcze.
- dostateczną jeśli:
- przy pomocy nauczyciela udziela właściwych odpowiedzi,
  - rozumie polecenia i instrukcje,
  - podaje definicje podstawowych pojęć ekonomicznych,
  - samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy o niewielkim stopniu trudności,
  - wykazuje się aktywnością podczas pracy w grupie,
  - z prac pisemnych otrzymuje oceny dostateczne,
  - prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń.
- dopuszczającą jeśli:
- rozumie i wykonuje polecenia przy pomocy nauczyciela,

- wykazuje chęć współpracy w celu nadrobienia braków,
- z prac pisemnych otrzymuje oceny dopuszczające,
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje i nazywa podstawowe dokumenty,
- samodzielnie lub z pomocą wykonuje podstawowe ćwiczenia,
- zna najprostsze pojęcia ekonomiczne,
- systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy oraz zeszyt ćwiczeń.

6.2. Metody oceny osiągnięć uczniów

Ocenianie jest ważnym i nieodzownym elementem procesu kształcenia. Ocena pełni nie tylko funkcję diagnostyczną, ale ma również motywować ucznia do pogłębiania swojej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw.

Podczas procesu kształcenia należy sprawdzać na bieżąco postępy uczniów. Ma to na celu kontrolowanie stopnia osiągnięcia założonych celów kształcenia i daje nauczycielowi możliwość dobierania odpowiednich metod pracy z uczniem. Widząc braki w wiedzy uczniów, nauczyciel może szybko zareagować nadrabiając zaległości.

Po zakończeniu każdego działu przeprowadza się badanie osiągnięć, które ma na celu sprawdzenie wyników końcowych kształcenia i porównanie ich z założonymi celami. Metoda pomiaru osiągnięć ucznia powinna być dobrana do założonych celów ogólnych i celów szczegółowych kształcenia.

Do pomiaru osiągnięć ucznia w zakresie kompetencji przedsiębiorczości mogą być wykorzystywane:

- wypowiedzi ustne ucznia, które pozwolą sprawdzić zrozumienie podstawowych pojęć i terminów,
- prace pisemne przygotowane w domu i na lekcji (referaty, plakaty, plansze, tworzenie stron www),
- aktywność ucznia na lekcji,
- praca indywidualna,
- praca w grupie,
- sprawdziany różnego typu (teksty otwarte, zamknięte, jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru, zadania z luką, prawda-falsz, krzyżówki),
- przygotowanie indywidualnego projektu,
- przygotowanie ćwiczeń, krzyżówek,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń,
- zdobycie wyróżnienia na zajęciach pozalekcyjnych np. udział w konkursach, olimpiadach, projektach, itp.

6.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów

Do przykładowych narzędzi oceny osiągnięć uczniów należy zaliczyć:

- Wypowiedzi ustne
  - formułowane na podstawie wiadomości i umiejętności nabytych podczas lekcji i własnej wiedzy,
  - wygłoszenie samodzielnie opracowanego referatu na wyznaczony lub wybrany temat,
  - omówienie przebiegu i wyników pracy grupy podczas lekcji,
  - argumentacja podczas prowadzonej dyskusji, debaty,
  - referowanie pracy pisemnej opracowanej w domu,
  - autoprezentacja,
  - kreatywność i innowacyjność.

- Prace pisemne
  - samodzielne lub zespołowe opracowanie referatu na wskazany lub wybrany temat,
  - prace pisemne przygotowane w domu,
  - rozwiązywanie testów z zadaniami otwartymi i zamkniętymi,
  - sporządzenie raportu z realizacji projektu,
  - opracowanie planu projektu, plakatu i inne prace związane z udziałem w zespole,
  - zadaniowym.

Szczególnie należy podkreślić konieczność oceny wszystkich form aktywności ucznia, zwłaszcza takich, jak:

- zaangażowanie w dyskusje,
- udział w przedsięwzięciach i konkursach,
- kreatywność i zaangażowanie w podejmowaniu zadań,
- wywiązywanie się z podjętych zadań,
- organizowanie i kierowanie realizacją projektu,
- prezentacja pracy grupy,
- autoprezentacja,
- umiejętność wypowiedzania się,
- przedstawiania własnych argumentów,
- stosowanie w praktyce zdobytych wiadomości i umiejętności.

7. Ewaluacja programu nauczania

Ewaluacja pracy ucznia umożliwia nauczycielom korygowanie treści i metod dydaktycznych oraz diagnozowanie jakości i efektywności własnej pracy. Analiza ilościowa i jakościowa procesu nauczania podstaw przedsiębiorczości pozwoli nauczycielowi ustalić:

- w jakim stopniu uczniowie opanowali wiedzę, szczególnie umiejętności kluczowe i działania przedsiębiorcze,
- jak trwała jest ich wiedza,
- jakie umiejętności i działania przedsiębiorcze należy poddać weryfikacji,
- jakie treści należałoby zmodyfikować, czyli jakie zmiany należałoby wprowadzić w programie nauczania.

Ewaluacja jest to proces określania, w jakim stopniu realizowane są zadania edukacyjne, ocena tych działań oraz ich efektów. Wnioski z przeprowadzonej ewaluacji umożliwiają podjęcie decyzji mających na celu poprawę jakości uczenia się i nauczania poprzez wprowadzanie korekt do realizowanego programu. Ewaluacja ma służyć głównie dostosowaniu programu nauczania i doskonaleniu metod pracy uczniami.

Przedstawiony program jest jedną z możliwych form zrealizowania podstawy programowej, standardów egzaminacyjnych i kształtowania kompetencji kluczowych: wymaga więc opracowania takich projektu i narzędzi ewaluacyjnych, które pozwolą go doskonalić. Jest to proces, w którym biorą udział uczniowie i nauczyciel.

Ewaluacji powinny podlegać m. in.:

- zgodność realizowanego programu nauczania z prawem oświatowym,
- poprawność merytoryczna i metodyczna,
- stopień realizacji celów nauczania,
- osiągnięcia uczniów,
- kwalifikacje i kompetencje nauczycieli,
- współpraca nauczycieli,
- wyposażenie pracowni przedmiotowej

Ewaluacja programu nauczania podstaw przedsiębiorczości będzie prowadzona przez cały czas realizacji programu i po zakończeniu wdrażania.

Proponuje się następujące metody i narzędzia ewaluacji:

- analizę dokumentów szkolnych (dziennika lekcyjnego, rozkładu materiału),
- przeprowadzenie ankiety wśród uczniów i rodziców (ankieta),
- samoocenę nauczyciela (arkusz samooceny),

- pomiar dydaktyczny (test na wejściu i na zakończeniu cyklu kształcenia, a także wyniki osiągnięte przez uczniów na egzaminie potwierdzającym kwalifikacje zawodowe),
- analizę SWOT programu.
Informacji na temat ewaluacji mogą udzielać:
  - nauczyciel prowadzący zajęcia, uczniowie uczestniczący w programie,
  - dyrekcja szkoły,
  - osoby wyznaczone przez organ realizujący projekt.

Przykład narzędzia ewaluacji

Przeanalizuj pytania zamieszczone w karcie ewaluacyjnej i udziel odpowiedzi stawiając jeden znak X na skali punktowej.

Pytania :	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. W jakim stopniu zajęcia spełniają Twoje oczekiwania?										
2. Czy problematyka realizowana podczas zajęć odpowiadała Twoim możliwościom?										
3. Czy sposób prowadzenia zajęć umożliwił Ci aktywny w nich udział ?										
4. W jakim stopniu mogłeś realizować własne pomysły przy wykonywaniu zadań?										
5. Jak oceniasz własną aktywność podczas zajęć?										
6. Czy na zajęciach panowała dobra atmosfera, sprzyjająca dobrej komunikacji i współpracy ?										
7. Oceń zasób nowych wiadomości zdobytych podczas zajęć.										
8. Czy zajęcia pomogły rozwinąć Twoje praktyczne umiejętności?										
9. Czy akceptujesz system oceniania na zajęciach z podstaw przedsiębiorczości?										
10. W jakim stopniu wiedza i umiejętności zdobyte podczas zajęć przydadzą Ci się w życiu?										

Część IV

TECHNOLOGIA INFORMACYJNA

Opracowanie: Andrzej Dzierżan, Halina Radwańska

Koordynator: Edmund Wąsik

Spis treści

Notatka o autorach.....	115
1. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu.....	115
2. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania	116
2.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji informatycznej	116
2.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty	117
2.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy	118
2.4. Szczegółowe cele wynikające z podstaw programowych	118
2.5. Szczegółowe cele wychowawcze	118
3. Treści nauczania związane z celami edukacyjnymi	119
4. Procedury osiągania szczegółowych celów edukacyjnych.....	120
4.1. Założenia metodyczne	123
4.2. Proponowany podział godzin.....	124
4.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się	127
4.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej	127
4.5. Literatura przedmiotowa	128
5. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny.....	130
5.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu technologia informacyjna	130
5.2. Metody oceny osiągnięć uczniów.....	131
5.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów	132
6. Ewaluacja programu nauczania.....	136
7. Bibliografia	138

Notatka o autorach

Andrzej Dzierżan jest absolwentem Wydziału Podstawowych Problemów Techniki Politechniki Wrocławskiej, tam rozpoczęła się jego przygoda z komputerami osobistymi. Po rozpoczęciu pracy jako nauczyciel techniki w Szkole Podstawowej w Chudobie, był współorganizatorem powstania jednej z pierwszych pracowni komputerowych w szkołach podstawowych oraz autorem modyfikacji programowej nauczania techniki wprowadzającej elementy informatyki do programu nauczania tego przedmiotu. Ukończył Studia Podyplomowe z Informatyki, obecnie jest nauczycielem z dwudziestoletnim stażem, pracującym w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Kluczborku. Naucza głównie technologii informacyjnej oraz przedmiotów zawodowych wykorzystujących techniki komputerowe takich jak pracownia ekonomiczna.

Halina Radwańska jest absolwentką wydziału Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Kluczborku pracuje od 1987 roku jako nauczyciel przedmiotów informatycznych i ekonomicznych, głównie technologii informacyjnej oraz pracowni ekonomicznej. Ukończyła studia podyplomowe w zakresie Informatyki na Uniwersytecie Opolskim oraz studia podyplomowe przygotowujące kadry do kształcenia na odległość na Uniwersytecie Wrocławskim. Posiada uprawnienia egzaminatora w zakresie egzaminu zawodowego sprzedawcy, egzaminatora Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych ECDL oraz eksperta pracującego w komisjach kwalifikacyjnych i egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy.

Autorzy programu uczestniczą w różnego typu nowatorskich inicjatywach edukacyjnych rozwijających i aktywizujących uczniów, takich jak: „Wykorzystanie TI w nauczaniu podstaw programowania”, „System wirtualnych szkół e-Szkoła”, „Przyjazna szkoła”, „Lekcje z Newsweekiem” oraz „Szkoła Kluczowych Kompetencji”.

1. Wprowadzenie i założenia dydaktyczno-wychowawcze programu

Program nauczania „Technologia informacyjna” przeznaczony jest dla uczniów klas I-II technikum żywienia i gospodarstwa domowego w ramach IV etapu edukacji informatycznej i realizowany będzie w cyklu 1 godzina tygodniowo.

Program jest zgodny z podstawą programową kształcenia dla tego przedmiotu w zakresie podstawowym. Uwzględniono w nim słownictwo i kompetencje związane z profilem kształcenia w zawodzie technik żywienia i gospodarstwa domowego,

Pogram jest zgodny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, uwzględnia cele wychowawcze oraz obowiązujące rozporządzenie w sprawie dopuszczenia programów nauczania i jest dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów technikum żywienia i gospodarstwa domowego.

Niniejszy program nauczania zmierza między innymi do osiągnięcia dodatkowych celów edukacyjnych zawartych w treściach kluczowych kompetencji wynikających z ZALECEŃ PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO i RADY UNII EUROPEJSKIEJ, a szczególności kompetencji informatycznej.

Program jest ukierunkowany na rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie ITC, w ramach przedmiotu technologia informacyjna, w aspekcie zidentyfikowanych uwarunkowań regionalnych i lokalnych z uwzględnieniem kierunku kształcenia zawodowego klasy technikum żywienia i gospodarstwa domowego.

Opracowanie i wdrożenie autorskiego programu kształtowania kompetencji kluczowych z technologii informacyjnej w zawodzie technik żywienia i gospodarstwa domowego realizowane jest w ramach projektu pt. „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Centralnej i południowo-zachodniej” dotyczącego Programu Operacyjnego Kapitał ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia.

Kształtowanie nowych umiejętności ma na celu zwiększenia zainteresowania uczniów przedmiotem Technologia informacyjna oraz przygotowanie ich zgodnie z wymogami europejskiego rynku pracy, ulegającemu szybkim przemianom, które są łatwiejsze do śledzenia dzięki narzędziom oferowanym przez ICT.

2. Cele edukacyjne – kształcenia i wychowania

2.1. Szczegółowe cele wynikające z kluczowej kompetencji informatycznej.

Z kluczowej kompetencji informatycznej wynikają następujące cele kształcenia dla ucznia technikum kształcącego w zawodzie technik żywienia i gospodarstwa domowego:

- rozwijanie umiejętności uzyskiwania informacji przy użyciu znanych wyszukiwarek,
- doskonalenie umiejętności stosowania złożonych kryteriów wyszukiwania,

- kształcenie umiejętności weryfikacji uzyskanych informacji przy pomocy oficjalnych serwisów internetowych,
- doskonalenie umiejętności archiwizacji danych na różnych nośnikach,
- kształcenie umiejętności tworzenia i selekcjonowania informacji na podstawie danych uzyskanych z różnych źródeł,
- doskonalenie umiejętności prezentowania informacji za pomocą programów komputerowych,
- kształcenie umiejętności wymiany informacji przy użyciu poczty elektronicznej, komunikatorów, forów dyskusyjnych, serwisów społecznościowych,
- kształcenie umiejętności odpowiedzialnego wykorzystywania mediów interaktywnych,
- kształcenie umiejętności rozróżniania elementów rzeczywistych od wirtualnych,
- kształcenie umiejętności krytycznego myślenia, kreatywności i innowacji.

2.2. Szczegółowe cele wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty

Z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty wynikają następujące cele kształcenia:

- współpraca z instytucjami, firmami w zakresie doradztwa zawodowego branży informatycznej,
- znajomość lokalnego rynku pracy,
- znajomość możliwych obszarów wspomagania działań małej firmy na rynku lokalnym przy pomocy technologii informacyjnej,
- kształcenie umiejętności pozyskiwania i interpretacji informacji ze stron Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku,
- kształcenie umiejętności korzystania z programu edukacyjnego e-SZOK Szkolnego Ośrodka Kariery w celu wspomagania wyboru dalszego kształcenia,
- rozwijanie umiejętności redagowania dokumentów koniecznych na rynku pracy: podanie, CV, list motywacyjny,
- doskonalenie umiejętności wykorzystania pakietu biurowego oraz programów graficznych do tworzenia ofert handlowych, banerów, wizytówek, pism firmowych, folderów reklamujących własną działalność,
- kształcenie umiejętności prezentacji swojej działalności na stronach internetowych.

2.3. Szczegółowe cele wynikające z profilu zawodowego klasy

Z diagnozy profilu zawodowego wynikają następujące cele kształcenia:

- rozwijanie umiejętności redagowania dokumentów związanych z działalnością gastronomiczną: przepis kulinarny, oferta, jadłospis,
- rozwijanie umiejętności przeliczania składników i surowców przy użyciu arkusza kalkulacyjnego,
- kształcenie umiejętności prezentowania zawartości witamin i substancji odżywczych określonych grup surowców na wykresach,
- kształcenie umiejętności prezentowania swoich wyrobów z wykorzystaniem multimediów,
- kształcenie umiejętności pozyskiwania informacji o surowcach, potrawach, przepisach kulinarnych i informacji dietetycznych z internetu,
- kształcenie umiejętności budowy bazy danych zawierającej informacje o surowcach.

2.4. Szczegółowe cele wynikające z podstaw programowych

Z podstawy programowej kształcenia ogólnego wynikają następujące cele kształcenia:

- zdobycie wiedzy i kompetencji umożliwiających podjęcie studiów gastronomicznych lub zdobycie zawodu w zakresie świadczenia usług gastronomicznych,
- rozwijanie zdolności myślenia analitycznego i syntetycznego w zakresie organizowania, kalkulacji oraz rozliczania przygotowywanych imprez,
- rozwiązywanie problemów żywienia w twórczy i autorski sposób,
- wyszukiwanie, porządkowanie i wykorzystanie informacji dotyczących racjonalnego żywienia.

Z podstawy programowej kształcenia w zakresie przedmiotu Technologia Informacyjna i Informatyka wynikają następujące cele kształcenia:

- wykształcenie umiejętności świadomego i sprawnego posługiwania się komputerem oraz narzędziami i metodami informatyki,
- przygotowanie do aktywnego funkcjonowania w tworzącym się społeczeństwie informacyjnym,
- wykształcenie umiejętności samodzielnego korzystania z komputera dla realizacji zadań edukacyjnych w zakresie żywienia i gospodarstwa domowego oraz innych celów poznawczych.

2.4. Szczegółowe cele wychowawcze

Z zadań szkoły wynikają następujące cele wychowawcze:

- przestrzeganie zasad poszanowania własności intelektualnej, w tym wyrabianie poszanowania efektów prac innych, użytkownika licencjonowanego oprogramowania komputerowego,
- szanowanie określonych przez nauczyciela zasad związanych z gospodarowaniem zasobami dostępnymi w pracowni komputerowej,
- wyrabianie nawyku pilnowania porządku na stanowisku pracy,
- poznanie i przestrzeganie regulaminów i innych poleceń nauczycieli w zakresie wykorzystania technologii informacyjnej w szkole
- wyrabianie postawy sprzyjającej potrzebie podejmowania wysiłku intelektualnego,
- doskonalenie umiejętności dyskusji w grupie i z przełożonymi, przestrzeganie zasad etycznych i kultury języka przy komunikacji, także za pośrednictwem sieci lokalnej w sytuacjach takich jak m. in. wymiana plików, komunikatów itp.,
- wyrabianie postawy życzliwości i wzajemnego wspierania się we wspólnym wykonywaniu zadań według jasno określonych reguł,
- wyrabianie nawyków szanowania kultury w procesach globalnej wymiany informacji i użytkowaniu ojczystego języka zgodnie z powszechnie obowiązującymi zasadami,
- poznanie i przestrzeganie zasad ekonomicznej pracy w sieci internet, w tym poszanowanie czasu,
- przekonywanie uczniów i egzekwowanie tego, aby nie wchodzili w sieci internet na strony nacjonalistyczne, pornograficzne itp.,
- szanowanie wszystkich użytkowników globalnej sieci, w tym użytkowników anonimowych,
- poznanie znaczenia promowania w internecie lokalnych społeczności, takich jak szkoła, region, miejscowość,
- poznanie konieczności przestrzegania dyscypliny w procesie dydaktycznym.

3. Treści nauczania związane z celami edukacyjnymi

- Prawo autorskie w technologii informacyjnej. Bezpieczeństwo w sieci komputerowej
- Komunikowanie się w sieci komputerowej
- Tworzenie prezentacji multimedialnych
- Opracowanie dokumentów o złożonej strukturze
- Rozwiązywanie zadań w arkuszu kalkulacyjnym

- Projektowanie stron WWW
- Budowa relacyjnych baz danych
- Społeczne aspekty zastosowań technologii informacyjnej i komunikacyjnej

4. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

Proces kształcenia w zakresie technologii informacyjnej będzie realizowany poprzez:

- kształcenie umiejętności Interpretowania najważniejszych zapisów Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, które odnoszą się do zasad korzystania z oprogramowania komputerowego,
- kształcenie rozumienia konieczności przestrzegania prawa autorskiego,
- rozwijanie umiejętności rozróżniania podstawowych rodzajów licencji na oprogramowanie komputerowe.
- kształcenie umiejętności stosowania zasad towarzyszących tworzeniu zasobów sieciowych w serwisach społecznościowych oraz wolnych encyklopediach on-line,
- kształcenie rozumienia korzyści płynących ze wzbogacenia tradycyjnych metod kształcenia o e-kształcenie (ang. e-learning),
- kształcenie umiejętności refleksyjnego spojrzenia na korzyści i zagrożenia wynikające z uczestnictwa w forach internetowych.
- kształcenie umiejętności Identyfikowania podstawowych zagrożeń związanych z wirusami komputerowymi,
- kształcenie rozumienia potrzeby stosowania profilaktyki antywirusowej,
- kształcenie umiejętności rozumienia najważniejszych pojęć opisujących podstawowe usługi internetowe,
- doskonalenie umiejętności wyszukiwania informacji na stronach WWW,
- kształcenie nawyku przestrzegania zasad etycznych oraz dbania o kulturę języka.
- kształcenie rozumienia najważniejszych pojęć opisujących sieci komputerowe,
- kształcenie umiejętności określenia i opisanie najważniejszych cech różnych rodzajów sieci oraz mediów i urządzeń sieciowych,
- kształcenie rozumienia znaczenia protokołów sieciowych oraz rozumienia budowy adresu URL,
- kształcenie umiejętności opisanie organizacji szkolnej sieci komputerowej.

- kształcenie rozumienia zasad dotyczących zaprojektowania poprawnej, pod względem formy przekazu, prezentacji,
- kształcenie umiejętności sprawnego posługiwania się programem grafiki prezentacyjnej poprzez łączenie w jednym dokumencie obiektów pochodzących z różnych aplikacji oraz stosowanie hiperłączy.
- kształcenie rozumienia budowy obrazu rastrowego,
- kształcenie umiejętności rozróżniania modeli kolorów: RGB, CMYK, HSB,
- kształcenie rozumienia ogólnych zasad dotyczących stratnej oraz bezstratnej kompresji plików graficznych,
- kształcenie rozumienia budowy obrazu wektorowego,
- doskonalenie umiejętności wykonywania prostych projektów w programie grafiki wektorowej.
- kształcenie rozumienia podstawowych pojęć z zakresu budowy i działania aparatu cyfrowego,
- kształcenie rozumienia podstawowych zasad towarzyszących wykonywaniu poprawnych technicznie oraz kompozycyjnie zdjęć,
- kształcenie rozumienia pojęć: rozdzielczość obrazu oraz rozdzielczość wydruku,
- kształcenie umiejętności wykonywania podstawowych czynności związanych z obróbką zdjęć poprzez skorzystanie z wybranych programów graficznych.
- kształcenie umiejętności sprawnego posługiwania się wybranymi programami pozwalającymi tworzyć kolekcję zdjęć oraz multimedialne prezentacje,
- kształcenie umiejętności umieszczania kolekcji zdjęć na stronie internetowej.
- kształcenie rozumienia konieczności kompresji plików dźwiękowych i multimedialnych,
- kształcenie umiejętności pracy w wybranym programie pozwalającym przeprowadzić konwersję pliku multimedialnego z jednego formatu zapisu danych do innego,
- kształcenie rozumienia ogólnych zasad towarzyszących tworzeniu filmu wideo na podstawie przygotowanych wcześniej materiałów multimedialnych.
- kształcenie umiejętności stosowania zasad edycji przy wprowadzaniu i poprawianiu tekstu,
- kształcenie umiejętności stosowania wybranych narzędzi do wprowadzania tekstu, grafiki oraz tabel.
- kształcenie umiejętności stosowania zaawansowanych możliwości edytora tekstu związanych z redagowaniem wielostronicowych dokumentów,

- kształcenie umiejętności planowania struktury dokumentu – podział na sekcje, kolumny, definiowanie formatu strony,
- doskonalenie umiejętności sprawnego posługiwania się stylami oraz elementami służącymi do organizacji dokumentu – przypisy, podpisy, spisy.
- doskonalenie umiejętności sprawnego posługiwania się narzędziami do redagowania korespondencji seryjnej.
- doskonalenie umiejętności obejmujących podstawowe możliwości arkusza kalkulacyjnego, w tym. m.in.: zastosowanie różnych metod adresowania, tworzenie i modyfikowanie wykresów.
- kształcenie umiejętności sprawnego posługiwania się wbudowanymi do arkusza kalkulacyjnego funkcjami, poprzez skorzystanie z kreatora funkcji.
- kształcenie umiejętności definiowania zagnieżdżonych funkcji.
- kształcenie umiejętności wykonywania w arkuszu kalkulacyjnym operacji typowych dla baz danych,
- kształcenie umiejętności zapisywanie uzyskanych danych w widokach niestandardowych.
- kształcenie umiejętności sporządzania wykresu funkcji w arkuszu oraz prawidłowego doboru typu wykresu do prezentowanych danych.
- kształcenie umiejętności rozwiązywania równań z jedną niewiadomą z użyciem narzędzia Szukaj,
- kształcenie umiejętności badania wpływu wielu zmiennych na komórkę wynikową za pomocą narzędzia Menedżer scenariuszy.
- kształcenie rozumienia ogólnych zasad obowiązujących przy projektowaniu stron WWW,
- kształcenie umiejętności umieszczania grafiki, tabel, ramek i hiperłączy na stronie WWW,
- kształcenie umiejętności korzystania z klienta poczty FTP i publikowania strony na serwerze WWW,
- kształcenie umiejętności tworzenia strony za pomocą kreatora WWW.
- kształcenie umiejętności korzystania z formularzy dostępnych na dynamicznych stronach internetowych.
- kształcenie rozumienia podstawowych pojęć opisujących relacyjny model bazy danych.
- kształcenie umiejętności tworzenia podstawowych komponentów baz danych: tabel, relacje między tabelami,
- kształcenie umiejętności wykorzystania formularzy do wprowadzania danych,
- kształcenie umiejętności tworzenia i wykorzystanie kwerend oraz raportów.

- kształcenie umiejętności oceniania pożytków i konsekwencji rozwoju technologii informacyjnej dla osób i społeczeństw,
- poznanie podstawowych celów „Strategii społeczeństwa informacyjnego w Polsce do 2013 roku”.
- kształcenie umiejętności rozpoznawania właściwych i niestosownych zachowań w trakcie korzystania ze środków i metod informatyki.

Nauczyciel w procesie dydaktycznym pełni rolę doradcy, animatora, obserwatora i słuchacza oraz uczestnika procesu dydaktycznego:

- uczniom zdolnym proponuje:
  - zadania o wyższym stopniu trudności,
  - branie udziału w konkursach i olimpiadach,
  - uzyskanie certyfikatu ECDL,
  - pomaganie uczniom słabszym i uwzględnia ten aspekt przy ocenie końcowej
- uczniom słabszym:
  - indywidualizuje nauczanie,
  - przejściowo obniża wymagania lub stosuje zmodyfikowany system oceniania w zakresie oceniania śródrocznego,
  - powyższe nie dotyczy oceny końcowej, która musi być możliwie najbardziej obiektywna.

4.1. Założenia metodyczne

Główny nacisk w nauczaniu technologii informacyjnej zostanie położony na obszary wiedzy praktycznej z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych oraz profilu zawodowego, a w szczególności:

- indywidualizacji nauczania,
- dostosowania form pracy do kontaktu z uczniem zdolnym, przeciętnym lub słabym,
- stosowania adekwatnych środków dydaktycznych, technik i metod,
- wspomaganie ucznia w samodzielnym zdobywaniu wiedzy i umiejętności posługiwania się narzędziami technologii informacyjnej,
- wspomaganie ucznia w samodzielnym doborze źródeł informacji, metod informatycznych oraz narzędzi technologii informacyjnej w rozwiązywaniu zaproponowanych zadań,
- rozwijania aktywności ucznia – nauczyciel jedynie organizuje sytuację dydaktyczną, obserwuje poczynania ucznia i koryguje w razie potrzeby,

- rozwiązywania problemów w korelacji z innymi przedmiotami: technologia produkcji gastronomicznej, obsługa konsumenta itp.,
- respektowania prawa autorskiego i znajomość regulacji prawnych związanych z pracą z komputerem,
- wykorzystania elektronicznej platformy edukacyjnej Moodle.

Podstawową cechą zajęć jest otwartość nauczyciela na oczekiwania i propozycje uczniów, a tym samym stworzenie warunków dla rozwijania samodzielności, umiejętności pracy zespołowej i kreatywności.

4.2. Proponowany podział godzin

Na realizację celów edukacyjnych i kluczowych kompetencji z zakresu technologii informacyjnej zaplanowano:

- 35 godzin w klasie pierwszej,
- 30 godzin w klasie drugiej (zmniejszona liczba godzin ze względu na praktykę zawodową).

Klasa I

Lp.	Dział/Temat zajęć	Razem	
Zajęcia organizacyjne			
1	Regulamin i BHP w pracowni komputerowej. Program nauczania w klasie pierwszej i wymagania na oceny. Zasady korzystania z sieci szkolnej oraz z platformy Moodle.	1	
I. Prawo autorskie w technologii informacyjnej. Bezpieczeństwo w sieci komputerowej			
2	Prawo autorskie w technologii informacyjnej. Różne licencje na oprogramowanie komputerowe.	3	
3	Dzielenie się wiedzą i zasobami sieciowymi.		
4	Bezpieczeństwo w sieci – profilaktyka antywirusowa.		
II. Komunikowanie się w sieci komputerowej lokalnej i internetowej			
5	Podstawowe wiadomości na temat sieci komputerowej.	3	
6	Rozwiązywanie prostych problemów z funkcjonowaniem sieci. Organizacja szkolnej sieci komputerowej		
7	Podstawowe usługi internetu.		
III. Tworzenie prezentacji multimedialnych			
8	Grafika rastrowa – cechy charakterystyczne, modele kolorów, podstawowe formaty graficzne.	15	
9	Cyfrowa obróbka zdjęć – rozdzielczość obrazu, zmiana rozmiaru, korekcja kolorów, przekształcanie, deformowanie, animowanie.		
10	Tworzenie kolekcji zdjęć.		
11	Grafika wektorowa – cechy charakterystyczne, pojęcie obiektu.		
12	Tworzenie prostych obrazów wektorowych.		
13	Samodzielne wykonanie projektu: „Ulotka reklamująca produkty zakładu gastronomicznego”		
14	Zasady towarzyszące dobrze zaprojektowanej prezentacji multimedialnej.		
15	Przypomnienie wiadomości z gimnazjum na temat możliwości poznanego programu grafiki prezentacyjnej.		
16-17	Zdefiniowanie zadania – prezentacji do samodzielnego wykonania przez uczniów: „Regionalna kuchnia Polski”.		
18	Formaty plików dźwiękowych i plików multimedialnych.		
19	Konwersja plików multimedialnych.		
20	Poznanie ogólnych zasad towarzyszących montażowi filmów audio-wideo.		
21-22	Samodzielne wykonanie spotu reklamowego wybranego zakładu żywienia zbiorowego (restauracje, stołówki, bary)		
IV. Opracowywanie dokumentów o złożonej strukturze			
23	Przypomnienie podstawowych wiadomości z gimnazjum dotyczących edycji tekstu – budowa strony, formatowanie czcionki i akapitu, wklejanie obiektów graficznych, wstawianie tabel. Omówienie podstawowych zasad poprawnej edycji tekstu. Redagowanie CV.		8
24	Zdefiniowanie zadania „Zdrowa żywność” dotyczącego zredagowania wielostronicowego dokumentu (broszury).		
25	Zaplanowanie struktury wielostronicowego dokumentu – sekcje. Zdefiniowanie stylów składających się na strukturę broszury.		
26	Elementy uzupełniające dokument – nagłówek, stopka, przypisy, podpisy, spisy.		
27-28	Samodzielne redagowanie broszury „Zdrowa żywność”.		
29	Redagowanie korespondencji seryjnej – pojęcie wzorca dokumentu głównego oraz dokumentu ze źródłem danych.		
30	Generowanie korespondencji seryjnej na wybranych przykładach		

Podsumowanie - sprawdzenie nabytych wiadomości i umiejętności		
31	Czego nauczyliśmy się na lekcjach z „technologii informacyjnej” w klasie pierwszej.	1
	Do dyspozycji nauczyciela	4
	Łączy liczba godzin	35

Klasa II

Lp.	Dział/Temat zajęć	Razem
Zajęcia organizacyjne		
1	Przypomnienie regulaminu i zasad BHP w pracowni komputerowej. Program nauczania w klasie drugiej i wymagania na oceny. Przypomnienie zasad korzystania z sieci szkolnej oraz z platformy Moodle.	1
V. Rozwiązywanie zadań w arkuszu kalkulacyjnym		
2	Przypomnienie podstawowych wiadomości z gimnazjum dotyczących arkuszy kalkulacyjnych, tworzenie wykresów	10
3	Obliczenia w arkuszu kalkulacyjnym związane z przeliczaniem ilości i wartości odżywczych surowców.	
4	Posługiwanie się kreatorem funkcji, w tym funkcją JEŻELI.	
5	Wykorzystanie różnych metod adresowania. Formatowanie arkusza.	
6	Tabele w arkuszu jako baza danych – porządkowanie danych, filtrowanie tabel, grupowanie i sumowanie danych.	
7	Sporządzanie wykresów funkcji matematycznych w arkuszu.	
8	Tworzenie wykresów kaloryczności grup surowców	
9	Dodatkowe narzędzia analizy danych – szukanie wyniku	
10-11	Praktyczne wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego”.	
VI. Projektowanie stron WWW		
12	Wprowadzenie do tworzenia i publikowania stron WWW.	6
13	Grafika, tabele, ramki i hiperłącza na stronie WWW.	
14-15	Tworzenie strony WWW za pomocą wybranego kreatora.	
16-17	Samodzielne redagowanie strony WWW – „Polska kuchnia tradycyjna”.	
VII, Budowa relacyjnych baz danych		
18	Podstawowe komponenty baz danych: tabele, relacje między tabelami na przykładzie bazy danych wartości odżywczych surowców.	6
19	Wykorzystanie formularzy do wprowadzania danych.	
20-21	Tworzenie i wykorzystanie kwerend i raportów.	
22-23	Samodzielne wykonanie bazy danych związanej ze swoim zawodem.	
VIII, Społeczne aspekty zastosowań technologii informacyjnej i komunikacyjnej		
24	E-gospodarka oparta na komunikacji elektronicznej.	2
25	E-zagrożenia konsekwencją stosowania technologii informacyjnej i komunikacyjnej.	
Podsumowanie osiągniętych celów i nawiązanie do wybranych obszarów zastosowania TI.		
26	Czego nauczyliśmy się na lekcjach z „technologii informacyjnej” w klasie drugiej.	1
	Do dyspozycji nauczyciela	4
	Łączy liczba godzin	30

Niektóre tematy kładą szczególny nacisk na kształtowanie kluczowych kompetencji informatycznych ze szczególnym uwzględnieniem profilu zawodowego klasy technikum żywienia i gospodarstwa domowego oraz uwarunkowań regionalnych i lokalnych. Znaczną część prac związanych z tego typu zadaniem uczniowie przygotowują i wykonują w domu. Łącznie w całym programie jest to 15 godzin:

8 godzin w klasie pierwszej i 7 godzin w klasie drugiej.

4.3. Preferowane metody nauczania-uczenia się

Realizacja proponowanego programu nauczania wymaga stosowania różnorodnych metod i form pracy z uczniem. O ich wyborze zadecyduje konkretna sytuacja pedagogiczna, która zależy od wielu czynników, m.in. realizowanych celów edukacyjnych, tematów lekcji z innych zajęć edukacyjnych, wiedzy uczniów, możliwości medialnych itp. Wszędzie tam, gdzie będzie to możliwe, będą stosowane metody aktywizujące, oparte na działaniach uczniów i rozwijające ich samodzielność intelektualną.

Stosowane będą następujące metody pracy z uczniami:

- metody problemowe:
  - dyskusja dydaktyczna,
  - lektura,
  - metoda przypadków,
  - „Burza mózgów”,
  - metaplan.
- metody podające:
  - wykład informacyjny,
  - pogadanka,
  - objaśnienie lub wyjaśnienie.
- inne metody i formy pracy:
  - praca z platformą edukacyjną Moodle,

4.4. Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej

Pracownia komputerowa, w której odbywają się zajęcia z technologii informacyjnej powinna być wyposażona w odpowiedni sprzęt, pomoce dydaktyczne oraz materiały dla ucznia i nauczyciela, takie jak:

- komputery IBM PC lub kompatybilne pracujące w sieci LAN z dostępem do internetu,
- oprogramowanie:

- system operacyjny MS Windows (np. MS Windows XP dla stacji roboczych, MS Windows SBS 2003 dla serwera),
- pakiet biurowy MS Office PRO (wersja 2003 lub wyższa),
- programy do archiwizacji i pakowania danych np. WinZip, WinRar,
- programy antywirusowe np. Avast, ArcaVir, AVG, mks_vir,
- przeglądarki internetowe – Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera itp.
- programy FTP np. Total Commander,
- komunikatory np. Gadu-Gadu, Tlen, Skype,
- programy do przetwarzania grafiki np. Paint, Gimp, Inscap, IrfanView, CorelDRAW, Corel PHOTO-PAINT, Picasa,
- programy do tworzenia prezentacji multimedialnych: PowerPoint, Windows Move Maker, ConvertMovie,
- programy do tworzenia stron WWW np. Notatnik ++, FrontPage, Nvu,
- programy narzędziowe – shareware, freeware,
- drukarka sieciowa
- skaner,
- aparat cyfrowy,
- projektor multimedialny,
- informatyczne plansze dydaktyczne,
- podręczniki autorstwa Zdzisława Nowakowskiego „Technologia informacyjna w Internecie”,
- dostęp do kursu na platformie Modle poprzez posiadanie indywidualnego konta,
- zestawy ćwiczeń w formie elektronicznej lub papierowej.

Optymalnym rozwiązaniem jest indywidualna praca ucznia na komputerze, maksymalnie może pracować 2 uczniów przy 1 komputerze.

4.5. Literatura przedmiotowa

W trakcie nauki technologii informacyjnej uczeń będzie korzystał z dwóch podstawowych źródeł materiałów:

- podręcznika drukowanego autorstwa Zdzisława Nowakowskiego „Technologia informacyjna w Internecie”, który zawiera głównie te treści, które mają szansę przetrwać „próbę czasu”, oraz ćwiczenia i zadania związane z różnymi dziedzinami wiedzy i pozaszkolnymi zainteresowaniami uczniów. Podręcznik jest bogato ilustrowany i zawiera następujące elementy organizujące materiał:
  - streszczenia,

- wiadomości i umiejętności, które zdobędziesz,
- podsumowanie.
- zasobów elektronicznych na platformie e-learningowej Moodle umieszczonych na stronie o adresie <http://ti-a.wsip.pl>. Stanowią one uzupełnienie i rozszerzenie podręcznika i są zorganizowane w ten sam sposób. Po zalogowaniu się na platformie uczeń ma dostęp do siedmiu działów tematycznych, zgodnych ze spisem treści podręcznika. W każdym z nich zostały wyróżnione:

- Temat – zawierający bardzo krótkie streszczenie oraz wiadomości i umiejętności informatyczne, które uczeń może powtórzyć lub zdobyć,
- Zasoby uzupełniające – głównie w postaci plików PDF, dokumentów HTML oraz linków do wybranych stron internetowych,
- Aktywności – głównie w postaci obowiązkowych i dodatkowych zadań oraz ćwiczeń występujących w podręczniku, forów dyskusyjnych, słowników pojęć.

Ponadto każdy dział zawiera trzy fora dyskusyjne:

- Wirtualny nauczyciel – wiadomości i ogłoszenia. W tym miejscu nauczyciel przekazuje ważne informacje dotyczące organizacji zajęć, np. termin wystawienia ocen,
- Warto podzielić się swoimi przemyśleniami lub po prostu... pytać. Na tym forum uczniowie oraz nauczyciele mogą dyskutować na ważne i ciekawe tematy np. „społeczne konsekwencje stosowania technologii informacyjnej i komunikacyjnej”.
- Mniej formalne rozmowy, czyli... kawiarenka internetowa. Tutaj uczniowie mogą swobodnie dyskutować.

Materiał na platformie jest umieszczony w formacie tematycznym z określonym czasem realizacji poszczególnych jednostek (od... do...), Oznaczenia zadań i ćwiczeń są zgodne z tymi, które występują w podręczniku – łącznie z podaniem numeru strony. Przy nazwach plików do pobrania zawsze podany jest ich rozmiar, a przy nazwach dokumentów tekstowych – dodatkowo liczba stron.

5. Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny

5.1. Kryteria wymagań na poszczególne oceny z przedmiotu technologia informacyjna

System oceniania odpowiada sześciostopniowej skali ocen. Plusy i minusy stosowane są w celu rozszerzenia skali ocen jedynie dla ocen częściowych. Plusy – w przypadku przekroczenia przez ucznia kryteriów dla danej oceny, a minusy w przypadku drobnych, nie mających merytorycznego znaczenia uchybień.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- wykazał kompetencje wykraczające poza program nauczania,
- potrafi dobrać wiadomości i umiejętności do sytuacji nietypowych (problemowych)
- sformułować problemy i w sposób twórczy je rozwiązać z wykorzystaniem narzędzi technologii informacyjnej,
- samodzielnie i w sposób twórczy rozwija własnych uzdolnienia z zakresu technologii informacyjnej,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach informatycznych na szczeblu wojewódzkim i ogólnopolskim,
- uzyska certyfikatu ECDL,
- sprostał wymaganiom na ocenę bardzo dobrą.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- w opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- potrafi samodzielnie zastosować opanowane wiadomości i umiejętności w rozwiązywaniu problemów praktycznych i teoretycznych ujętych w programie nauczania oraz zastosować je w nowych sytuacjach,
- samodzielnie rozwija wiadomości i umiejętności z zakresu technologii informacyjnej,
- sprostał wymaganiom na ocenę dobrą.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- w stopniu zadawalającym opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- opanowane wiadomości i umiejętności potrafi samodzielnie zastosować w rozwiązywaniu typowych zadań praktycznych i teoretycznych z zakresu technologii informacyjnej,
- sprostał wymaganiom na ocenę dostateczną.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował w podstawowym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem nauczania,
- opanowane wiadomości i umiejętności potrafi zastosować z pomocą nauczyciela w rozwiązywaniu typowych zadań praktycznych,
- sprostał wymaganiom na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- opanował minimum wiadomości i umiejętności niezbędnych do dalszego kształcenia w zakresie technologii informacyjnej,
- opanowane wiadomości i umiejętności potrafi zastosować z pomocą nauczyciela w rozwiązywaniu bardzo prostych zadań praktycznych,

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował minimum wiadomości i umiejętności umożliwiających dalsze kształcenia w zakresie technologii informacyjnej.

5.2. Metody oceny osiągnięć uczniów

Ocena osiągnięć edukacyjnych uczniów i umiejętności z zakresu technologii informacyjnej dotyczy głównie zagadnień praktycznych związanych bezpośrednio z ćwiczeniami praktycznymi na komputerze.

Właściwa ocena ucznia możliwa jest dzięki spełnieniu poniższych zasad:

- zaproponowane przez nauczyciela zadanie (problem) praktyczne spełnia następujące założenia:
  - w wyniku rozwiązania zadania można ocenić nie jedną, a kilka umiejętności,
  - formuła zadania (zadań) umożliwia uczniowi wykonywania jego części w celu spełnienia stopni wymagań na poszczególne oceny,
  - uczeń przystępując do zadania wie, co musi wiedzieć i umieć, aby zostać ocenionym na określoną ocenę,
  - na podstawie zadania (zadań) nauczyciel ocenia ucznia za to co wykonał, a nie za to co nie umiał zrobić,
- uczeń dokładnie wie, co przy rozwiązywaniu zadania (problemu) wykonał dobrze, a co źle,
- w czasie wykonywania zadania nauczyciel na bieżąco kontroluje poczynania ucznia oraz zwraca uwagę, czy pracuje samodzielnie,

- nauczyciel zwraca uwagę na to, czy czynności podejmowane przez ucznia są świadome i wynikają ze zrozumienia problemu i zdobytych umiejętności oraz uwzględnia to w ocenie praktycznych umiejętności ucznia,
- w ocenie pracy zespołowej, oprócz merytorycznego rozwiązania problemu oceniane jest również przestrzeganie przyjętych przez zespół założeń projektowych, wkład pracy oraz umiejętność zaprezentowania wyników pracy zespołowej,

5.3. Przykładowe narzędzia oceny osiągnięć uczniów

- Zadanie dotyczące zagadnień poruszanych w rozdziale:
IV. Opracowywanie dokumentów o złożonej strukturze.

Pewna firma zajmująca się dystrybucją artykułów gospodarstwa domowego postanowiła zaprosić grupę klientów, którzy wcześniej dokonali pewnych zakupów w sieci handlowej tej firmy na prezentacje nowoczesnego sprzętu do klimatyzacji pomieszczeń. Szef działu marketingu i promocji firmy polecił przygotować list, który będzie wysłany do zainteresowanej grupy klientów. Treść listu umieszczono w pliku `promocja.rtf`. Dane osobowe i adresowe wybranej grupy klientów zawiera plik `marketing.txt`. Rysunek stanowiący logo firmy i podstawę znaku wodnego zawiera plik `wentylator.jpg`.

- a) Utwórz dokument korespondencji seryjnej w oparciu o dane w wyżej wymienionych plikach oraz dodatkowe informacje, które należy umieścić zastępując pola oznaczone symbolem [ ] .

[Data] – w miejscu tym wstaw pole daty,

[ZwrotGrzecznościowy1] – tutaj należy umieścić zwrot grzecznościowy, „Szanowna Pani” lub „Szanowny Pan”, który będzie ulegał zmianie w zależności do kogo się zwracamy - kobieta, mężczyzna,

[Nazwisko i Imię Klienta] – wstaw odpowiednie pola korespondencji seryjnej, oddziel je spacją,

[Kod Pocztowy] [Miejscowość], [Adres] – wstaw odpowiednie pola korespondencji seryjnej, oddziel je spacją,

[ZwrotGrzecznościowy2] – w tym miejscu należy umieścić zwrot „Panią” lub „Pana”, który będzie ulegał zmianie w zależności do kogo się zwracamy - kobieta, mężczyzna.

- b) W nagłówku przed danymi adresowymi firmy umieść jej logo, odpowiednio dopasowane wymiarem, zachowując odstęp od tekstu 0,3 cm.
- c) Pośrodku strony umieść znak wodny zawierający logo firmy.
- d) Do oceny oddajesz scalony dokument korespondencji seryjnej, zamieszczony w pliku `listy.xxx`, gdzie `xxx` oznacza rozszerzenie pliku.

Punktacja

Części zadania	Maks.
a)	7
b)	2
c)	3
d)	1
Razem	13

- Test wyboru – sprawdzenie wiadomości z pierwszej klasy
Dla następujących zdań zaznacz znakiem X właściwe odpowiedzi.
(Uwaga: W każdym podpunkcie może być poprawna więcej niż jedna odpowiedź.)

- a) Adware to licencja na oprogramowanie
- darmowe.
  - które można rozpowszechniać poprzez Internet.
  - które w trakcie działania wyświetla reklamy pobierane z Internetu.
  - które posiadało kiedyś licencję typu shareware.
- b) Jakie protokoły wykorzystuje poczta elektroniczna?
- poczta przychodząca – SMTP,
  - poczta wychodząca – POP3,
  - poczta przychodząca – POP3,
  - poczta wychodząca – SMTP.
- c) Grafika wektorowa jest to
- generowanie obrazu za pomocą punktów (pikseli).
  - generowanie obrazu na podstawie jego matematycznego opisu.
  - generowanie obrazu na podstawie ilości użytych kolorów.
  - generowanie obrazu z wykorzystaniem gotowych struktur.
- d) Schemat RGB wykorzystywany jest w monitorach do tworzenia kolorów. Jaki kolor określają składowe (255, 0, 0)?
- zielony,
  - magenta,
  - czerwony,
  - biały.
- e) Zakładam, że dysponujesz monitorem o głębokości bitowej 16 bitów. Jaka liczba kolorów jest wyświetlana przez ten monitor?
- 256,
  - 65536,
  - 32000,
  - 220.
- f) Która z przedstawionych poniżej usług w Internecie umożliwi Ci zalogowanie się na innym komputerze?
- FTP,
  - IRC,
  - DHCP,
  - Telnet.

- g) Które z podanych niżej przykładów zbiorów danych są bazami danych?
- fragment dowolnej książki,
  - książka telefoniczna,
  - artykuł z gazety,
  - dziennik lekcyjny.
- h) Portal internetowy to
- program komputerowy taki jak Internet Explorer, Opera, Mozilla.
  - wielotematyczny serwis internetowy.
  - wyszukiwarka.
  - program komputerowy do obsługi poczty elektronicznej.
- i) System operacyjny to
- program umożliwiający szybką realizację operacji matematycznych.
  - zbiór programów zarządzających pracą komputera.
  - program służący wyłącznie do formatowania dysków i kopiowania plików.
  - program do ochrony danych i pamięci ROM.
- j) Do metod ochrony poufności danych należy
- systematyczne gromadzenie danych w pamięci operacyjnej.
  - zabezpieczenie dostępu do danych przez hasło.
  - stosowanie programów archiwizujących
  - śledzenie i rejestrowanie czynności użytkownika komputera.

Punktacja

Zadanie	Maks.
a)	1
b)	1
c)	1
d)	1
e)	1
f)	1
g)	1
h)	1
i)	1
j)	1
Razem	10

6. Ewaluacja programu nauczania

Ewaluacja programu kształcenia kluczowych kompetencji w zakresie technologii informacyjnej w klasie technikum żywienia i gospodarstwa domowego będzie prowadzona systematycznie różnymi metodami: obserwacja, wywiad, ankieta, test, karta oceny, SWOT itp. Pozwoli ona badać efekty programu, jego skuteczność, trafność, użyteczność oraz weryfikować założone cele i stopień ich realizacji. Pod ocenę podany został poziom nabytych kluczowych umiejętności uczniów oraz stopień ich wykorzystania na lokalnym rynku pracy.

Ewaluacji programu będą dokonywać:

- przedstawiciel projektu „Szkola Kluczowych Kompetencji”
- dyrektor szkoły na podstawie analizy dokumentów: dziennika lekcyjnego, rozkładu materiału, prac uczniowskich, ankiety dla uczniów, hospitacji,
- nauczyciel na podstawie obserwacji zachowań uczniów, wywiadu, testu, ankiety.

Ewaluacja będzie ukierunkowana na dwa podstawowe obszary:

- ewaluacja odnośnie autorskiego programu z technologii informacyjnej dla uczniów technikum żywienia i gospodarstwa domowego
- ewaluacja odnośnie projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Ponadregionalny Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polskiej Centralnej i południowo-zachodniej”.

Przykładowa karta samooceny kompetencji z technologii informacyjnej:

Karta samooceny kompetencji z technologii informacyjnej							
Imię i nazwisko ucznia:					Klasa:		
Lp.	Wyszczególnienie	Skala ocen (od 1 do 6)					
1	Znajomość komunikacji oraz podstawowych zasady bezpiecznej pracy w sieci lokalnej i w internecie.	1	2	3	4	5	6
2	Umiejętność tworzenia prezentacji multimedialnych z wykorzystaniem programów komputerowych i upowszechniania ich poprzez sieć.						
3	Umiejętność opracowywania dokumentów o złożonej strukturze zawierających informacje pochodzące z różnych źródeł.						
4	Rozwiązywanie zadań z różnych dziedzin nauczania z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego.						
5	Znajomość i umiejętność stosowania zasad obowiązujących przy projektowaniu statycznych i dynamicznych stron WWW.						
6	Znajomość zasad budowy i wykorzystania relacyjnych baz danych.						
7	Dostrzeganie usług związanych z komunikacją elektroniczną oraz wartościowanie społecznych aspektów zastosowań technologii informacyjnej i komunikacyjnej.						
8	Umiejętność doboru materiałów i narzędzi informatycznych do konkretnej sytuacji problemowej						
9	Umiejętność współdziałania w zespole.						

Przykładowa karta oceny udziału w projekcie:

Karta oceny udziału w projekcie „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI	
Imię i nazwisko ucznia:	Klasa:
1	Co zrobiłem podczas realizacji projektu?
2	Jaki był mój udział w planowaniu działań?
3	Jak współpracowałem z innymi?
4	Czy wywiązywałem się z zadań?
5	Jaki był mój udział w przygotowywaniu różnych zadań wynikających z projektu?
6	Jak oceniam swoją pracowitość?
7	Jak oceniam swoją kreatywność?
8	Co dało mi najwięcej satysfakcji podczas realizacji zadań?
9	Co było dla mnie szczególnie trudne?
10	Z czym sobie nie poradziłem?
11	Czego dowiedziałem się o sobie?
12	Czego dowiedziałem się o pracy w grupie?
13	Jakie nowe umiejętności zawdzięczam pracy przy realizacji projektu?

7. Bibliografia

- [1] Łoś E., Reszka A. Metody nauczaniastosowane w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Technologia informacyjna. Podręcznik metodyki operacyjnej. WSEI, Lublin 2009
- [2] Michnikowski T. Założenia programowe, zasady opracowania i modyfikacji programu kształtowaniakompetencji kluczowych w zakresie informatyki i technologii informacyjnej. WSEI, Lublin 2009
- [3] Nowakowski Z. (red.) Technologia informacyjna w internecie. Program nauczania obowiązujący do roku szkolnego 2011/2012, WSIP, Warszawa 2009
- [4] Nowakowski Z. Technologia informacyjna w Internecie. Program nauczania obowiązujący do roku szkolnego 2011/2012, 2009
- [5] Podstawa programowa: Technologia informacyjna – liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum w zakresie kształcenia ogólnego: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 26 lutego 2002 roku, w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Dziennik Ustaw nr 51 z 9 maja 2002 roku, poz. 458.
- [6] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89 poz. 730)
- [7] Sekułowicz A. Diagnoza implementacji Kluczowych Kompetencji w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku prac – Kluczbork 2010”. DSW Wrocław 2010
- [8] ZALECENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO i RADY z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 30 grudnia 2006 roku, poz. 394.
- [9] Informator o egzaminie eksternistycznym od 2007 roku Technologia informacyjna. Liceum ogólnokształcące. CKE oraz OKE we Wrocławiu i Łodzi, Warszawa 2009
- [10] <http://ti-a.wsip.pl> Strona platformy edukacyjnej Moodle do podręcznika WSIP pod redakcją Zdzisława Nowakowskiego „Technologia informacyjna w internecie”
- [10] <http://www.kluczowe-kompetencje.pl/edycja2> Strona projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI”, edycja 2”.